

etiam ita legisse videtur Tertullianus adversus Praxeam, in hæc verba, cap. 25 : « Ceterum de meo sumet, inquit, sicut ipse de Patris. Ita connexus Patris in Filio, et Filii in Paracleto, tres efficit coherentes, alterum ex altero, qui tres unum sint, non unus. Quo modo dictum est : *Ego et Pater unum sumus*, » etc. Et sub finem libri : « Quod opus Evangelii, quæ est substantia Novi Testamenti, statuens legem et prophetas, usque ad Johannem, si non exinde Pater et Filius et Spiritus tres crediti unum Deum sistunt? » Hi duo loci, maxime prior, ad textum Epistolæ Johannis respicere videtur. Quidquid sit, plana est Cypriani et Hieronymi auctoritas, quæ utraque sufficere potest ad asserendam huic loco auctoritatem. His tamen accedunt Fulgentius in lib. de Trinitate, cap. 4; Victor Vitensis, in lib. 11 de Persecutione Vandalica; Eugenius Carthaginensis, in Expositione fidei catholicæ, et (ut alios omittam) Ambrosius Autpertus, in lib. 1 super Apocalypsin, ad hunc versum : *Qui est testis fidelis*, etc. — Item in

eadem prima epistola Johannis, cap. vii, vers. 12, *qui non habet filium*, Lection., cum Græco addit *Dei*. Dein vers. 13 : *Et scimus quia audit nos quicquid petierimus deest* in Lection., sed non in Græco. *Ibid.*, *postulamus*; Lection. *postulavimus*, cum Græco *ἠρώμεθα*. Postea vers 16, *ut roget quis*. Abest *quis* a Lection. et Græco. Tum vers. 17, *peccatum ad mortem*; in Lection. et Græco, *peccatum non ad mortem*.

JUDE IV, 4, *Dominum nostrum Jesum*. Lection., *Deum nostrum Jesum*, et in Græco. *Ibid.*, vers. 6, *judicium magni diei*, cum Græco. Lection., *judicium diei magni Dei*. Rursus vers. 11, *in via Cain, et in contradictione*. Deest in Lection. et Græco. *Ibid.*, vers. 21, *expectantes misericordiam Domini nostri Jesu Christi in vitam æternam*. Desunt hæc verba in Lection., sed non in Græco. Denique, vers. 24, *in exultatione, in adventu Domini nostri Jesu Christi soli Deo*, etc. Lection., cum Græco. *in exultatione, soli Deo*. Hæc in specimen satis.

SACRAMENTARIUM GALLICANUM *

SEU

LIBER SACRAMENTORUM

ECCLESIAE GALLICANÆ

A MURATORIO IN LUCEM EDITUM

(MUSEI ITALICI TOMI I, P. 273 SEQQ.)

Muratorii præfatio.

I. Ordo missæ, quem mox subjiciemus, haud dubie pertinet ad Liturgiam Gallicanam. Primum hujus rei argumentum desumi potest ex Collectionibus Post Nomina, Ad Pacem, et ex vocabulo Contestationis, quales notæ in vera Liturgia Gallicana deprehenduntur, ut in opere de Liturgia Gallicana ostendimus.

II. Alterum argumentum petitur ex convenientia, quam habet hic Ordo cum Missali Gothico, seu Gallicano et cum Lectionario Luxoviensi a nobis editis, ut facta comparatione suis locis observabimus. Cur vero in omnibus non conveniat, inferius dicturi sumus.

III. Tertium argumentum suppeditant sanctorum festa, quæ paucissima in hoc Ordine referuntur. Hæc festa sunt sanctorum Stephani protomartyris, Jacobi et Joannis apostolorum, Cathedræ sancti Petri, Depositionis seu Assumptionis sanctissimæ Virginis, Inventionis sanctæ Crucis, Nativitatis sancti Joannis Baptistæ, ejusdemque passionis; apostolorum Petri et Pauli, Missa Sigismundi regis, festum sancti Martini episcopi Turonensis, et Michaelis archangeli; quibus adde triduum Rogationum ante Ascensionem. Ex his peculiariora Gallis erant missa sancti Sigismundi Burgundiæ regis, et festum sancti Martini, quod tamen extra Galliam antiquitus celebrari potuit. Ad hæc Rogationes triduanæ ante ascensionem ritui Gallicano conveniunt; et Depositiō seu Assumptio Delparæ in Januario, itidemque Cathedra sancti Petri in hoc Ordine eodem mense, uti et in Gothico et in Lectionario Luxoviensi assignantur. Præterea in Canone fit commemoratio sancti Hilarii.

* Quod supra de nævis librorum Liturgiæ Gallicanæ, in fine moniti iisdem libris præfixi, diximus,

relegere velis, lector erudite, dictumque putes de sequentium monumentorum sphalmatibus. Edr.

IV. Denique hic Ordo non est Romanus, ut primo intuitu evinci potest; neque ferme ullam habet, excepto Canone, cum Gelasiano aut Gregoriano Ordine convenientiam. In veteri nostro exemplari præmittitur quidem Missa Romensis cottidiana, cum Canone item Romano. Verum in fine Missalis Gothici eadem missa ascripta erat, sed mutila in Codice Christianæ reginæ, quo usus est eruditus Thomasius in edendo primum illo Missali. An Canon etiam Romanus in eo Codice relatus fuerit, affirmare non licet propter mutili Codicis defectum. Attamen cum ad singulas missas in illo Gothico habeantur singuli Canones, secus quam in Ordine quem hic vulgamus, conjici potest in illo Gothico nondum fuisse receptum Canonem Romanum, qui in nostro Ordine jam admissus erat, uti etiam in Missali Francorum Thomasio, quod a nobis recusum est. Atque adeo, ut in libro primo de Liturgia Gallicana observatum, majores nostri prius Romanum Canonem quam integrum missæ ritum Romanum susceperunt. Ex his manifestum est hunc Ordinem nostrum non esse Romanum.

V. Sed neque Mozarabicus est, ut conferenti patet. Neque Ambrosianus: siquidem, præter multas alias rationes, Rogationes in Ordine Ambrosiano celebrantur post Ascensionem, hic ante illam ex ritu Gallicano. Præter ea nullum est in nostro Ordine festum sanctorum Mediolanensium; ac demum non omnino eadem sunt missæ partes in Ambrosiano, cui desunt Præfationes initio missæ, in hoc Ordine usitatissimæ; item Collectiones Post Nomina et Ad Pacem ante Contestationem.

VI. At forte hic Ordo fuerit Ecclesiæ Africanæ. Sed neque hoc dici potest. Quippe Liturgiæ Africanæ indicia duo ex Augustino discimus, quæ huic, qua de agimus, nullo modo convenient. Primum indicium est, quod cum in Ecclesia Gallicana tres Lectiones ex libris sacris ad missam catechumenorum recitari inosset, in Africana duæ tantum Lectiones cum intermedio psalmo recitabantur. Id patet ex sermonibus Augustini ad populum, editis in tomo V ejus Operum novæ editionis, qua in posterum semper utemur. In sermone 112: « Lectiones sanctæ propositæ sunt, et quas audiamus, et de quibus aliquid sermonis, adjuvante Domino, proferamus. In Lectione Apostolica gratiæ aguntur Domino de fide gentium. In psalmo diximus, *Deus virtutum converte nos*, etc. In Evangelio ad coenam vocati sumus. » Brevius in sermone 165: « Apostolum audivimus, psalmum audivimus, Evangelium audivimus. » Idem colligitur ex sermonibus 170 et 176. Loquor de Lectionibus sacris. Nam paulo ante missam in festis Martyrum Acta eorum legebantur, ut patet ex sermonibus 37 et 276. « Post sermonem fit missa (seu dimissio) catechumenis (Augustini verba sunt in sermone 49 num. 8); manebant fideles; venietur ad locum orationis (scilicet Dominicæ. Alterum indicium est, quod in Africana Ecclesia, uti et in Romana et in Mediolanensi); post sanctificationem sacrificii et orationem Dominicam, dicitur *Pax vobiscum*, et osculantur se Christiani in osculo sancto, » ex sermone 237. Contra in Gallicana et in Mozarabica Liturgia Pax dabatur ante actionem, imo ante Præfationem sacrificii, quæ Contestatio appellatur. Itaque sequens Ordo non est Africanus, ac proinde superest ut sit Gallicanus.

VII. Cur ergo, inquis, in omnibus non convenit cum Missali Gothico Gallicano? Id ex eo factum esse existimamus, quod, etsi in ecclesia Gallicana primis sæculis, id est ante Caroli Magni principatum, fuerit uniformis celebrandæ missæ ritus, eademque partes, non tamen eadem erant ubique Collectiones, Lectiones; et Contestationes: sed forsitan in unaquaque metropoli diversæ. Id colligere licet ex concilio Venetico anni 465, cujus hæc verba sunt in canone 15: *Rectum quoque duximus, ut vel intra provinciam nostram, sacrarum ordo et psallendi una sit consuetudo*. Quasi dicerent Patres: Si non in tota Gallia, saltem intra provinciam nostram, id est Turonensem, uniformis sit sacrarum ritus. Epaonense, anno 517 celebratum, huic interpretationi suffragatur canone 27: *Ad celebranda divina officia, Ordinem quem metropolitani tenent, provinciales observare debent*. Hinc est quod Ecclesia Lugdunensis peculiarem in sacris ritum semper retinuit. Non itaque mirum si provincia Narbonensis, quæ Gothorum imperio tunc parebat, non in omnibus consenserit cum aliis Gallicanis provinciis; imo non mirum, si singulæ provinciæ, quæ rarissime in unum nationale concilium convenire poterant, aliquid habuerint diversi in Ordine rerum sacrarum, tametsi in plerisque atque in ipsa rei (ut ita dicam) substantia conveniebant.

VIII. Codicem antiquum, ex quo subsequentem Ordinem Gallicanum descripsimus, invenimus in bibliotheca percelebris et perantiqui monasterii Bobiensis. Scriptus est Codex ante annos mille, et quidem litteris majusculis.

Bertulfus alicubi legitur in ora folii cujusdam, quem putamus esse ipsum Bertulfum loci abbatem medio sæculo VII. In alio folio Elderatus; item in alio Munubertus. Illud in eo Codice magni faciendum, quod sit integer, non mutilus, ut in illis vetustis libris evenire solet. Porro continet Collectiones, Lectiones propheticas, apostolicas et evangelicas, atque Contestationes ad missam per totum annum. In fine etiam (quod rarissimum est, et pene singulare) habetur liber Pœnitentialis, in quo multa scitu digna occurrunt ad veteris disciplinæ ecclesiasticæ cognitionem.

IX. Cujus porro provinciæ fuerit hoc Missale, non obvium est definire. Forte ad usum erat provinciæ maximæ Sequanorum, id est Vesontionensis, in qua situm est Luxoviense monasterium, unde Columbans Bobium migravit. Favet huic conjecturæ missa de sancto Sigismundo rege Burgundionum. Certe hic Codex non fuit ad usum monachorum Bobiensium. Nihil enim in eo de sanctis Bobiensibus, Columbano, ejusve

discipulis. Nihil item de rebus monasticis: non benedictio abbatibus, aut monachorum; non benedictiones pro monasterii officinis, in ejusmodi libris monasticis usitatae. Fit quidem sancti Benedicti commemoratio in Canone missae; sed haec item in plerisque aliis cathedralium ecclesiarum vetustissimis libris occurrit, et in Canone Ecclesiae Mediolanensis ante annos septentes scripto, imo in edito Missali per sanctum Carolum reformato. Quae tamen commemoratio in subsequentibus Ambrosianorum Missalium editionibus resecta est. Nihil ergo prohibet quin hoc Missale fuerit ad usum Ecclesiae et provinciae Vesontionensis, quod tamen aliis expendendum permittimus. Confer ea quae in missa pro principe dicuntur. In Canone post consecrationem commemoratur cum aliis sanctis Eugenia, eademque laudatur in Contestatione missae pro Vigilia Nativitatis Domini. Haec est Eugenia virgo quae Romae tempore Gallieni martyrium passa est. In ejus ecclesia extra portam Latinam sanctum virginis corpus requiescere dicitur in Vita Leonis III, qui quaedam ornamenta eidem ecclesiae assignavit. Adrianus ante Leonem ibidem monasterium puellarum construxerat. At quo apud Gallias in loco Eugenia cultam habuerit, nobis incomptum.

X. Superest ut sequenti Liturgiae Gallicanae titulum apponamus, quandoquidem nullus existat in Codice Bobiensi. Ne simplici vocabulo appellemus Liturgiam Gallicanam vetant aliae Liturgiae quae hoc nomen occupant. Dicitur potest Liturgia Bobiensis; at praefendus videtur titulus, *Liber Sacramentorum ecclesiae Gallicanae*, propterea quod in fine Codicis, ubi libri sacri recensentur, extremo loco ponitur Sacramentorum unus, quo nomine librum de re sacra majores nostri solebant designare. Sic Liturgia Romana, qualis a Gregorio Magno ordinata est, appellatur Liber Sacramentorum de circulo anni. At quemadmodum Gregorianus ille liber compendioso modo non tantum a recentioribus, sed etiam a Micrologo aliisque laudari solet sub titulo Sacramentarii Gregoriani, ita etiam noster hic liber dici poterit Sacramentarium Gallicanum.

XI. Caeterum in Scripturae sacrae lectionibus, quae hoc in Ordine sunt, adhibetur versus Vulgata, ut in Lectionario Luxoviensi, nisi quod Lectiones nonnullae potius ad sensum quam ad verbum referantur, non consequenter, sed quasi contones ex variis Scripturae locis. Haec in antecessam praemisisse sufficiat.

MISSA ROMENSIS COTTIDIANA.

Lectio libri Danielis prophetae in cottidiana ^b legenda. A

In tempore autem illo consurgit Michael princeps magnus, qui stat pro filiis populi tui, et venit tempus; quante non fuit ab eo quo gentes esse coeperunt, usque ad tempus illud. Et in tempore illo salvabitur populus tuus omnis, qui inventus fuerit in libro scriptus; et multi de his qui dormiunt in terrae pulvere, evigilabunt, alii in vitam aeternam, et alii in obprobrium, ut videant semper. Qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti; et qui ad justitiam erudiant plurimos, quasi stellae ^a in perpetuas aeternitates, ait Dominus Deus.

Epistola Pauli apostoli ad Corinthios.

Fratres, qui gloriatur, in Domino gloriatur. Non enim qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Dominus commendaverit. Utinam susteneretis ^B medicum quid insipientiae mei. Aemulor vos Dei aemulatione in Christo Jesu.

^a In fine Missalis Gothico-gallicani pari modo habetur *Missae cottidiana Romensis*, sed mutila; incipit quae a Collecta quae hic in secundo loco refertur: *Deus, qui culpa*. Et si vero haec missa plerimum desumpta est ex Ordine Romano, tamen Gallicano accommodata est, ut patet ex Collectionibus Post Novimus, ad Pacem, etc.

^b Nempe ad missam, in qua tres quondam Lectiones recitari mos erat, ut alias diximus. Erant ergo etiam tunc missae quotidianae, quales iterum habes inferius sub finem hujus libri. Missarum hujusmodi quotidianarum usum tempore Augustini in Africa obtinuisse colligimus ex sermone 58 ad populum, novae editionis, num. 12: « In Ecclesia ad altare Dei quotidie dicitur ista Dominica oratio, et audiunt illam fideles. Non ergo timeamus, ne minus diligenter eam

Lectio sancti Evangelii secundum Lucam.

In tempore illo dixit Dominus Jesus ^a discipulis suis. Advenit vos, ne forte graveentur corda vestra in crapula, et ebrietate, et turis hujus vitae; et superveniat in vos repentina dies illa, tamquam fur. Laqueus enim superveniet in omnes qui sedent super faciem orbis terrae. Vigilate itaque omni tempore, orantes, ut digni habeamini fugere ista omnia quae futura sunt, et stare ante filium hominis. Erat autem diebus docens in templo, noctibus vero effers morabatur in monte, qui vocatur Oliveti; et omnibus populus magnificabat Deum.

INCIPIT MISSA.

Deus qui beato Petro apostolo tuo conlatis clavibus regni caelestis, animas ligandi atque solvendi pontificem tradidisti, suscipe propitius preces nostras, et intercessionem ejus quaesumus, Domine, auxilium, ut a peccatorum nostrorum nexibus liberemur.

tenentis; quia etsi quis vestrum non poterit tenere perfecte, audiendo quotidie tenebit. » Post prophetiam Collectio; post Epistolam responsorius psalmus; tunc singulos versus, praefertim lectione, chorus repetebat, ut recte probat amicus noster pius ac doctus Josephus M. Carus seu Thomasius in erudita praefatione sua ad Responsoria et Antiphonalia, quae Romanis typis anno superiore prodierunt.

^c In Codice, *stilla*, et constans ubique scriptura; ubi occurrit *stilla*, non *stella*. Passim ubique sunt in Codice nostro ejusmodi commutationes litterarum.

^d Sic passim legendo Evangelio quondam dicebatur *Dominus Jesus*, non simpliciter *Jesus* quod de Ambrosiano rite observatum in Hæbbi tomò I, pag. 105.

Collectio.

Deus, qui culpa offenderis, poenitentia placaris, afflictorum gemitus respice, et mala quæ justo irrogas, misericorditer averte.

Post nomina.

Oblata, Domine, munera sanctifica, nosque a peccatorum nostrorum maculis emunda.

Ad pacem.

Grata sit tibi, Domine, hæc oblatio prebit tuæ, quam tibi offerimus in honore nominis tui; [ut] cunctis proficiat ad salutem.

Contestatio

Vere dignum et justum est, æquum et salutare nos tibi semper et ubique gratias agere, Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, per Christum Dominum nostrum. Per quem Majestatem tuam laudant angeli, adorant dominationes, tremunt potestates. Cæli cælorumque virtutes ac beata seraphin socia exultatione concelebrant. Cum quibus et nostras voces ut admitti jubeas deprecamur, supplice confessione dicentes: Sanctus.

Te igitur^a, elementissime Pater, per Jesum Christum Filium tuum, Dominum nostrum, supplices rogamus et petimus, uti acceptum habeas, et benedicas † hæc dona, hæc munera, hæc sancta sacrificia imlibata.

In primis quæ tibi offerimus pro Ecclesia tua sancta catholica, quam pacificare, custodire, adunare, et regere digneris totum orbem terrarum, una cum devotissimo famulo tuo illi. papa nostro, sedis apostolicæ et antestite nostro, et omnibus orthodoxis, adque catholicæ fidei cultoribus.

Memento, Domine, famulorum famularumque tuarum, et omnium circum adstantium, quorum tibi fides cognita est, et nota devotio, qui tibi offerunt hoc sacrificium laudis, pro se suisque omnibus, pro redemptione animarum suarum, pro spe salutis et incolomitatis suæ, tibi reddunt vota sua æterno Deo vivo et vero.

Communicantes, et diem sacratissimum celebrantes, (dicitur in Nativitate Domini:) in quo incontaminata virginitas huic mundo edidit Salvatorem Jesum Christum Dominum nostrum. (Dicitur in sancto Pascha:) et diem sacratissimum celebrantes resurrectionis Domini nostri Jesu Christi Filii tui. Sed et memoriam venerantes in primis gloriosæ semper virginis Mariæ, genetricis Dei et Domini nostri Jesu Christi; sed et beatissimorum apostolorum ac martyrum tuorum Petri, Pauli, Andreae, Jacobi, Johannis, Thomæ, Jacobi, Philippi, Bartholomæi, Matihæi, Simonis, et Thadæi, Lini, Cliti, Clementis, Sixti, Cornili, Cypriani, Laurenti, Chrysogoni, Johannis et Pauli, Cosmæ et Damiani, Hilarii; Martini, Ambrôsii, Agustini, Gregorii, Hieronymi, Benedicti, et om-

^a Cum hic Canon (ut vocamus) non repetitur in subsequentibus missis, id argumento est eos qui hoc Codice utebantur, non alium Canonem habuisse quam Romanum.

^b Hæc verba, sed et cunctæ familiæ tuæ usque ad nominis tui Deus, cancellata sunt in veteri Codice, item infra pro accipias, correctum suscipias.

Ad nom sancterum tuorum, qui per universum mundum passi sunt propter nomen tuum, Domine, seu confessoribus tuis, quorum meritis precibusque concedas, ut in omnibus protectionis tuæ muniamur auxilio, per Christum Dominum nostrum.

Hanc igitur oblationem servitutis nostræ, sed et cunctæ familiæ tuæ^b, quam tibi offerimus in honorem nominis tui, Deus, quaesumus, Domine, ut placatus accipias, diesque nostros in tua pace disponas, adque ab æterna damnatione nos eripi, et in electorum tuorum jubeas grege numerari, per Christum Dominum nostrum.

† Quam oblationem tu, Deus, in omnibus quaesumus benedictam †, adscriptam †, ratam, rationabilem acceptabilemque facere digneris, quæ^c nobis † corpus † et sanguis fiat dilectissimi Filii tui Domini Dei nostri Jesu Christi. Qui pridie quam pateretur, ACCEPIT PANEM IN SANCTAS^d ac venerabiles manus suas, [et] elevatis oculis suis in cælum, ad te Deum Patrem suum omnipotentem, gratias agens, benedixit †, FREGIT, DEDIT DISCIPULIS suis dicens, Accipite et manducate ex hoc omnes. Hoc est enim corpus meum. Simile modo posteaquam cenatum est, accepit et hunc præclarum calicem in sanctas ac venerabiles manus suas; item tibi gratias agens, benedixit †, DEDIT DISCIPULIS suis, dicens, Accipite, et bibite ex eo omnes. Hic est enim calix sanguinis^e mei, novi et æterni testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis et pro multis effunditur in remissione peccatorum. Hæc quotienscumque feceritis, in mei memoriam facietis.

UNDE ET MEMORES SUMUS, Domine, nos servi tui; sed et plebs tua sancta Christi Filii tui Domini nostri, tam beatæ passionis, necnon et ab inferis resurrectionis, sed et in caelos gloriosæ ascensionis, offerimus, præclaræ Majestati tuæ de tuis donis ac datis † hostiam puram, hostiam sanctam †, hostiam immaculatam †, panem sanctum vitæ æternæ, et calicem salutis perpetuæ. Supra quæ propicio ac sereno vultu aspicere dignare^f, et acceptam habere, sicuti acceptum habere dignatus es munera pueri tui justi Abel, et sacrificium, patriarchæ nostri Abrahæ, et quod tibi optulit summus sacerdos tuus Melchisedech sanctum sacrificium, immaculatam hostiam.

Supplices te rogamus, omnipotens Deus, jube hæc perferri per manus sancti angeli tui in sublimi altario tuo in conspectu divinæ Majestatis tuæ; et quotquot ex hac altaris participatione sacrosanctum Filii tui corpus et sanguinem sumpserimus, omni benedictione cælesti et gratia repleamur, per Christum Dominum nostrum.

MEMENTO ETIAM, DOMINE, et eorum nomina, qui nos præcesserunt cum signo fidei et dormiunt in somno pacis. Commemoratio defunctorum. Ipsis et

^c Ita primaria manu; secundaria, et.

^d Quæ majusculis hic litteris edita sunt, minio depicta existant in veteri exemplari.

^e Additam erat sancti, sed postea tribus obelis expunctum.

^f Correxerit nonnemo antiqua manu, et alla, recepte digneris.

omnibus in Christo quiescentibus locum refrigerii, A lucis, et pacis ut indulgeas deprecamur, per Christum Dominum nostrum.

Nobis quoque peccatoribus famulis tuis, de multitudine miserationum tuarum sperantibus, partem aliquam societatis donare digneris cum tuis sanctis apostolis et martyribus, cum Johanne, Stefano, Mathiam, Barnaban, Ignacio, Alexandro, Marcellino, Petro, Perpetua, Agne, Cilia, Felicitate, Anastasia, Agathe, Lucia, Eogenia ^a, et cum omnibus sanctis tuis, intra quorum nos consortium non stimator meriti, sed veniæ quæsumus largitor admitte, per Christum Dominum nostrum.

PER QUEM HÆC OMNIA, Domine, semper dona creas, † sanctificas, † vivificas, † benedicis, et præstas nobis. Per ipsum, et cum ipso, et in ipso est tibi B Deo Patri omnipotenti in unitate Spiritus sancti omnis honor et gloria, per omnia sæcula sæculorum.

Divino magisterio edocti et divina institutione ad-demus dicere ^b: Pater.

Post Pater noster.

Libera nos, Domine, ab omni malo, præterito, præsentis, et futuro, et intercedente pro nobis beata et gloriola semperque virgine Maria ^c, et beatis apostolis Petro et Paulo, da propicius pacem tuam in diebus nostris; ut ope misericordiæ tuæ adjuti, et a peccato simus semper liberi, et ab omni perturbatione securi.

Post communionem.

Quos cælesti, Domine, dono saciasti, præsta quæsumus, ut a nostris mundemur occultis, et ab hostium C liberemur insidiis.

Consummatio missæ.

Gratias tibi agimus, Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, qui nos corporis et sanguinis Christi Filii tui communionem saciasti, tuamque misericordiam humiliter postolamus; ut hoc tuum, Domine, Sacramentum non sit nobis reatus ad penam, sed sit intercessio salutaris ad veniam; sit ablutio scelerum, sit fortitudo fragilitum, sit contra mundi pericola firmamentum. Hæc nos, Domine, communitio purget a crimine, et cælestis gaudii tribuat esse participes. Per.

Dicitur post Aios.

Tu, summe Deus, aios, ipse sanctus ^d, omnipotens Sabaoth, qui venisti ab excelsis pati pro nobis, miserere nobis, tu trinæ potentis Pater inelyte, qui mœnia excellentissima Hierusalem divinis ornas la-

^a Altera manu, Petro, Felicitate, Perpetua, Agathe, Agne, etc.

^b Eniendatum: Oremus. Præceptis salutaribus moniti, et divina institutione formati audemus dicere. Alia formula est Ordinis Gallicani.

^c Additum secunda manu, Dei genitricis.

^d Fortasse, id est Sanctus, quod esset glossema vocabuli ἅγιος.

^e Nulla hic mentio de Symbolo CP. quod fortasse tum in missa Gallicana haud recitaretur. In Africa tempore Augustini Symbolum ad missam non recitabatur, ut oratio Dominica, ex sermone 58 ad populum, num. 12 et 15.

^f Hic, uti et in superiori Cautico, voluntatis. Qui

pidibus, et ejus agmina sanctorum sanguine pingi; libera nos tuo valido brachio, et salva nos per auxiliatricem dexteram tuam, et defende in nobis precium preciosi sanguinis tui, quos redemisti. Per

Gloria ad missam decantanda.

Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Laudamus te, benedicimus te, adoramus te, glorificamus te. Gratias agimus tibi propter magnam gloriam tuam, Domine Deus, rex cælestis, Deus Pater omnipotens. Domine, Fili unigenite Jesu Christe, Domine Deus, agnus Dei, Filius Patris. Qui tollis peccata mundi miserere nobis, qui tollis peccata mundi suscipe deprecationem nostram. Qui sedes ad dexteram Patris, miserere nobis. Quoniam tu solus sanctus, tu solus Dominus, tu solus altissimus Jesu Christe, cum sancto Spiritu in gloriam Dei Patris. Amen ^e.

Deus, cui merito, et in excelsis, et in terra, utriusque loci incolis gloria decantatur; qui pacem tuam, non in malibolis, sed et in hominibus bonæ voluntatis ^f esse testaris; te orantes laudamus, tibi que agentes gratias supplicamus; ut qui in te suscipias mundi peccata, purgata delesti, suscipias ex dono tuo tibi placita, et ampotes prava desideria nostra: simulque præsta ut præsentem diem te protegente sine peccato transigere mereamur.

Item alia.

Deus, cui merito, et angeli in cælis, et homines in terra debito famolato conlaudant; cujus sanctum nomen super omne nomen exaltatum fidele exultatione concelebrant; præsta nobis famolis tuis, effectu tibi honorum operum propinquare, teque vita simul et voce laudare, tuamque misericordiam rectis actibus inpetrare; ut universus hic populus, qui angelos tuos æquiperare confitendo, sectari quoque studeat imitando.

Oratio post precem ^g.

Miserere, Domine Deus omnipotens, qui discipulis tuis Spiritum sanctum dedisti, vel per Evangelistarum tuorum omnes docuisti, etiam omnibus nobis per baptismum indulgentiam tribuisti, et omnes credentium nomen sanctum tuum de inferna redemisti. Per.

Item post precem.

Domine, preces populi tui placatus exaudi, universis quæ postulant tribue, et singulis quæ sunt oportuna concede. Crescat in eorum sensibus devotio tibi in omnibus placita, qualiter a te beneficia obtineant oportuna. Per.

scribendi modus ubique retinetur in nostro Codice. Apposite Hildemarum in caput septimum regule sancti Benedicti, ubi de secundo gradu humilitatis: « Sunt multi qui distinguunt voluntatem per *n* adunere ad Deum: et voluntatem per *m* ad hominem; voluptatem vero per *p* ad diabolium. » Tamen ubi etiam agitur de Deo, voluntas per *m* scribitur in nostro exemplari.

^g In Missali Gothico, pagg. 190 et 251 librorum de Liturgia Gall. habentur itidem Collectiones post precem. Id de cantico trium puerorum interpretati sumus. At de hymno angelorum Gloria in excelsis qui hic proxime antecedit, interpretandum esse patet ex sequenti notatione.

Item alia.

Domine Deus, qui populis tuis et juste irasceris, et clementer ignoscis, inclina aurem tuam supplicationibus nostris: ut qui te totis sensibus confitemur, non iudicium tuum, sed indulgentiam consequamur.

Collectio post Aios.

Judicia tua, Deus, comprehendere non valemus, reprehendere non audemus: nimis profundæ factæ sunt cogitationes tuæ, quis investigaverit eas? Con-

^a Id est post canticum trium puerorum, quod ex sequenti Collectione intelligitur.

A cede nobis, piissime Pater, ut [te] timeamus quia bonus es, sperantes in misericordia tua. Tu enim dixisti, Nolo mortem peccatorum. Tantum adjutor esto revertentibus, ut vivamus.

Oratio post ^a Benedictionem.

Deus, qui tribus pueris in camino ignis mitigasti flammam incendii, concede, quæsumus, ut nos famulos tuos non urat flamma vitiorum. Per.

INCIPIUNT LECTIONES DE ADVENTU DOMINI ^a.

I. MISSA IN ADVENTU DOMINI.

Lectio Malachiæ prophetæ.

Hæc dicit Dominus: Ecce ego mittam angelum meum, et præparabit viam ante faciem meam: et statim veniet ad tempus suum Dominator, quem vos queritis, et angelus testamenti, quem vos vultis. Ecce venit, dicit Dominus exercituum; et quis poterit cogitare diem adventus ejus? et quis stabit ad videndum eum? Et erunt Domino offerentes sacrificia in justitia; et placebit Deo sacrificium Juda et Hierusalem, sicut dies sæculi, et sicut anni antiqui. Et accedam ad vos in iudicio, et ero testis velut maleficis, et adulteris, et perjuris, et qui calumniantur mercedem mercenariis, viduam et pupillos, et oppremunt peregrinum; nec timuerunt me, dicit Dominus exercituum: ego Dominus Deus vester, et non mutor, ait Dominus Deus.

Lectio epistolæ Jacobi apostoli ad gentes ^b.

Fratres, patientes estote usque ad adventum Domini. Ecce agricola expectat preciosum fructum terræ, patienter ferens, donec accipiat temporivum et serotivum. Patientes estote, et confirmate corda vestra, quoniam adventus Domini adpropinquavit. Fratres, nolite ingemiscere in alterutrum, ut non iudicemini. Ecce iudex ante januam adsistit. Exemplum accipite, fratres, laboris et patientiæ prophetas, qui locuti sunt in nomine Domini. Ecce beatificamus qui sustinuerunt sufferentiam: misericors est Dominus et miserator. Ante omnia, fratres mei, nolite jurare neque per cælum, neque per terram, neque aliud quodcumque iuramentum. Sit autem vestrum Est, est; Non, non, ut non in iudicio decidatis. Fratres mei, si quis ex vobis erraverit a veritate, et convertit quis eum, scire debet, quoniam qui converti fecerit peccatorem ab er-

B rore viæ suæ, salvat animam ejus a morte, et operit multitudinem peccatorum.

Lectio sancti Evangelii secundum Matthæum ^c.

In diebus illis, Johannes cum audisset in vinculis opera Christi, mittens duos de discipulis suis, ait illi: Tu es qui venturus es, an alium expectamus? Et respondens ait illis: Euntes renunciate Johanni quæ audistis et videtis. Cæci vident, claudi ambulat, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes evangelizantur, et beatus est qui non fuerit scandalizatus in me. Illis autem abeuntibus, cœpit Jesus dicere ad turbas de Johanne: Quid existis in deserto videre? arundinem vento agitatam? Sed quid existis videre? hominem mollibus vestitum? Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt. Sed quid existis videre? prophetam? Etiam dico vobis et plusquam prophetam. Hic enim est de quo scriptum est: Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparavit viam tuam ante te. Amen dico vobis, non surrexit inter natos mulierum major Johanne Baptista. Usque nunc regnum cælorum vim patitur, et violenti rapiunt illud. Omnes enim lex et Prophetæ usque ad Johannem prophetaverunt; et si vultis recipere, ipse est Elias qui venturus est. Qui habet aures audiendi audiat.

INCIPIT MISSA ^d.

Excita, Domine, potentiam tuam et veni; et quod Ecclesiæ tuæ usque in finem sæculi promisisti, clementer operare.

D Excita, Domine, potentiam tuam, et magna nobis virtute succurre; ut per auxilium gloriæ tuæ, quod nostra peccata præpediunt, indulgentia tuæ propitiationis acceleret.

tribuitur in Lectionario Gallicano.

^e Hæc Evangelii lectio in Romano habetur Dominica secunda Adventus.

^d Quippe missa proprie incipit post lectiones sacras. Legesis Liturgiæ Gallicanæ caput 5.

^a Ab hoc maxime loco incipit Missale Gallicanum. Nam quæ præcedunt, fere ex Ordine Romano desumpta sunt. Lege quæ de Adventu diximus in Liturgiæ Gallicanæ pag. 98.

^b Sic passim in hoc Lectionario laudatur Jacobi epistola ad gentes. Qui titulus Petri Epistolæ primæ

Collectio.

Excita, Domine, quæsumus, corda nostra ad præparandas Unigeniti tui vias; ut per ejus adventum purificati, tibi servire mereamur.

Præveniat nos, quæsumus, omnipotens Deus, tua gratia semper et subsequatur; ut cum adventu Unigeniti tui, quem summo cordis desiderio^a sustinemus, et præsentis vitæ subsidia, et futuræ etiam consequamur.

Post nomina.

Conscientiâs nostras, quæsumus, omnipotens, cotidie visitando purifica, ut veniente Domino Filio tuo, paratam sibi in nobis inveniat mansionem.

Corpora mentesque nostras, omnipotens Deus, dignanter emunda; ut tuâ benedictione firmati, ab Unigenito tuo Domino nostro, quem expectamus, veniente, semper inluminemur et protegamur.

Ad pacem.

Fac nos, quæsumus, Deus noster, pervigiles atque sollicitos adventum Christi Filii tui Domini nostri expectare; ut dum venerit pulsans, non dormientes peccatis, sed vigilantes et in suis inveniat laudibus exultantes.

Contestatio.

Vere dignum et justum est, ^b omnipotens Deus per Christum Dominum nostrum. Cui proprium est ac singulare quod bonus est, et nulla umquam a te est commutatione divisus. Propitiare supplicationibus nostris, et Ecclesiæ tuæ misericordiam tuam, quam confitentur, ostende, manifestans plebi tuæ Unigeniti tui adventum Domini nostri Jesu Christi mirabile sacramentum; ut in universitate nationum perficiatur, [quod] per Verbi tui evangelium promisti; ut habeat plenitudo adoptionis quod protulit testificatio veritatis, per Christum Dominum nostrum.

II. ITEM MISSA IN ADVENTUM DOMINI.

Epistola Pauli apostoli ad Romanos.

Fratres, Deus Filium suum mittens in similitudine carnis peccati, et de peccato damnavit in carne peccatum, ut justificatio legis impleretur in nobis, qui non secundum carnem ambulamus, sed secundum spiritum. Qui enim secundum carnem sunt, quæ carnis sunt sapiunt; qui vero secundum spiritum, quæ sunt spiritus sentiunt. Nam prudentia carnis mors est, prudentia autem spiritus vita et pax in Christo Jesu Domino nostro.

Lectio sancti Evangelii secundum Matthæum.

In diebus illis venit Johannes Baptista prædicans in deserto Judææ, et dicens: Pænitentiam agite, adpropinquavit enim regnum cælorum. Hic est enim qui fictus est per Isaiam prophetam dicentem: Vox clamantis in deserto, Parate viam Domini, rectas facite semitas ejus. Ipse autem Johannes habebat vestimentum de pilis camelorum, et zonam pelliciam

^a In exemplari legitur *desiderati*, manifesto mendo.

^b Supplendum hic et in consequentibus vulgata formula, *aquum et salutare*, etc. Hæc Contestatio exstat in Ambrosiano Dominica prima Adventus; sed aliæ omnino Lectiones ibi ad missam.

^c Ita passim *baptizavit* pro *baptizabit*; et infra con-

A circa lumbos suos: esca autem ejus erat locustæ et mel silvestre. Tunc exiebant ad eum Hierusolymsa, et omnis regio circa Jordanem, et baptizabantur in Jordane ab eo, confitentes peccata sua. Videns autem multos Pharisæorum et Saducæorum venientes ad baptismum suum, dixit eis: Progenies viperarum, quis demonstravit vobis fugere a futura ira? Facite ergo fructum dignum pænitentiae. Et ne velletis dicere intra vos: Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quoniam potens est Deus ex lapidibus istis suscitare filios Abraham. Jam enim securis ad radices arborum posita est. Omnis ergo arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, et in ignem mittetur. Ego quidem baptizo in aqua in pænitentiam: qui autem post me venturus est, fortior me est: cuius non sum dignus calciamenta portare. Ipse vos baptizavit ^e in Spiritu sancto et igni, cujus ventilabrum in manu sua, et congregavit triticum in horreum suum: paleas autem comburit igni inextinguibili. Multa quidem et alia exhortans evangelizabat populo.

INCIPIIT MISSA

Oratio post prophetiam d.

Opifex lucis almæ, plebis visitator inmeritæ, qui illa prophetialium vaticiniorum oracula, quæ sæculis fuerunt nunciata, beati Johannis ore explens, opere perficis, professione peragis, concede plebi supplicii tibi sine formidine famolari: ut per viscera misericordiae repleti scientia, veritate dirigi mereamur.

Collectio.

C Adventum Domini nostri Jesu Christi, fratres carissimi, votis omnibus præstolantes, Dei Patris omnipotentiam imploremus, ut corda nostra purificet, et corpora immacolata conservet. Expectemus conscientia secura venturum, quem super omnem principatum et potestates credimus exaltatum. Simus ergo per singula momenta solliciti, ut mereamur habere propitium, quem credimus et fatemur ad iudicandos vivos et mortuos in gloria esse venturum.

Collectio.

Purifica, Domine Deus, Pater omnipotens, pectorum arcana nostrorum, cunctasque propitius maculas ablue peccatorum: ac præsta, Domine, ut benedictione pietatis tuæ a nostris criminibus mundati, metuendum terribilemque adventum Domini nostri Jesu Christi expectemur interriti

D

Post nomina.

Exaudi, Domine, preces populi tui, ut jubeas suscipere qui jussit offerri^e: sintque hæc munera acceptabilia in ejus conspectu pro omnium animarum emendatione, et corporum sanitate; pro martyrum laude, et pro defunctorum requie.

Collectio ad pacem

Pacem tuam nostris pectoribus, bonæ Jesu, inlabera,

gregavit, etc., vulgari ac facili permutatione litterarum.

^d Confer Missale Gothicogallicanum in Natali Domini, pag. 190 [lib. de Liturg. Gall.] ubi similiter *Collectio post prophetiam*.

^e Forte legendum, *ut jubeat suscipi qui jussit offerri*.

in qua est plenitudo dilectionis. Præsta, Domine, ut pacem, quam nunc ore proferimus, semper spiritali sensu conservare mereamur.

Contestatio.

Vere dignum et justum est omnipotens Deus per Christum Dominum nostrum. Quem Johannes, fidelis apicus, præcessit nascendo, præcessit in desertis eremi prædicando, præcessit baptizando, viam quoque præparans judici ac redemptori. Convocavit peccatores ad penitentiam; et populum Salvatori adquirens, baptizavit in Jordane peccata propria constitentes: non hominis innovandi plenam conferens gratiam, sed piissimi Salvatoris admonens expectare præsentiam; non remittens ipse peccata ad se venientibus, sed remissionem peccatorum ad futurum pollicens esse credentibus; ut descendantibus in aquam penitentiae, ab illo sperarent remedium indulgentiae, quem venturum audiebant plenum dono veritatis et gratiae, Dominum nostrum Jesum. Quem laudant angeli.

III. A. ITEM MISSA IN ADVENTUM DOMINI.

Epistola Pauli apostoli ad Romanos.

Fratres, dico enim Christum Jesum ministrum fuisse circumcisionis propter veritatem Dei, ad confirmandas promissiones Patrum. Gentes autem super misericordia honorare Deum, sicut scriptum est: Propter hoc confitebor tibi in gentibus, et nomini tuo cantabo. Et iterum dicit: Lætamini, gentes, cum plebe ejus. Et iterum: Laudate, omnes gentes, Deum, et magnificate eum, omnes populi. Et rursus Isaias ait: Erit radix Jesse, et qui exurgit regere gentes, in eum gentes sperabunt. Deus autem spei repleat vos omni gaudio et pace in credendo, ut abundetis spe in virtute Spiritus sancti.

Lectio sancti Evangelii secundum Matthæum.

In diebus illis, interrogatus a discipulis suis Dominus Jesus, quando venerit regnum Dei, dixit eis: Sicut fulgur exit ab Oriente, et paret usque in Occidente, ita erit adventus Filii hominis. Ubi cumque fuerit corpus, illuc congregabuntur aquilæ. Statim autem post tribulationem dierum illorum sol obscurabitur, et luna non dabit lumen suum: et stellæ cadent de cælo, et virtutes cælorum commovebuntur. Et tunc parabit signum Filii hominis in cælo; et tunc plangent omnes tribus terræ. Et videbunt Filium hominis venientem in nubibus cæli cum virtute multa et majestate. Et mittet angelos suos cum tuba et voce magna: et congregabunt electos ejus a quattuor ventis a summis cælorum usque ad terminos eorum. Ab arbore autem ficæ discite parabolam. Cum jam ramus ejus tener fuerit, et folia nata, scitis quia prope est æstas. Ita et vos cum videritis hæc omnia, scitote quia prope est in januis. Amen dico vobis, quia non præteribit hæc generatio, donec omnia fiant. Cælum et terra transibunt: verba autem mea non præter-

ibunt. De die autem illa et hora nemo scit, neque angeli cælorum, nisi Pater solus. Sicut autem in diebus Noe, ita erit et adventus Filii hominis. Sicut enim erant in diebus ante diluvium, comedentes et bibentes, usque ad eum diem, quo intravit in arca Noe, et non cognoverunt donec venit diluvium, et tulit omnes, ita erit et adventus Filii hominis. Tunc duo erunt in agro, unus adsumitur, et unus relinquitur. Duæ molentes ad molam, una adsumitur, et altera relinquitur. Vigilate ergo, quia nescitis qua hora Dominus venturus sit. Illud autem scitote, quoniam si sciret paterfamilias qua hora fur venturus esset, vigilaret utique, et non sineret perfodi domum suam, Ideo et vos estote parati, quia nescitis qua hora Filius hominis venturus est.

INCIPIT MISSA.

Collectio post prophetiam.

Concede, quæsumus, Domine, hanc gratiam plebituæ, adventum Unigeniti tui cum summa vigilantia expectare: ut sicut ipse [est] auctor nostræ salutis, velut fulgentes lampadas in ejus occurso nostras animas præparemus. Præcinge, quæsumus, Domine Deus noster, lumbos mentis nostræ divina tua virtute potenter, ut veniente Domino nostro Jesu Christo Filio tuo, digni inveniamur æternæ vitæ convivio, et vota cælestium dignatum ab ipso percipere mereamur.

Collectio sequitur.

Festina, quæsumus, Domine, ne tardaveris, et præsidium nobis tuæ pietatis impende; ut oportunitate consolationibus subleventur, qui in tua miseratione confidunt.

Omnipotens sempiterne Deus, qui nos omni tempore tuis deditis vis esse mandatis, concede propicius, ut ad adventum Domini possimus esse devoti, quibus illud est mysterium celebrandum, cui servit omnis excusatio mandatorum.

Post nomina.

Concede nobis, Domine, quæsumus, ut magnæ festivitatis ventura solemnitas prospero celebretur effectu, pariterque reddamur et intenti cælestibus disciplinis, et peccatorum indulgentiam consequamur.

Ad pacem.

Devotionis nostræ tibi, Domine, quæsumus, hostia jugiter imoletur, quæ et sacri peragat instituta mysterii, et salutare tuum nobis mirabiliter operetur.

Sacrificium tibi, Domine, celebrandum placatus intende, quod et nos a vitis nostræ conditionis emundet, et tuo nomini reddat acceptos.

Contestatio.

Vere dignum et justum est, omnipotens Deus, cui proprium est veniam delictis impendere, quam pœnaliter imminere. Qui fabricam tui operis per eundem rursus Lapidem es dignatus erigere: ne imago, quæ

^a In Codice nota numerica deest ac deinceps; itemque titulus anulis inclusus, quem ex superiori missa supplevimus.

^b Nescio an operæ pretium sit adnotare in exemplari legi, *stas*. Sic infra, *stote* pro *estote*. Sic supra, *stimator* pro *æstimator*.

^c Collectio hæc legitur non solum in Romano, sed etiam in Ambrosiano Dominica quarta Adventus.

^d Sic *imminere* pro *instare*. Et hæc Contestatio habetur in Ordine Ambrosiano Dominica quarta Adventus usque ad hæc verba, *Hæc postquam*, etc.

ad similitudinem tui facta fuerat vivens, dissimilis haberetur ex morte, munus venialis indulgentiæ præstitisti; ut unde mortem peccatum contraxerat, inde vitam pietas repararet immensa. Hæc postquam prophetica sæpius vox prædixit, et Gabriel angelus Mariæ jam præsentia nunciat, mox puella credente in utero fidelis Verbi mansit aspirata conceptio per Christum Dominum nostrum. Per quem Majestatem tuam laudant angeli.

Item Contestatio ^a de Adventu.

Vere dignum et justum est. Tu, clementissime Deus, veræ credulitatis in sensibus nostris incrementa multiplica, et imaginis ac similitudinis tuæ formam in nobis [magis] magisque restaura; ut te, quem dudum venisse credimus pro remedio captivorum, in secundo adventu tuo te cum majestate venturum sustinentes videre mereamur cum indulgentia peccatorum.

Præsta, unita ^b et indivisa Trinitas Deus, quem caelorum multiplex et ineffabilis numerus, quem omnium angelorum et archangelorum milia, cum senioribus et virtutibus, cum thronis et dominationibus laudare non cessant dicentes: Sanctus.

MISSA IN VIGILIA NATALIS DOMINI.

Epistola Pauli apostoli ad Philippenses ^c.

Fratres, gaudete in Domino semper, iterum dico gaudete: modestia vestra nota sit omnibus hominibus, Dominus enim prope est. Nihil solliciti sitis, sed in omni oratione cum gratiarum actione petitiones vestræ innotescant apud Deum. Et pax Dei, quæ superat omnem sensum, custodiat corda vestra et intelligentias vestras in Christo Jesu.

Lectio sancti Evangelii secundum Matthæum.

Sint lumbi vestri præcincti, et lucernæ ardentes ^d: et vos similes hominibus expectantibus dominum suum, quando revertatur a nuptiis, ut cum venerit et pulsaverit, confestim aperiant ei. Beati sunt servi illi, quos, cum venerit dominus, invenerit vigilantes. Amen dico vobis, quod præcingit se, et facit illos discumbere, et transiens ministrabit illis.

INCIPIUNT MISSA ^e.

Misericors ac piissime Deus, cujus voluntate ac munere Dominus noster Jesus Christus ad hoc se humiliavit, ut totum genus exaltaret humanum, et ideo ad ima descenderit, ut humilia sublimaret; ac propterea Deus homo nascitur per Virginem, ut in homine perditam caelestem reformaret imaginem; da ut plebs hæc tibi adhæreat, ut quam redemisti tuo munere, tibi semper devota placeat servitute.

Collectio.

Emmanuel, Nobiscum Deus, Christe Filius Dei,

^a Contestatio hæc pro alia missa de Adventu; de quo non nisi tres missæ integræ hoc in Ordine assignantur: forte quod, si Dominicæ sex tum numerabantur, hæc missæ repeti possent.

^b Sic unita in exemplari, pro una. Veteres unionem pro unitate dicebant. Adi Valesium in Evagrii lib. v, cap. 4.

^c Lectio hæc in Ordine Gregoriano habetur Dominica tertia Adventus, quæ hic pro Vigilia Natalis Domini.

^d Addit Vulgata, in manibus vestris; quæ verba de-

A qui cum ex Virgine te nasciturum pronuncias, quia Mariam matrem creasti, ut Dominus, de qua natus es filius; da nobis ut qui cum illa a te vel per te creati sumus ex nihilo, simili ut ea credulitatis remuneremur ex præmio.

Post nomina.

Omnipotens sempiternæ Deus, qui nasciturum ex utero virginali Jesum Christum Filium tuum agnosci ab omnibus, sancto archangelo nunciante, voluisti; da ut cujus nativitatem accepimus, ejus præsentia gaudeamus.

Ad pacem.

Deus, cujus nativitate Filii tui Domini nostri gloriosa festivitas et Mariæ partum et Eogeniæ ^f triumphum. Hodie quippe Maria Christum genuit; hodie Eogenia ad Christum vadit; hodie illa generat, ad quem ista festinat; hodie Christus in mundo venit, hodie virginem in cælo Christus suscipit; hodie nascendo virginem matrem fecit, qui hodie perficendo martyrem coronavit.

Contestatio.

Vere dignum et justum est, omnipotens Deus, per Christum Dominum nostrum. Qui a summo cælo thronisque regalibus ad ima descendens, Patris imperio sacræ Mariæ utero inviolate susceptus est, ut miscetor ^g Deus elementi, suscepit membra mortalia, summis carnis injuria liberandi hominis vota. Jacebat in pannis, fulgebat in stellis. Caro est quod involvitur: divinitas, cui ab angelis ministratur. Erat positus in præsepio, sed virtus ejus operabatur in cælis. In cunabulis jacebat, et regnum cælestis donabat. Natus est nobis Christus, inluminatus est mundus. Innopta peperit, sed virgo concepit; de viro pura, de filio gloriosa. Accepit nomen matris, sed non habuit thronum uxoris. Per cujus nativitatem indulgentia criminum conceditur, et resurrectio non negatur. Per ipsum quem laudant angeli.

MISSA IN NATALE DOMINI.

Lectio Isaïæ prophetæ, legendi in Natale Domini.

Parvulus enim natus est nobis, filius natus est nobis: et factus est principatus ejus super humerum ejus, et vocabitur nomen ejus Admirabilis, Consiliarius, Deus, Fortis, Pater futuri sæculi, Princeps pacis. Multiplicabitur ejus imperium, et regni ejus non erit finis. Super solum David et super regnum ejus [sedebit], ut confirmet illud et conroboret in judicio et justitia. Amodo et usque in sempiternum zelus Domini exercituum faciet hoc.

Epistola Pauli apostoli ad Hebræos.

Fratres, multifarie multisque modis olim Deus loquens Patribus in prophetis; novissime autem die-

sunt in Codice nostro, textuque Græco, et apud Augustinum, non tamen apud Gregorium Magnum.

^e Missa hæc differt ab ea quæ assignatur in Missali Gothicogallicano. Si quando convenient, adnotabimus.

^f Nota hic de sancta Eugenia virgine et martyre Romana, quæ passa est die 25 Decembris, feri mentionem, non de sancta Anastasia, de qua Romanus Ordo hac die commemorationem habet. Ejusdem Eugeniæ memoria in Canone missæ supra.

^g Pro mistor, ut quidem verisimile est.

bus istis locutus est nobis in Filio suo, quem constituit heredem universorum, per quem fecit et sæcula. Qui cum sit splendor gloriæ et figura substantiæ ejus, portansque omnia verbo virtutis suæ, purgationem peccatorum faciens, sedit ad dexteram majestatis in excelsis, tanto melior angelis effectus, quantum differentior præ illis nomen hereditavit. Cui enim dixit aliquando angelorum: Filius meus es tu, ego hodie genui te? Et rursum: Ego ero illi in patrem, et ipse erit mihi in filium.

Lectio sancti Evangelii secundum Matthæum.

Liber generationis Jesu Christi filii David, filii Abraham. Abraham genuit Isaac, Isaac autem genuit Jacob, Jacob autem genuit Judam et fratres ejus. Et alius Judas genuit Joseph virum Mariæ, de qua natus est Christus^a. Christi autem generatio sic erat. **B** Cum esset desponsata mater ejus Maria Joseph, antequam convenirent, inventa est in utero habens de Spiritu sancto. Joseph autem vir ejus, cum esset justus, et nollet eam traducere, voluit occulte dimittere eam. Hæc autem eo cogitante, ecce angelus Domini in somnis apparuit ei, dicens: Joseph fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam. Quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est. Pariet autem filium, et vocabis nomen ejus Jesum. Ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum. Hoc autem totum factum est, ut adimpleretur quod dictum est per prophetam dicentem: Ecce virgo in utero concipiet, et pariet filium, et vocabitur nomen ejus Emmanuhel, quod est interpretatum, Nobiscum Deus. Exurgens autem Joseph a somno fecit sicut præceperat ei angelus Domini; et accepit Mariam conjugem suam, et non cognovit eam, donec peperit filium suum primogenitum, et vocavit nomen ejus Jesum.

Lectio sancti Evangelii secundum Matthæum^b.

Cum natus esset Dominus Jesus in Bethleem Judæ in diebus Herodis regis, ecce magi ab Oriente venerunt Hierusolyma, dicentes: Ubi est qui natus est rex Judæorum? vidimus enim stellam ejus in Oriente, et venimus adorare eum. Audiens autem Herodes rex turbatus est, et omnis Hierusolyma cum illo. Et congregans omnes principes sacerdotum et scribas populi, sciscitabatur ab eis ubi Christus nasceretur. At illi dixerunt: In Bethleem Judæ; sic enim scriptum est per prophetam: Et tu Bethleem terra Juda... ex te enim exiet Dux, qui regat populum **D** meum Israel.

INCIPIT MISSA^c.

Nativitatis Dominicæ splendidum diem, in quo salutis nostræ institutor et redemptor mortis legem calcavit, humani generis membra suscepit, debita, fratres dilectissimi, sollemnitate veneremur, rogantes ut qui ad redemptionem nostrorum criminum natus est, ipse sit custos perpetuus ad salutem.

Collectio.

Spes unica vitæ nostræ et fidei remunerator, æterne

^a Sic Evangelium de genealogia Domini brevitur in veteri Codice et in aliis nonnullis antiquis Missalibus.

^b Notanda hæc secunda lectio Evangelii pro Vigilia

A Deus, Pater omnipotens, qui per unicum Filium tuum salvare dignatus es mundum: naturæ carnis assumptione miscetur, ut qui Deus erat ex Deo Patre, homo quoque esset ex matre; ex te sine tempore, ex illa sine semine: respice nos, et adesto precibus nostris, et præsta ut qui adventum Filii tui humilem cum gaudio colimus, in gloria venientem cum lætitia mereamur aspicere.

Post nomina.

Christe Domine, qui te exinanisti, ut nos adimpleres; qui humiliasti te, ut nos exaltares, ut qui eras ante Virginem, esses ex Virgine; ex Deo Patre natus Deus ante sæcula, hodie homo nasceretis ob sæcula; te oramus, et petimus ut preces nostras placatus exaudias.

Ad pacem.

B Deus, antiqua expectatio gentium, qui oracula prophetarum in luce Evangelii posuisti, qui languores nostros curaturus cælestis medicus advenisti. Nam quis te possit agnoscere, nisi ipse voluisses agnosci? tribue, quæsumus, ut communicatio præsentis osculi perpetuæ proficiat caritati.

Contestatio.

Vere dignum et justum est, omnipotens Deus, per Christum Dominum nostrum. Cujus Incarnationis natalem hodie celebramus, per quem annua festivitate lucem gentium genuisse testaris; quem propheta cecinerunt, nasciturum Emmanuhel, Nobiscum Deus; quem angelus nunciavit creatorem carnis in carnem venturum; quem natum pro salute universorum multitudo cælestis exercitus divinis laudibus honoravit; quem credentium pia fides agnovit et tenuit. Te ergo, quæsumus, Domine Deus noster, exaudi, tuere, sanctifica plebem tuam, quam ad celebrandam præsentis sollemnitatis beatitudinem congregasti, universisque notitiæ tuæ [gratiam] participatione sancti Spiritus propiciatus infunde, per illam expectatam sanctis tuis adventus tui gloriam, per Christum Dominum nostrum. Per quem.

MISSA^d SANCTI STEFANI.

Legenda in sancti Stefani missa.

Lectio Pauli apostoli ad Romanos.

Fratres, nolo vos ignorare, quia sæpe proposui venire ad vos, et prohibitus sum usque adhuc, ut aliquem fructum habeam in vobis, sicut in ceteris gentibus. Græcis ac barbaris, sapientibus et insensatis debitor sum, et in vobis evangelizare. Non enim erubesco super Evangelium. Virtus enim Dei est in salutem omni credenti, Judæo primum, et Græco, Justitia enim Dei in eo revelabitur ex fide in fidem, sicut scriptum est: Justus autem ex fide vivit in Christo Jesu.

Lectio sancti Evangelii secundum Matthæum.

Cum venisset Dominus Jesus Capharnaum, accesserunt qui dracma accipiebant, et dixerunt Petro: Magister vester non solvit didracma? Ait: Etiam. Et

Natalis Domini, forsam ad libitum varianda.

^c Unica hæc missa pro die ipso Nativitatis Domini.

^d Hic titulus secunda manu, sed antiqua adjectus est, at necessarius.

cum intrasset domum, prævenit eum Jesus dicens : **A** nostrum de his qui habitant in terra? Et datæ sunt singulæ stolæ albæ, et dictum est illis ut requiescerent tempus adhuc modicum, donec impleantur conservi eorum et fratres eorum, qui interficendi sunt sicut et illi.

Lectio sancti Evangelii secundum Matthæum.

Diebus illis, apparuit angelus Domini in somnis Joseph dicens : Surge, et accipe puerum et matrem ejus, et fuge in Ægyptum; et esto ibi usque dum dicam tibi. Futurum est enim ut Herodes querat puerum ad perdendum eum. Qui consurgens accepit puerum et matrem ejus nocte, et recessit in Ægyptum; et erat ibi usque ad obitum Herodis. Ut adimpleretur quod dictum est a Domino per prophetam dicentem : Ex Ægypto vocavi Filium meum, quoniam Nazaræus vocabitur.

INCIPIT MISSA.

Deus omnipotens, qui Ecclesiæ tuæ sanctum Stefanum martyrem primum messis tuæ manipulum dedisti, et primitivam oblationem novellæ confessionis ostendisti præconem, quod fructus maturescentes exhibuit; præsta universo cœtui intercessionem martyris meriti, ut Ecclesiam tuam juvet suffragio, quam ornavit ministerio.

Collectio.

Domine, qui ambulante de virtute in virtutem sancto Stefano martyri tuo aperuisti cœlos ad gloriam contemplationis, quos ei aperueras ad meritum sanctitatis, ut confessionis suæ fructum caperet; ostende nobis suffragio ejus misericordiam tuam.

Post nomina.

Domine Jesu, a quo suum spiritum suscipi martyr Stefanus postulavit, tu præsentis hujus sollemnitatis placatus oblatione, et viventibus veniam, et quiescentibus concede requiem sempiternam.

Collectio ad pacem.

Deus pacis conditor, Deus indulgentiæ remunerator, qui sancto martyri tuo Stefano in passione latus es ut imbrem lapidum clementer exciperet, et pro lapidantibus se supplicaret, pietatem tuam, Domine, supplices deprecamur, ut peccatorum veniam consequamur.

Contestatio.

Vere dignum et justum est per Christum Dominum nostrum. Qui ita militi suo fidei armata astutia ^a, ut pro illo certare non differat. Hic est beatus ille Stefanus, corona nominis et divinæ gratiæ consecratus. Hic est præsens passionis Domini et Salvatoris nostri consors, apostolicæ dignitatis [culmen] attingit, mox prædicationis Dominicæ et testis veritatis esse non distulit. Dum ab impiis Judæis savissimis ictibus cæderetur, ille precem pro eis fundebat ad Dominum. Rogo, inquit, Domine, ne statuas illis hoc peccatum. Dum terrena tamen terris membra commendat, cælestem spiritum angelicis manibus evexit ad cælum. **D** Per quem maj.

MISSA SANCTORUM INFANTUM.

Lectio Apocalypsis sancti Johannis legenda in missa Infantum ^b.

Ego Johannes vidi in spiritu quæ oportet fieri cito. Vidi subtus altare animas interfectorum propter verbum Dei, et propter testimonium quod habebant: et clamabant voce magna dicentes: Usquequo, Domine sanctus et verus, non judicas et vindicas sanguinem

^a Forte, arma dedit contra astutiam.

^b Eadem lectio pro missa hujus festi in Lictionario Luxoviensi.

^c Collectio hæc partim eadem in Ordine Gregoriano.

INCIPIT MISSA.

Deus ^c cujus hodierna die præconium Innocentes martyres non loquendo, sed moriendo confessi sunt, omnia in nobis vitiorum mala mortifica, et gaudia æterna nobis largiri concede.

Collectio.

Deus, lactentium fides, spes infantium, charitas puerorum, qui per Innocentium laudem cunctos provocas ad salutem: infunde in nobis puritatem lactentis infantia, concede doctrinam.

Post nomina.

Deum omnipotentem oremus, qui Bethlemiticam plebi ac dominiæ civitati pro temporalibus ærumnis gaudia æterna tribuit, ut Rachel sancta plorans, quæ proferebat ex dolore gemitum, nollet ex consolatione solatium: quæ licet videretur de præsentem infantum amissione conterrita, erat tamen de martyrii beata perpetuitate secuta.

Ad pacem.

Deus, qui martyrio et innocentia parvulorum triumphalem hunc diem esse fecisti; exempla ad augendam fidem Ecclesiarum tuarum proficientibus exaudire digneris.

Contestatio.

Vere dignum et justum est omnipotens Deus, per Christum Dominum nostrum. Qui rutilante fonte in Bethelhem civitate Infantes, qui ætate loqui non poterant, laudem Domini cum gaudio resonabant; occisi prædicabant quod vivi nequiverant loquentes; Infans Christus transmittit ad cœlos nova exsena Patri, primitias exhibet genitori, per Christum Dominum nostrum.

MISSA JACOBI ET JOHANNIS.

[Lectioes in festo apostolorum Jacobi et Johannis ^d.]
Lectio Actuum apostolorum.

In diebus illis misit Herodes rex ut affligeret quosdam de Ecclesia. Occidit autem Jacobum fratrem Johannis gladio: videns autem quia placeret Judæis, adposuit adprehendere et Petrum.

^d Hunc titulum, qui in Codice deest, item supplevimus. Epistola non videtur integre descripta, et aliquoties infra. Evangelium in Lictionario Luxoviensi, sed ex Marco.

Lectio sancti Evangelii secundum Matthæum.

Diebus illis accedens ad Dominum Jesum mater filiorum Zebedæi cum filiis suis, adorans et petens aliquid ab eo. Qui dixit ei: Quid vis? Ait illi: Dic ut sedeant hi duo filii mei unus ad dexteram tuam, et unus ad sinistram in regno tuo. Respondens autem Dominus Jesus dixit ei: Nescitis quid petatis. Potestis calicem bibere quem ego bibiturus sum? Dicunt ei: Possumus. Ait illis: Calicem quidem meum bibetis; sedere autem ad dexteram meam et sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est a Patre meo.

INCIPIT MISSA ^a.

Electionis Dominicæ præclarum testimonium, atque apostolicæ congregationis mirabile ornamentum, et evangelicæ veritatis celeste præconiium sanctos Dei apostolos et martyres Jacobum et Johannem, Dominum deprecemur; ut qui illis apostolatus gratiam vel martyrii dedit coronam, nobis quoque concedat veniam peccatorum.

Collectio.

Deus, qui beatissimis apostolis tuis Jacobo et Johanni gloriam martyrii, bibitionis tui calicis prædixisti, ut et confirmares responsionem quam fides pura protulerat; prosit patrocinis, ut digneris exaudire suffragiis.

Post nomina.

Domine, quem vocantem sancti apostoli Jacobus et Johannes fide intègra sunt secuti; et quem sequentes caritate integra sunt electi, ut mundi piscatores fierent, qui profundi retia reliquissent; auribus percipe, quæsumus, orationem nostram, ut dum adsequi eorum facta non possumus, implere saltem monita pertendamus.

Collectio ad pacem.

Domine æterne, cui ita in sanctis apostolis tuis Jacobo et Johanne placuit arcanum dispensationis implere, ut glorioso passionis exemplo apostolorum, quorum ille præcederet, iste præmitteret.

Contestatio

Vere dignum et justum est, omnipotens Deus, ut apostolos tuos Jacobum et Johannem meritis suffragantibus preces nostras propitius exaudias, per Christum Dominum nostrum. Qui est sanctorum omnium virtus et gloria, victoria martyrum et corona, Pastor ovium, et hostia sacerdotum; redemptio gentium et propiciatio peccatorum, ipse Dominus ac redemptor noster, ante cujus sacratissimam sedem stant angeli, ad...

MISSA DIE CIRCUMCISIONIS DOMINI.

[*Lectiones in Circumcisione Domini* ^b.

Epistola Pauli apostoli ad Philippenses.

Fratres, videte circumcisionem. Nos enim sumus circumcisio, qui spiritu ^c Dei servimus et gloriamur in Christo Jesu, et non in carne fiduciam habentes. Quisquam ego habeam confidentiam in carne. Si quis

^a Ordine præpostero post missam Innocentium ponitur hæc missa, quæ eadem est atque hic usque ad Contestationem in Missali Gothico, sed prolixior, inscripta: *Missæ in natale apostolorum Jacobi et Johannis.*

^b Et hic titulus deest in veteri exemplari, sed necessario supplendus. Idem observa de aliis titulis,

A alius videtur confidere in carne, ego magis; circumciscus octava die, ex genere Israel, de Tribu Benjamin, Hebræus ex Hebræis, secundum legem Phariseus, secundum æmulationem persequens Ecclesiam Dei.

Lectio sancti Evangelii secundum Lucam.

Diebus illis, postquam consummati sunt dies octo ut circumcideretur, vocatum est nomen ejus Jesus, quod vocatum est ab angelo, priusquam in utero conciperetur. Et postquam impleti sunt dies purificationis ejus secundum legem Moysi, tulerunt illum in Hierusalem, ut sisterent eum Domino, sicut scriptum est in lege Domini, quia omne masculinum adaperiens vulvam, sanctum Domino vocabitur.

INCIPIT MISSA.

Dominum nostrum Jesum Christum, fratres carissimi, humiliter deprecemur, qui infinita ejus misericordia in salutare suo nos visitavit, in passione redemit, vitiaque nostra a nobis circumciscit, et omnia idola destruxit, malaque discussit.

Collectio.

Exaudi nos, Domine, sempiterna Trinitas Deus, qui propter hominum peccata carnem adsumere dignatus est. Dies enim octava est a tua nativitate, quo circumcisionem Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum posuisti pro nobis, et regnum idolatriæ destruxisti, viam veritatis docuisti, legem implesti, Joseph et Mariam in heremo satiasti; te obsecramus, Domine, ut a peccatis hujus sæculi nos liberare digneris.

Post nomina.

C Sanctorum omnium Deum Patrem omnipotentem deprecemur, ut oblationes famulorum ac famularum suarum placido ac sereno vultu respicere digneris.

Ad pacem.

Christum Dominum deprecemur, quem adorant magi, prophetarum vaticinia complentur, veniunt ex oriente legati, fides gentium declaratur: circumciditur octava die circumcisionis inventor: ad templum ducitur offerendus qui est adorandus in templo.

Contestatio

Vere dignum et justum est, omnipotens Deus, propterea exultemus uberius, quia scimus in hodiernum diem salutaris fieri natalis octavam legitimum Domini secundum carnem geniti circumcisione signatum: quia sicut mortalitatem nostram adsumsit ut mortem consumeret, ita et jugum legis in sua carne suscepit ut nostra cervice discerneret, quia pro universitate humani generis Salvator advenerat. Quem laud.

MISSA IN EPHYFANIA ^d.

[*Lectiones in Epiphania.*]

Epistola Pauli apostoli ad Titum.

Fratres, apparuit gratia Dei Salvatoris nostri omnibus hominibus, erudiens nos, ut abnegantes impietatem et sæcularia desideria, sobrie, et juste, et quos ansulis inclusos habes.

^c Legebat Augustinus Spiritui in sermone CLIX ad populum, num. 4, ubi subdit: « Scio plerosque Codices habere: *Qui Spiritu Deo servimus.* »

^d Epiphania etiam scribitur in Lectionario Luxoviensi, tum in Missali Gothico.

pie vivamus in hoc sæculo, expectantes beatam A
spem et adventum gloriæ magni Domini et Salva-
toris nostri Jesu Christi.

Lectio sancti Evangelii secundum Johannem.

Diebus illis ^a, venit Dominus Jesus in Jordanem
ad Johannem, ut baptizaretur ab eo. Johannes au-
tem prohibebat eum dicens: Ego a te debeo bapti-
zari, et tu venis ad me? Respondens autem Domi-
nus Jesus dixit ei: Sine modo; sic enim decet nos
implere omnem justitiam. Tunc dimisit eum. Bapti-
zatus autem confestim ascendit de aqua, et ecce
aperti sunt ei cæli, et vidit Spiritum Dei descen-
dentem sicut columbam venientem super se, et vox
de cælis dicens: Hic est Filius meus dilectus, in
quo mihi complacui. [Luc. iii, 13.] Et ipse Jesus
erat incipiens quasi annorum triginta ut putabatur B
filius Josep.

[Joann. ii, 1] Et die tertio nuptiæ factæ sunt in
Cana Galileæ, et erat mater Jesu ibi. Vocatus est
autem Dominus Jesus et discipuli ejus ad nuptias.
Et deficiente vino dicit mater Jesu ad eum: Vi-
num non habent. Et dicit ei Dominus Jesus: Quid
mihi et tibi est, mulier? nondum venit hora mea.
Dicit mater ejus ministris: Quodcumque dixerit vo-
bis facite. Erant autem ibi lapideæ hydrizæ sex positæ
secundum purificationem Judæorum, capientes singu-
læ metretas binas vel ternas. Dicit eis Dominus:
Implete hydriz aqua. Et impleverunt eas usque ad
summum. Et dicit eis Jesus: Haurite nunc, et ferte
architriclino. Et tulerunt. Ut autem gustavit archi-
triclino aquam vinum factum, et non sciebat C
unde esset; ministri autem sciebant qui hauriebant
aquam; vocat sponsum architriclinus, et dicit ei:
Omnis homo primum bonum vinum ponit, et cum
inebriati fuerint, tunc id quod deterius est. Tu au-
tem servasti bonum vinum usque adhuc. Hoc fecit
initium signorum Dominus Jesus in Cana Galileæ,
et manifestavit gloriam suam, et crediderunt in eum
discipuli ejus.

INCIPIT MISSA.

Deum qui sanctam huic Ephyfaniz festivitatem
nomen de mirabilibus dedit, fratres carissimi, per
misericordiam Domini Dei nostri Jesu Christi sup-
pliciter deprecemur, ut sicut hodierna sollemnitatis
et Apparitio, et Inluminatio, et Declaratio, ex mi-
raculo aquæ in vinum versæ, ita in populo suo est, D
ut claritas majestatis suæ sine cessatione fulgeat,
et sanctitatis lumen semper appareat, ut plebs ista
suo nomæ consecrata permaneat.

Collectio.

Deum qui sanctificavit Jordanis fluentia, benedixit
conjugia nuptialia, fratres carissimi, deprecemur,
ut cujus miracula annuis recolimus vicibus, sola
ejus gratia mereamur indulgentiam peccatorum.

^a Eodem modo Evangelium hoc die in Lectionario
Luxoviensi contextum est ex tribus Evangelistis
Matthæo, Luca, et Johanne.

^b Nihil hic de sancta Genovefa, sic vero in Le-
ctionario Luxoviensi. Illud observatione dignum,
quod Cathedra sancti Petri hoc loco præcedit fes-
tum Assumptionis beatissimæ Virginis, quod die 18

Post nomina.

Deus qui dives es in omnibus misericordia, Pater
gloriæ, qui posuisti Filium tuum, lumen in nationi-
bus, prædicare captivis redemptionem, cæcis vi-
sum; remissionem peccatorum, et sortem inter
sanctos per fidem, qui es in Christo largus misera-
tor, indulge.

Ad pacem

Deus, qui per unigenitum Jesum Christum Filium
tuum Dominum nostrum hodie sanctificationem sal-
utis æternæ aquis regenerantibus præstitisti, et
veniente super caput illius spiritali columba, per
Spiritum sanctum ipse venisti, dona, quæsumus,
ut veniat super hanc omnem ecclesiam tuam illa
benedictio, quæ cunctos jugiter protegat.

Contestatio.

Vere dignum et justum est, omnipotens Deus,
quia notam fecisti in populis misericordiam tuam,
et salutare tuum cunctis gentibus declarasti, hodiernum
declarans diem, in quo adoranda veri Regis
infantia excitatos de remotis partibus viros clarior
ceteris sideribus stella perduceret, et cæli ac terræ
Dominum corporaliter natum, radio suæ lucis os-
tenderet. Propterea profusis gaudiis totus per orbem
terrarum mundus exultat. Sed et supernæ conciuunt
potestates, hymnum gloriæ tuæ sine cessatione di-
centes: Sanctus

MISSA IN CATHEDRA SANCTI PETRI.

[Lectiones in Cathedra sancti Petri ^b.

Epistola Petri apostoli ad gentes.

Fratres, benedictus Deus et pater Domini nostri
Jesu Christi, qui secundum magnam misericordiam
suam regeneravit nos in spem vitæ, per resurre-
ctionem Jesu Christi ex mortuis, in hereditatem
incorruptibilem et incontaminatam, et inmarcessi-
bilem, conservatam in cælis.

Lectio sancti Evangelii secundum Matthæum ^c.

Tempore illo, venit Dominus Jesus in partes Cæ-
sareæ Philippi, et interrogavit discipulos suos, di-
cens: Quem me dicunt homines esse filium hominis?
Qui dixerunt: Alii Johannem Baptistam, alii Eliam,
alii vero Jeremiam, aut unum ex Prophetis. Dixit
autem illis Dominus Jesus: Vos vero quem me esse
dicitis? Respondens Simon Petrus dixit ei: Tu es
Christus filius Dei vivi. Respondens autem Dominus
Jesus dixit ei: Beatus es, Simon Barjona, quia caro
et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus qui in
cælis est. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, et
super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et
portæ inferi non prævalebunt adversus eam. Et tibi
dabo claves regni cælorum; et quodcumque ligaveris
super terram, erit ligatum in cælis; et quodcumque
solveris super terram, erit solutum et in cælis.

Januarii olim celebrari mos erat. Ergo etiam Cathedra
in Januario, ut validis argumentis probatum in
notis ad Lectionarium Luxoviense, quod vel ex solo
hoc loco conficitur.

^c Idem Evangelium hac die in Lectionario Luxo-
viensi, sed aliqua ibi addita ex Johanne, quæ hic
non adduntur.

INCIPIT MISSA.

Beatissimi Petri apostoli sollempnissimum diem, in quo omne jus Gentium Judæorumque sortitus est, quem diem ipsa divinitas consecravit delegando cælorum claves, vel pontificalis cathedræ contulit dignitatem, fratres carissimi, exultantes in Domino [celebremus,] deprecantes ejus misericordiam; ut sicut beato Petro principalia munera contulit, ita et nobis peccatorum commissa concedat.

Collectio.

^a Deus qui hodierna die beatum Petrum post te dedisti caput Ecclesiæ, cum te ille vere confessus sit, et ipse a te digne prælatus sit, te supplices exoramus; ut qui dedisti Pastorem, ne quid de ovibus perderes, ut grex effugiat errores, ejus intercessione quem fecisti ^b salvifices.

Post nomina.

Deum qui beato Petro tantam potestatem discipulo contulit, ut si ipse ligaverit, non sit alter qui solverit; et quæ in terra solverit, item cælo soluta sint, precibus imploremus; ut eductis a tartaro defunctorum spiritibus, non prævaleant sepultis inferni portæ per crimina, quas per apostoli fidem vinci credit Ecclesia.

Ad pacem.

Clementissime conditor, qui tanta caritate succendisti discipulum, ut se de nave jactatum ad te celere festinaret pede nudo per pelagus; et videns hanc dilectionem, claves ei dares siderum, voces inspicie suggerentum ^c.

Contestatio.

Vere dignum et justum est omnipotens Deus, qui dives infinitæ clementiæ copioso munere plasmam tuæ creaturæ in tantum dignaris erigere, ut vernaculo limi compatiens, homini de terrena compage claves cæli committeres, et ad judicandas tribus solium excelsæ sedis in sublimi componeres. Testis est dies hodierna beati Petri cathedra episcopatus exposita, in qua fidei merito revelationis mysterium fidei ^d, Filium Dei confitendo, prælatus apostolus ordinatur, in ejus confessione est fundamentum Ecclesiæ: nec adversus hanc Petram portæ inferi prævalent, [nec serpens vestigium exprimit, nec triumphum mors obtinet.] Quid vero beato Petro diverso sub tempore accessit laudis et gloriæ, [quæ vox, quæ lingua, quis explicet?] Hinc est quod mare tremulum fixo calcat vestigio, et inter undas liquidas pendula planta perambulat. Hic ad portam Speciosam contracti tendit vestigia, et tactus Petri digito claudus non indiget baculo. Hic carceratus dum dormitat, Christus pro ipso pervigilat, et retrusus ergastulo, foras procedit per angelum. Hic paralyticum erexit decubantem in lecto; hic Tabitam mu-

^a Quæ sequuntur ex hoc officio Cathedræ sancti Petri, eadem sunt in Missali Gothico.

^b In Missali mox dicto legitur, *præfecisti*.

^c Post hæc additur ibidem: *Ut quicumque ex præcepto junguntur ad osculum, livore pectoris excluso illud per gratiam ducantur, quo cæli Petrus est janitor. Præsta, Salvator mundi, etc.*

^d Decat fidei repetitio in Missali Gothico. Annulla

A hierem revocavit de funere, et virtutem imperante, morti prædari ^e non licuit, per Christum Dominum.

MISSA IN SANCTÆ MARIE SOLLEMNITATE.

[*In missa sanctæ Mariæ* ^f.]

Epistola Pauli apostoli ad Ephesos.

Filii, obedite parentibus vestris in Domino, hoc enim est justum. Honora patrem tuum et matrem tuam, quod est mandatum primum in promissione, ut bene sit tibi, et sis longævus super terram. Et parentes, nolite ad iracundiam provocare filios vestros, sed educate illos in disciplina et correptione Domini. Servi, obedite dominis carnalibus cum timore et tremore, in simplicitate cordis vestri, sicut Christo, non ad oculum servientes, quasi hominibus **B** placeatis: sed ut servi Christi faciatis voluntatem Dei ex animo, cum bona voluntate servientes, sicut Domino et hominibus, scientes, quoniam unusquisque quodcumque fecerit bonum, hoc percipiet a Domino, sive servus, sive liber. Et vos, domini, eadem facite illis, remittentes minas, scientes quia illorum et vester Dominus est in cælis.

Lectio sancti Evangelii secundum Lucam.

Tempore illo, ibant parentes Jesu per omnes annos in Hierusalem in die sollempni Paschæ. Et cum factus esset annorum duodecim, ascendentibus illis in Hierusolyma secundum consuetudinem diei festi, consummatisque diebus, cum redirent, remansit puer Jesus in Hierusalem, et non cognoverunt parentes ejus. Existimantes autem illum esse in comitatu, venerunt iter diei, et requirebant eum inter cognatos et notos. Et non invenientes regressi sunt in Hierusalem, requirentes eum. Et factum est post triduum invenerunt illum in templo, sedentem in medio doctorum, audientem illos et interrogantem. Stupebant autem omnes qui eum audiebant super prudentia et responsis ejus. Et videntes admirati sunt. Et dixit mater ejus ad illum: Fili, quid fecisti nobis sic? Ecce pater tuus et ego dolentes quærebamus te. Et ait ad illos: Nesciebatis, quia in his quæ patris mei sunt oportet me esse?

INCIPIT MISSA.

Omnipotens sempiternæ Deus, qui terrenis corporibus Verbi tui veritatem per venerabilem Mariam conjungi voluisti; petimus inmensam clementiam tuam, ut quod in ejus veneratione deprecimus, te propiciante mereamur consequi.

Collectio.

Exaudi nos, Domine, sancte Pater, omnipotens Deus, qui beatæ Mariæ uteri obumbratione cunctum mundum inluminare dignatus es: Majestatem tuam supplices deprecamur, ut quod nostris meritis non valemus, ejus adipisci præsidii mereamur. Te, quæ-

inclusa indidem supplentur.

^e In Gothico, *virtute imperante prædari non licuit*. Post quæ nonnulla ibidem adduntur.

^f Hic titulus alia manu adjectus est, sed antiquus. Fuerint proinde hæc lectiones pro Vigilia Assumptionis, quæ *sanctæ Mariæ sollempnitas* hic appellatur; aut certe pro quovis alio ejus festo præter Assumptionem, quæ sequitur.

sumus, Domine, famulantes, ut beatæ Mariæ nos A
gaudia comitentur, cujus meritis nostra deleantur
chirographa peccatorum.

Post nomina.

Offerimus, Domine, preces et munera in honore
sanctæ Mariæ gaudentes : præsta, quæsumus, ut et
convenienter hæc agere, et remedium sempiternum
valeamus acquirere.

Ad pacem.

Altario tuo, Domine, proposita munera Spiritus
sanctus benignus adsumat, qui beatæ Mariæ viscera
splendoris sui veritate replevit.

Contestatio.

Vere dignum et justum est, omnipotens Deus. Qui
nos mirabile mysterium et inenarrabile sacramentum
per venerabilem Mariam servare docuisti, in qua
manet intacta castitas, pudor integer, firma consciencia. B
Nam in hoc matrem Domini sui Jesu se esse
agnovit, quia plus gaudii contulit, quam pudoris.
Lætatur ergo quod virgo concepit, quod cæli Domi-
num clausis portavit visceribus, quod virgo edidit
partum. O magna clementia Deitatis ! quæ virum non
novit et mater est, et post illum virgo est. Duobus
enim gavisæ est muneribus : miratur quod virgo pe-
perit ; lætatur quod edidit redemptorem Dominum
nostrum Jesum Christum. Per quem. Sanctus.

MISSA IN ASSUMPTIONE SANCTÆ MARIÆ.

Lectio Apocalypsis sancti Johannis.

Et vidi, et ecce agnus stabat super montem Sion,
et cum illis centum quadraginta quatuor milia ha-
bentes nomen ejus, et nomen patris ejus scriptum in
frontibus suis. Et audivi vocem de cælo, tamquam
vocem aquarum multarum, et tamquam vocem toni-
trui magni ; et vocem quam audivi, sicut cytharod-
orum cytharizantium in cytharis suis. Et cantabant
quasi canticum novum ante sedem, et ante quatuor
animalia, et seniores : et nemo poterat dicere canti-
cum, nisi illa centum quadraginta quatuor milia qui
empti sunt de terra. Hi sunt qui cum mulieribus non
sunt coinquinati, virgines enim sunt : hi qui sequun-
tur Agnum quocumque abierit. Hi empti enim sunt
ex hominibus, primiciæ Deo et Agno, et in ore ipso-
rum non est inventum mendacium : sine macula sunt.
Vidi angelum volantem per medium cælum ; habentem
Evangelium æternum, ut evangelizet sedentibus
super terram, et super omnem gentem et tribum, et
linguam, et populum, dicens magna voce : Timete
Deum, et date illi honorem, quia venit hora judicii
ejus ; et adorare eum qui fecit cælum et terram, mare
et fontes aquarum.

Lectio sancti Evangelii secundum Lucam ^a.

Factum est autem dum iret Dominus Jesus, intra-
vit in quoddam castellum, et mulier quædam Martha
nomine excepit illum in domo sua. Et huic erat

^a Hoc Evangelium modo etiam legitur in Assump-
tione Deiparæ : aliud in Lectionario Luxoviensi ex
Lucæ cap. 1 : *Exsurgens Maria*, etc. In vetustissimo
Kalendario sancti Cyriaci ad Thermas notatur : xv
Kal. Feb. Depositio sanctæ Mariæ virginis, matris
Domini nostri Jesu Christi.

^b Eadem orationes in Lectionario Luxoviensi, sed

soror, nomine Maria, quæ etiam sedens secus pedes
Domini audiebat verbum illius. Martha autem sata-
gebat circa frequens ministerium. Quæ stetit et ait :
Domine, non est tibi curæ quod soror mea reliquit
me solam ministrare ? Die ergo illi ut me adjuvet.
Et respondens dixit illi Jesus : Martha, Martha, sol-
licita es et turbaris circa plurima. Porro unum est
necessarium. Maria optimam partem elegit, quæ non
auferetur ab ea.

INCIPIT MISSA

^b Generosæ diei dominicæ Genetricis inexplicabile
sacramentum, tanto magis præconabile sacramentum,
quantum inter homines adsumptione Virginis singu-
lare, apud quam vitæ integritas obtinuit filium, et
inors non invenit par exemplum ; nec minus ingerens
stuporem de transitu, quam exultationem ferens
unico beata de partu ; non solum mirabilis pignore
quod fide concepit, fratres carissimi, deprecemur ; ut
ejus adjuti muniamur suffragio, quæ beata Maria de
partu clara, de merito felix prædicatur post transi-
tum.

Secreta.

Deus universalis, qui in sanctis spiritaliter, in ma-
tre vero Virgine etiam corporaliter habitasti ; caritate
decens, pace gaudens, pietate præcellens ; ab angelo
gratia plena, ab Helizabet benedicta, ab gentibus
prædicatur beata ; cujus nobis fides mysterium, par-
tus gaudium, pacem quam in adsumptione matris tunc
præbuiti discipulis, nobis miserere supplicibus.

Contestatio.

Vere dignum et justum est, omnipotens Deus, per
Christum Dominum nostrum. Quo fidelis Israel
egressa est de Ægypto ; quo virgo Dei genetrix
Maria de mundo migravit ad Christum, ^c germine
gloriosa, adsumptione secuta, paradisi dote prælata,
damna de coetu, sumens vota de fructu ; non sub-
dita labori per partum, non dolori per transitum ;
speciosus thalamus, de quo decorus procedit sponsus,
lux gentium, spes fidelium, prædo dæmonum, con-
fusio Judæorum, vasculum gloriæ, templum cælesti
[cujus juvenulæ melius prædicantur] inerita, cum
veteris Evæ constantur exempla. Si quidem ista
mundo vitam protulit ; illa legem mortis invenit : illa
prævaricando nos perdidit ; ista generando servavit :
illa nos pino arboris in ipsa radice percussit ; ex
hujus virga flos exiit, qui nos odore refecerit, et fruge
curavit : illa maledictione in dolore generat ; ista
benedictione in salute : illa perfidia serpenti conscen-
dit, conjugem decepit, prolem clamavit ^d, nisi etiam
tali matri admississet egressum. Recte ab ipso sus-
cepta es in adsumptione feliciter, quem pie suscepti
conceptura per fidem : ut qui terræ non eras con-
scia, te non teneret rupis inolosa. Verè diversis in-
folis anima rediinita, cui Apostoli sacrum reddunt

illic prolixiores ; et aliæ plures. Contestatio fere
eadem. Omissa hic Collectio post nomina.

^c Addit Missale Gothicum : *Quæ nec de corruptione
suscepit contagium, nec resolutionem pertulit in sepul-
cro : pollutione libera, germine, etc.*

^d Hic multa supplenda sunt ex Missali Gothico.

obsequium, Angeli cantum, Christus amplexum, A nobis velocum, adsumptio paradisi, in choris virginum gloria tenens principatum, per quem laudant Angeli.

MISSA QUADRAGESIMALIS.

Lectio libri Regum quae legitur initio Quadragesimae *.

Tempore illo, venit Elias in Bersabee Juda, et dimisit ibi puerum suum, et perrexit in deserto viam unius diei. Cumque venisset, et sedisset subter unam Juniperi, posuit animae suae ut moreretur, et ait : Sufficit mihi, Domine, tolle animam meam. Neque enim melior sum quam patres mei. Projectitque se, et obdormivit in umbra juniperi. Et ecce angelus Domini tetigit eum, et dixit illi : Surge, et comede. Respexit, et ecce ad caput suum subcinericius panis, et vas aquae. Comedit ergo, et bibit; et rursum obdormivit. Reversusque est angelus Domini secundo, et tetigit eum, dixitque illi : Surge, grandis enim tibi restat via. Qui cum surrexit, comedit et bibit, et ambulavit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, et quadraginta noctibus usque ad montem Dei Oreb. Cumque venisset in spelunca, et ecce sermo Domini ad eum, dixitque ei : Quid hic agis, Helia? At ille respondit : Zelo zelatus sum pro Domino exercituum, quia dereliquerunt filii Israel pactum tuum, et prophetas tuos occiderunt gladio, et derelictus sum ego solus; et quaerunt animam meam ut auferant eam. Et ait ei : Egredere, et sta in monte coram Domino. Et ecce Dominus transiit, et spiritus grandis et fortis, subvertens montes, et conterens petras ante Dominum. Non in spiritu Dominus. Et post spiritum commotio : non in commotione Dominus. Et post commotionem ignis : non in igne Dominus. Et post ignem sibilus aurae tenoris : tibi Dominus. Quod cum audisset Helias, operat vultum suum pallio, et egressus stetit in ostio speluncae, et ecce vox ad eum dicens : Quid hic agis, Helia? Et ille respondit : Zelo zelatus sum pro Domino exercituum, quia dereliquerunt pactum tuum filii Israel. Altaria tua destruxerunt, et prophetas tuos occiderunt gladio; et derelictus sum ego solus, et quaerunt animam meam ut auferant eam. Et ait Dominus ad eum : Vade, revertere viam tuam per desertum in Damasco

Epistola Pauli apostoli ad Corinthios, in Quadragesima B.

Fratres, ecce nunc tempus acceptabile; ecce nunc dies salutis. Nemini dantes ullam offensionem, ut non vituperetur ministerium nostrum : sed exhibeamus in omnibus nosmetipsos, sicut Dei ministros, in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis, in plagis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus, in vigiliis, in jejuniis, in castitate, in scientia, in longanimitate, in suavitate, in Spiritu

* Hic *Quadragesimae* vocabulum : et ita scribendum more illius temporis, patet ex sequentibus, et ex *Lectionario Luxoviensi* ac *Missali Gothico*. Nihil hic de Septuagesima, Sexagesima et Quinquagesima. Lege *Annotationata ad Lictionarium Luxoviense* pag. 123 [lib. de Lit. Gall.]. In *Gothico* praeter legitur : *Ordo missae in initium Quadragesimae*, id est pro Dominica

Sancto, in caritate non ficta, in verbo veritatis, in virtute Dei; per arma iustitiae a dextris et sinistris, per gloriam et ignobilitatem, per insaniam et bonam famam, ut seductores et veraces; sicut qui ignoti, et cogniti; quasi morientes, et ecce vivimus, et casulati, et non mortificati; quasi tristes, semper autem gaudentes; sicut egentes, multos autem locupletantes; tanquam nihil habentes, et omnia possidentes, in Christo Jesu Domino nostro.

Lectio sancti Evangelii secundum Mattheum.

Diebus illis, dixit Dominus Jesus discipulis suis : Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis. Alioquin mercedem non habebitis apud Patrem vestrum qui in caelis est. Cum ergo facis eleemosynam, noli tuba canere ante te, sicut hypocritae faciunt in synagogis et in vicis, ut honorificentur ab hominibus. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. Tu autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua, ut sit eleemosyna tua in abscondito, et Pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi. Et cum oratis, non eritis sicut hypocritae, qui amant in synagogis et in angulis platearum stantes orare, ut videantur ab hominibus. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. Tu autem cum orabis, intra in cubiculum tuum, et clauso ostio tuo, ora Patrem tuum in abscondito; et Pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi. Orantes autem nolite multum loqui sicut hyrci, putant enim quod in multiloquio suo exaudiantur. Nolite ergo assimilari eis. Scit enim Pater vester quibus opus sit vobis, antequam petatis eum.

INCIPIE MISSA.

Omnipotens aeternae Deus, ut quadragesimale hoc jejunium et competentibus inchoemus obsequiis, et tibi placitis effectibus celebremus, humani generis Conditor et Redemptor largire propitius, et continentiam nostrae salutis misericors exaudias. Per.

Collectio.

o Deus abstinentiae, Deus castimoniae, qui libenter jejunantium humilitate placaris, et humiliantium se precibus benignus inflecteris; exaudi preces nostras in hac hodierna die, quo quadragesimale inchoamus jejunium; et diversarumurbationum, quibus gradimur, tempestate discorsata, continentiam nobis a vitis tua benignitatis infunde.

Post nomina.

Unanimes atque concordēs Dominum Deum nostrum, fratres carissimi, deprecemur, ut jejunium nostrum aut remissio peccatorum, et dono gratiae suae castigationem corporum profectus mentium consequantur. Per

Ad pacem.

Jejunia nostra, quaesumus, Domine, ut nos a reprimā, aut die sequenti, ut conjicimus. Necdum enim Quadragesima tunc incipiebat a feria 4 Cinerum. Eadem lectio hic in Luxoviensi Lictionario, in quo delictum ea quae pertinent ad sequentes Quadragesimae dies.

o Eadem Collectio in Missali Gothico, eademque ut infra Contestatio; ibidem, pag. 329.

libus nostrorum criminum solvant, et tuam nobis A
justitiam faciant esse placabilem, et concordēs nos
vinculo per complexum osculi nectant.

Contestatio.

Vere dignum et justum est omnipotens Deus, per
Christum Dominum nostrum. Qui est filius tuus uni-
genitus, manens in gloria tua, in quo jejunantium
fides alitur, spes provehitur, caritas roboratur. Ipse
est enim panis vivus et verus, qui de caelo descendit,
et habitat semper in caelo, qui est substantia aeter-
nitatis, et esca virtutis. Verbum enim tuum, per quod
facta sunt omnia, non solum humanarum mentium,
sed et ipsorum quoque panis est angelorum. Hujus
panis alimento Moyses famulus tuus quadraginta
diebus et noctibus legem accipiens jejunavit, et a
carnalibus cibis, ut tuae suavitatis capacior esset,
abstenuit, de verbo tuo vivens : cujus dulcedine vi-
vebat in spiritu, et lucem accipiebat in vultu. Unde
nec famem corporis sensit, et terrenarum est oblitus
escarum ; quia illum gloriae tuae clarificabat aspectus,
et influente spiritu Dei sermo pascebat. Hunc panem,
Domine, nobis ministrare non desinas, quem ut
sitiamus a indesinenter hortaris : CUIUS CARNE A TE
IPSO SANCTIFICATA DUM PASCIMUR, ROBORAMUR ; ET
BANGUINE DUM POTAMUR, ABLUIMUR, per Christum
Dominum nostrum.

ITEM MISSA JEJUNII.

Epistola Pauli apostoli ad Corinthios, legenda in Jejunio h.

Fratres, libenter suffertis, secundum ignobilitatem
dico, quasi nos infirmi fuerimus, in quo quis audet,
in insipientia dico, audeo et ego. Hebraei sunt, et
ego : Israelitae sunt, et ego : semen Abraham sunt,
et ego : ministri Christi sunt, ut minus sapiens dico,
plus ego : in laboribus plurimis, in carceribus abun-
dantius, in plagis supra modum, in mortibus frequen-
ter. A Judaeis quinquenis quadragenas una minus
accepi. Ter virgis caesus sum, semel lapidatus sum,
ter naufragium feci, nocte et die in profundo maris
fui. In itineribus saepe, periculis fluminum, periculis
latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus,
periculis in civitate, periculis in solitudine, periculis
in mari, periculis in falsis fratribus. In labore et
aerumna, in vigiliis multis, in fame et siti, in jeju-
niis frequenter, in frigore et nuditate ; sollicitudo
omnium ecclesiarum in Christo Jesu.

Lectio sancti Evangelii secundum Matthaeum.

c D. Cum jejunatis, nolite fieri, sicut hypocritae,
tristes. Exterminant enim facies suas, ut pareant
hominibus jejunantes. Amen dico vobis, receperunt
mercedem suam. Tu autem cum jejunas, unge caput
tuum, et faciem tuam lava, ne videaris hominibus
jejunans, sed Patri tuo, qui est in abscondito ; et Pa-
ter tuus qui videt in abscondito, reddet tibi.

a Forte legendum, *esuriamus*.

b Epistola haec in Ordine Romano legitur Dominica
Sexagesimae.

c Id est, *Dixit Dominus Jesus discipulis suis*.

d Haec item Collectio in Gothico pro secunda missa
jejunii : ubi non aliter quam hic missae inscribuntur,
non, ut solet, pro Dominica prima ; secunda ; tertia,

INCIPIT MISSA

d Omnipotens sempiternus Deus, qui nobis in ob-
servatione jejunii et eleemosynarum seminae, posuisti
nostrorum remedia peccatorum, concede, quaesui-
mus, nos opere mentis et corporis semper tibi esse
devotos.

Collectio.

Deus, qui ad animarum modellam jejunii devo-
tione castigare corpora praecipisti, concede, quaesui-
mus, ut corda nostra ita pietatis tuae valeant exercere
mandata, quatenus ab omnibus semper possimus
abstinere peccatis.

Post nomina.

Deus, omnium pie jejunantium spes, salus, gloria,
praesta ut imposita altaribus tuis munera, quae pro
nostris nostrorumque peccatis studio pie devotionis
offerimus, propicius et benignus aspicias, benedi-
cendo benedicas, et nobis sanctificata custodias.

Ad pacem.

Deus, qui ad hoc nobis dignatus es donare jeju-
nium, ut abstinencia et castigatione carnali in fide
inveniamur stabiles, in operibus efficaces ; jejunia
nostra suscipiens, da nobis ut sine disceptationis
impuritate e in dilectione sinceri, manus nostras ad
te puras levare possimus

Contestatio.

Vere dignum et justum est, omnipotens Deus, tibi
sanctificare jejunium, quod nobis ab initio saeculi
servare docuisti. Magnam enim in hoc munere cor-
poribus gratiam contulisti : quod si illa humani ge-
neris mater interdictam sibi aborem custodisset,
immortalitatem retinuisset et patriam. Sed peccatum
matris antiquae, quod illicita ligni vetiti usurpatione
commissit, et nostris oramus absolve jejunii ; ut qui
de paradiso non abstinendo cecidimus, eodem nunc
jejunando redeamus, per Christum Dominum no-
strum.

ITEM MISSA JEJUNII.

Epistola Pauli apostoli ad Romanos.

Fratres, vivo ego, dicit Dominus, quoniam mihi
flectit omne genu, et omnis lingua confitebitur Deo.
Itaque unusquisque nostrum pro se rationem reddet
Deo. Non ergo amplius invicem judicemus ; sed hoc
judicate magis, ne ponatis offendiculum fratri vel
scandalum. Scio et confido in Domino Jesu. Si enim
propter cibum frater tuus contristatur, jam non
secundum caritatem ambulat. Noli cibo tuo illum
perdere, pro quo Christus mortuus est. Non enim
blasphemetur bonum nostrum. Non est regnum Dei
esca et potus, sed justitia, et pax, et gaudium in Spi-
ritu sancto. Qui enim servit Deo, probatus est ho-
minibus.

etc., sed : *item alia missa Jejunii*. In eodem Gothico
habentur tantum sex missae ante missam in Symboli
traditione, quae fiebat in Dominica Palmarum : neque
hic plures.

e Legebatur in exemplari ; *disceptatione puritate* ;
sed manifestum mendum hoc modo indubie sanan-
dum.

Lectio sancti Evangelii secundum Matthæum ^a.

Simile est regnum cælorum homini patrifamilias, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam. Conventio autem facta cum operariis ex denario diurno, misit eos in vineam suam. Et egressus circa horam tertiam, vidit alios stantes in foro otiosos, et illis dixit: Ite et vos in vineam meam, et quod justum fuerit dabo vobis. Illi autem abierunt. Iterum exiit circa sextam et nonam horam, et fecit similiter. Circa undecimam vero exiit, et invenit alios stantes, et dicit illis: Quid hic statis tota die otiosi? Dicunt ei, quia nemo nos conduxit. Dicit illis: Ite et vos in vineam. Cum sero autem factum esset, dicit dominus vineæ procuratori suo: Voca operarios, et redde illis mercedem, incipiens a novissimis usque ad primos. Cum venissent ergo qui circa undecimam horam venerant, acceperunt singulos denarios. Venientes autem et primi, arbitrati sunt quod plus essent accepturi; acceperunt autem et ipsi singulos denarios. Et accipientes murmurabant adversus patrefamilias, dicentes: Illi novissimi una hora fecerunt, et pares nobis illos fecisti, qui portavimus pondus diei et æstus. At ille respondens uui eorum dixit: Amice, non facio tibi injuriam. Nonne ex denario convenisti mecum? Tolle quod tuum est, et vade. Volo autem et huic novissimo dare sicut et tibi. Aut non licet mihi quod volo facere? An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum? Sic erunt novissimi primi, et primi novissimi. Multi enim sunt vocati, pauci vero electi.

INCIPIT MISSA.

Memores cælestium præceptorum, fratres carissimi, peccata nostra coram Domino defleamus, serentes in lacrymis, quod metamus in gaudiis. Simus in oratione adsidui, in jejuniis prompti, in elemosynis hilares, ut promissæ retributionis gloriam de vota fide et futura operatione mereamur.

Collectio.

Tempus hoc sacratissimum, fratres dilectissimi, vehementi devotione ac sollicitudine celebremus, in quo Dominus noster quadraginta dierum vel noctium cursum absque ullo ejus juvamine sub indumento corporis jejunavit. Nam sicut reliquo anni tempore jejunare præmium est: ita in his diebus non jejunare peccatum est ^b. Illa enim voluntaria sunt jejunia, ista necessaria; illa de arbitrio, ista veniunt de mandato; ad illa denique invitamur, ad ista compellimur. Precemur ergo Dominum, ut nobis tribuat remissionem peccaminum. Per.

Post Nomina.

Efficiatur hæc hostia, Domine, quæsumus, sollemnibus grata jejuniis; et ut tibi fiat acceptior, purificatis mentibus immoletur.

^a Hoc Evangelium in Ordine Romano legitur Dominica Septuagesimæ. Idem ipsum in Africana Ecclesia lectum est tempore vindemix, vivente Augustino, ex sermone ad populum 87. Itemque ipso die Natalis Domini, ex sermone 49. Sed hæc Lectiones non erant solemnes pro sacris mysteriis, sed tantum ad sermonis materiam: ad quam continua librorum sacrorum lectio fiebat, ut patet ex sermonibus 152, 154,

Ad pacem.

^c Accepta tibi sint, Domine, quæsumus, nostri dona jejunii, quæ expiando nos tuæ gratiæ dignos efficiant et ad sempiterna promissa perducant.

Contestatio.

Vere dignum et justum est, omnipotens Deus, suppliciter exorare, ut cum abstinentia corporali mens quoque nostra sensus declinet illicitos; et quæ terrenæ felicitatis carnalibus epulis abnegamus, humanæ voluntatis pravis intentionibus amputemus, ut ad Sancta sanctorum ^d [pie] fideliterque capienda competenti jejunio [pervenire] valeamus. Per Christum Dominum nostrum.

ITEM MISSA JEJUNII.

Epistola Pauli apostoli ad Romanos

^B Fratres, odientes mala, adhærentes bono, caritate fraternitatis invicem diligentes, honore invicem prævenientes, sollicitudine non pigri, spiritu ferventes, Domino servientes, spe gaudentes, in tribulatione patientes, orationi instantes, memoriis sanctorum communicantes, hospitalitatem sectantes. Benedicite, et nolite maledicere: gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus; id ipsum invicem sentientes, non alta sapientes, sed humilibus consentientes in Christo.

Lectio sancti Evangelii secundum Lucam.

Diebus illis, dicebat Dominus Jesus parabolam ad discipulos suos, quoniam oportet semper orare, et non deficere, dicens: Judex quidam erat in quadam civitate, qui Deum non timebat, et hominem non reverebatur. Vidua autem quædam erat in civitate illa, et veniebat ad eum, dicens: Vindica me de adversario meo; et nolebat per multum tempus. Post hæc autem dixit intra se: Et si Deum non timeo, nec hominem revereor; tamen quia molesta est mihi hæc vidua, vindicabo illam, ne in novissimo veniens, sugillet me. Ait autem Dominus: Audite quid judex iniquitatis dicit. Deus autem non faciet vindictam electorum suorum, clamantium ad se die ac nocte, et patientiam habebit in illis? Dico vobis, quia cito faciet vindictam illorum. Veruntamen Filius hominis veniens, putas inveniet fidem in terra? Dixit autem ad quosdam Dominus Jesus qui in se confidebant, tamquam justi, et aspernabantur ceteros parabolam istam: Duo homines ascenderunt in templum ut orarent, unus Pharisæus, et alter Publicanus. Pharisæus stans hæc apud se dicebat: Deus, gratias ago tibi, quia non sum sicut ceteri hominum, raptores, injusti, adulteri, velut etiam hic Publicanus. Jejunio bis in sabbato, decimas de omnium quæ possideo. Et Publicanus a longe stans nolebat nec oculos ad cælum levare, sed percutiebat pectus suum dicens: Deus propicius esto mihi peccatori. Dico vobis, des-

155, 159, 183.

^b Notandus hic locus de præcepto jejunii Quadragesimalis.

^c Eadem fere Collectio in Romano tertia 3 hebdomadæ Passionis.

^d Id est Eucharistiam seu communionem Paschalem.

cendit hic justificatus in domum suam ab illo : quia A
omnis qui se exaltat, humiliabitur ; et qui se humiliat,
exaltabitur.

INCIPIT MISSA.

Deus, cui omnis creatura pro suo ordine serviens
famulatur subjecta, in hac jejunii humiliatione pre-
ces nostras exaudi propicius.

Collectio

Jejunii incurvatione pro nostris reatibus et delictis
miserere, quæsumus, Domine, et a continuis vitiis oc-
cupatos, ad virtutes propiciatus respicere dignare.

Post nomina.

Presta nobis, misericors Deus, ut munera nostra
pro jejunii sanctificatione oblata Spiritus sanctus ad-
sumat, et ad te toto corde clamantes propiciationis
tuæ indulgentiam consequamur.

Ad pacem.

Omnipotens et misericors Deus, exaudi preces jeju-
nantium Christianorum, et misericordiæ tuæ munus,
omni cessante fraudulentia, propicius impende ; ut
per conjunctionem pacis omnes a te comprehensam,
securis tibi mentibus serviamus.

Contestatio.

• Vere dignum et justum est te auctorem et san-
ctificatorem jejunii conlaudare, per quod liberas a
nostrorum debitis peccatorum. Ergo suscipe libens je-
junantium preces, adque nos a malis omnibus propi-
ciatus eripias ; iniquitates nostras, quibus juste
adfligimur, regamus absolve per Christum Domi-
num, etc.

ITEM MISSA JEJUNII.

Epistola Pauli apostoli ad duodecim tribus.

Fratres, Deus elegit pauperes in hoc mundo, di-
vites in fide, et heredes regni, quod repromisit Deus
diligentibus se ^b.

Lectio sancti Evangelii secundum Johannem.

Diebus illis, dixit dominus Jesus discipulis suis :
Amen, amen dico vobis, nisi granum frumenti ca-
dens in terra mortuum fuerit, ipsum solum manet ;
si autem mortuum fuerit, multum fructum adfert.
Qui amat animam suam, perdit eam ; qui [au-
tem] odit animam suam in hoc mundo, in vitam
æternam custodit eam. Si quis mihi ministraverit,
me sequatur ; et ubi sum ego, illic et minister meus
erit. Si quis mihi ministraverit, honorificabit eum
Pater meus, qui est in cælis.

INCIPIT MISSA.

Dominum Deum nostrum, fratres carissimi, in hac
nostri humiliatione jejunii supplices deprecemur ;
ut observantiam, quam corporaliter exhibemus,
mentibus etiam valeamus exercere sinceris, et cas-
tigatio nostrorum corporum profectui militet ani-
marum.

Secreta

Unianimes adque concordēs Dominum Deum no-

^a Eadem in Missali Gothico, pag. 253.

^b Hæc Epistola non videtur descripta fuisse inte-
gra, qualis ad missam tunc recitabatur. Quod etiam
de quibusdam aliis, quæ hic breviores sunt, conji-
ctus

strum deprecemur : ut jejunium nostrum sit propicia-
tio nostra, et dono gratiæ suæ, castigationem corpo-
rum profectus mentium consequantur.

Contestatio

Vere dignum et justum est. Qui fideles tuos non
solum cibus corporalibus pascis, sed etiam spiritualibus
epulis misericors reficis, ac præstas, ut qui de para-
diso in primo parente per inobedientiam non abstu-
nendo cecidimus, per Christi Domini nostri obedien-
tiam jejunando redeamus ; et quibus per cibum ligati
inlata mors fuerat, per crucis lignum salus perditæ
redderetur. Quem merito venerantur sedes, miran-
tur throni, cunctosque senatus caelestium potestatum
cum beata seraphim proclamant : SACROS.

Contestatio de Joseph ^c.

Vere dignum et justum est omnipotens Deus, per
Christum Dominum nostrum. Cujus typum Joseph
portans, immenso amore a patre diligitur, in oculo
odio a fratribus reportatur. Illem denique odorant
fratres sui propter mysteria somniorum ; et Chri-
stum Dominum persequabantur Judæi propter mani-
festationem virtutum. Ille ad visitandum populum a
Deo patre piissimum destinatur ; ille errabat per be-
roreum, et inveniret fratres, qui nosebantur pasto-
res. Hic Christus Dominus prædicabat in populo, et
ab errore converteret peccatores. Ilum in Botatium
vendiderunt fratres, et occidere tractaverunt ; hunc
Christum Dominum Bethania Lazarum suscitantem
doluerunt Judæi, et crucifigere statuerunt. Ille in
cisterna servandus reputatur ; hic custodiæ militum
deputatur. Ille a fratribus ; hic Christus Dominus a
Judæis traditur. Ille Ismaelitis triginta argenteis ven-
ditur in deserto ; hic Christus Dominus triginta ar-
genteis a Judæis. Ilum fratres vendiderunt in
Ægypto ; hunc milites exspoliaverunt. Ille addicitur
servituti ; hic Christus Dominus adfigitur cruci. Ille in
Ægypto descendit ; hic Christus Dominus in ligno pe-
pendit. Cum illo duo damnati servantur in carcere ; cum
Christo Domino duo latrones adjunguntur in cruce. Jo-
sep damnatis somnia exponit ; Christus Dominus latroni
præmia promittit æterna. Joseph de ergastulo egressus
componitur ; Christus Dominus infernum exspoliatur-
us aggreditur. Ille post tribulationem pervenit ad ho-
norem ; Christus Dominus post resurrectionem trium-
phans ascendit ad Patrem. Ille frumenta distribuit
in Ægypto ; hic Eucharistiam consecravit in mundo.
Ille a fratribus est adoratus in terris ; hic Christus
Dominus ab angelis jugiter adoratur in cælis. Cui.

Contestatio quando de manna legitur ^d.

Vere dignum et justum est, omnipotens Deus : cu-
jus jussu manna de cælo descendit, similique modo
de virga percusso silice aqua parturiens, et obduris-
simum saxum in stagnum manantibus rivis spuman-
tibus unda sulcabat. Nam totus iste mundus, qui ma-
nifestissime fuit heremus, venit ad petram, id est

^c Nempe quando Joseph patriarchæ historia lege-
batur infra.

^d Id intelligendum videtur de Evangelio, quod pro
tertia Dominica Quadragesimæ assignatur infra.

Christus. Crucis virga percussum lancea latus ejus aperuit, aquas vivas evomuit, unde simul bibit omnis credulitas gentium, qui nunquam sitiet in æternum. Cui merito.

Item Contestatio in medio Quadragesimæ.

Vere dignum et justum est, omnipotens Deus. Quem nullus potentiam majestatis tuæ offensus effugere potest, nec ante faciem nominis tui eriperetur læsus; qui aras ædificat in consecratione adversarii, ut maledicat cui tu benedicis. Quænam Balaac insidiator petit populo maledici; sed jussu tuo prophetatus Balaac benedixit, laudans tabernacula Jacob, et benedicens tentoria tua Israel. Unde te, Domine Deus omnipotens, deprecamur, quia cælos tenes, et abyssos regis, ut virga quæ egressa est de Jacob, et consurgit de Israel, dominetur cunctis gentibus, benedicat hereditatem, quam suo sanguine adquisivit Dominus noster Jesus Christus Filius tuus. Cui merito.

Lectio sancti Evangelii secundum Matthæum quæ legitur initio Quadragesimæ ^a.

Tempore illo ductus est Dominus Jesus in desertum a Spiritu ut temptaretur a diabolo. Et cum jejunasset quadraginta diebus et quadraginta noctibus, postea esuriit. Et accedens temptator dixit illi: Si filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant. Qui respondens dixit: Scriptum est, non in pane solo vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Tunc adsumpsit eum diabolus in sanctam civitatem, et statuit eum super pinnaculum templi, et dixit ei: Si filius Dei es, mitte te deorsum. Scriptum est enim, **Q**uod angelis suis mandavit de te, ut in manibus tollant te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Ait illi iterum Jesus: Rursus scriptum est, Non tentabis Dominum Deum tuum. Iterum adsumpsit eum diabolus in montem excelsum valde, et ostendit ei omnia regna mundi et gloriam eorum, et dixit illi: Hæc tibi omnia dabo, si procidens adoraveris me. Tunc dicit ei Jesus: Vade retro, Satanas. Scriptum est: Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies. Tunc reliquit eum diabolus; et ecce angeli accesserunt, et ministrabant ei.

Lectio sancti Evangelii secundum Lucam, quando historia de Joseph legitur ^b.

Homo quidam habuit duos filios, et dixit adolescentior ex illis patri: Pater, da mihi portionem **D** substantiæ quæ me contingit. Et divisit illi substantiam. Et non post multos dies, congregatis omnibus, adolescentior filius peregre profectus est in regionem longinquam, et ibi dissipavit substantiam suam, vivendo luxuriose. Et postquam omnia consummasset, facta est fames valida in regione illa, et ipse cepit egere. Et abiit, et adhesit uni civium re-

gionis illius, et misit illum in villam suam ut pasceret porcos, et cupiebat implere ventrem suum de siliquis quas porci manducabant, et nemo illi dabat. Ipse autem reversus dixit: Quanti mercenarii patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereor! Surgam, et ibo ad Deum meum, et dicam illi: Pater, peccavi in cælum et coram te, et jam non sum dignus vocari filius tuus, fac me sicut unum de mercenariis tuis. Et surgens venit ad patrem suum. Cum autem adhuc longe esset, vidit illum pater ipsius, et misericordia motus est: et adcurrrens cecidit supra collum ejus, et osculatus est illum. Dixitque ei filius: Pater, peccavi in cælum et coram te, et jam non sum dignus vocari filius tuus. Dixit autem pater ad servos suos: Cito proferte stolam primam, et induite illum; et date anulum in manu ejus, et calcamenta in pedes; et adducite vitulum saginatum, et occidite; et manducemus, et epulemur: quia hic filius meus mortuus erat, et revixit; perierat, et inventus est.

Lectio sancti Evangelii secundum Johannem, quæ legitur tertia Dominica.

Diebus illis loquentes turbæ ad Dominum Jesus, dixerunt: Quid faciemus ut operemur opera Dei? Respondit Jesus et dixit eis: Hoc est opus Dei ut credatis in eum quem misit ille. Dixerunt ergo ei: Quod ergo tu facis signum, ut videamus et credamus tibi? quid operaris? Patres nostri manna manducaverunt in deserto, sicut scriptum est: Panem de cælo dedit eis manducare. Dixit ergo eis Jesus: Amen amen dico vobis, non Moyses dedit vobis panem de cælo, sed Pater meus dat vobis panem de cælo verum. Panis enim Dei est qui descendit de cælo, et dat vitam mundo. Dixerunt ergo ad eum: Domine, semper da nobis panem hunc. Dixit autem eis Jesus: Ego sum panis vitæ. Qui venit ad me, non esuriat; et qui credit in me, non sitiet unquam. Sed dixi vobis, quia et vidistis me, et non creditis. Omne quod dat mihi Pater, ad me venit; et eum qui venit ad me, non ejiciam foras. Quia descendi de cælo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit me Patris; ut omne quod dedit mihi, non perdam ex eo, sed resuscitem illum in novissimo die. Hæc est enim voluntas patris mei qui misit me, ut omnis qui videt Filium, et credit in eum, habeat vitam æternam, et resuscitabo eum in novissimo die. Murmurabant ergo Judæi de illo, quia dixisset, ego sum panis qui de cælo descendi; et dicebant: Nonne hic est Jesus filius Joseph, cujus nos novimus patrem et matrem? Quomodo ergo dicit hic, quia de cælo descendi? Respondit ergo Jesus et dixit eis: Nolite murmurare in invicem. Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me, traxerit eum, et ego resuscitabo eum in novissimo

^a Non ergo ex ordine Lectiones accurate hic dispositæ. Idem Evangelium hodie quoque in Romano Dominica prima Quadragesimæ, quæ initio Quadragesimæ hoc loco designari videtur, olim caput Quadragesimæ etiam in Ecclesia Romana, ex notis Menardi nostri in Sacramentarium, pag. 52.

^b Hæc historia nunc in Romano legitur ad Matu-

tiñas Dominica tertia Quadragesimæ, ut Evangelium de filio prodigo Sabbato præcedente: quo die pro Epistola Missæ est eadem Josephi historia. Videtur autem hic assignari pro Dominica secunda Quadragesimæ, nam præcedens est pro prima, subsequens pro tertia.

die. Est scriptum in Prophetis : Et erunt omnes do-
cibiles Dei. Omnis qui audit a Patre, et didicit, ve-
nit ad me. Non quia Patrem vidit quisquam, nisi is
qui est a Deo, hic vidit Patrem. Amen amen dico
vobis, qui credit in me, habet vitam æternam. Ego
sum panis vitæ. Patres vestri manducaverunt in de-
serto manna, et mortui sunt. Hic est panis de cælo
descendens, ut si quis ex ipso manducaverit, non
moriatur. Ego sum panis vivus qui de cælo descendi.
Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum ;
et panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi
vita. Litigabant ergo Judæi ad invicem dicentes :
Quomodo potest hic carnem suam nobis dare ad
manducandum ? Dicit ergo eis Jesus : Amen amen
dico vobis, qui manducat meam carnem, et bibit
meum sanguinem, habet vitam æternam, et ego re-
suscitabo eum in novissimo die.

MISSA IN SYMBOLI TRADITIONE.

In Symbolum ad aurium apertionem ad electos ^a.

Aperturi vobis, carissimi, Evangelia, id est, gau-
dia divina; prius ordine insinuare debemus, quid
Evangelium sit, et unde descendat; et cuius in eo
verba ponantur; et quare quattuor sint qui hæc
gesta scripserunt; vel qui sunt ipsi ii quattuor, qui
divino Spiritu, adnuntiante propheta, ante signati
sunt: ne forte sine hac ordinis ratione vel causa
stuporem relinquamus, ut qui ad hoc venistis ut au-
res vobis aperiantur, ne incipiat sensus vester ob-
tundi. Evangelium dicitur proprie, bona adnuntiatio.
Quæ utique adnuntiatio est Jesu Christi Domini
nostri. Descendit autem Evangelium ab eo quod ad-
nuntiet et ostendat, quod is qui per prophetas suos
loquebatur, venit in carne, sicut scriptum est: Qui
loquebar ecce adsum. Explicantes ergo breviter quid
sit Evangelium, vel qui sunt ii quattuor qui per pro-
phetam ante monstrati sunt, nunc figuras atque no-
mina singula adsignemus indicibus. Ait enim Propheta
Ezechiel: Et similitudo vultus eorum ut facies ho-
minis, ut facies leonis a dextris illius; et facies vi-
tuli, et facies aquilæ a sinistris illius. Hos quattuor
has figuras habentes Evangelistas esse non dubium
est. Sed nomina eorum qui Evangelia scripserunt,
hæc sunt: Matthæus: Marcus, Lucas, Johannes.

Post hæc legit diaconus.

Liber generationis Jesu Christi filii David, filii
Abraham. Abraham genuit Isaac, Isaac autem ge-
nuit Jacob, Jacob autem genuit Judam et fratres
ejus. Christi autem generatio sic erat.

Post hæc tractat ^b presbyter.

Filii carissimi, exponamus vobis ut quam figuram
unusquisque in se contineat, et quare Matthæus figu-
ram hominis habeat. Quia initio suo nihil aliud agit,
nisi navitatem Salvatoris, pleni ordinis generatio-
nes enarrat.

^a Hæc aurium apertio præmittatur traditioni
Symboli: quæ traditio fiebat Dominica Palmarum
ex notis ad Lectionarium Luxoviense.

^b Ille est *exponit*. Hinc *tractatus Patrum* appellati

Incipit secundum Marcum.

Legit diaconus.

Initium Evangelii Jesu Christi Filii Dei. Sicut
scriptum est in Esaiâ propheta: Ecce mitto ange-
lum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam
tuam ante te. Vox clamantis in deserto: Parate viam
Domini, rectas facite semitas ejus.

Exponit presbyter.

Marcus Evangelista leonis gerens figuram, a soli-
tudine incipit dicere: Vox clamantis in deserto:
Parate viam Domini. Sive quia regnat invictus. Hu-
jus leonis multifarie invenimus exempla, ut non va-
cet dictum illud: Juda filius meus, catulus leonis,
de germine mihi recubans, dormisti ut leo et sicut
catulus leonis, quis excitabit eum?

Incipit secundum Lucam.

Legit diaconus.

Fuit in diebus Herodis regis Judæ sacerdos qui-
dam, nomine Zacharias, de vice Abia, et uxor illius
de filiabus Aaron, et nomen ejus Elizabeth.

Exponit presbyter.

Lucas evangelista speciem vituli gestat: ad cuius
instar Salvator noster est immolatus. Et ideo Lu-
cas vitulo comparatur, quia duo cornua, duo testa-
menta; et quattuor pedum ungulas quattuor Evan-
gelia continebant.

[Incipit secundum Johannem.]

[Legit diaconus.]

In principio erat Verbum, et Verbum erat apud
Deum, et Deus erat Verbum. Hoc erat in principio
apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt, et sine
ipso factum est nihil.

Exponit presbyter.

Joannes habet similitudinem aquilæ, quod nimis
alta petierit. Ait enim David ex persona Christi:
Renovabitur sicut aquilæ juvenus tua, id est Jesu
Christi Domini nostri, qui resurgens a mortuis ascen-
dit in coelos. Unde jam vobis conceptis regnans glo-
riatur Ecclesia, nova tendere Christianæ legis exor-
dia.

Incipit expositio Symboli ^c.

Sacramenta divina, fratres carissimi, non tam
discutienda sunt, quam credenda; et nec creden-
da tantummodo, sed et timenda: nec potest te-
nere fidei disciplinam, qui non habuerit funda-
mentum timoris Domini, sicut ait Salomon: Ini-
tium sapientiæ timor Domini. Qui enim timet Domi-
num in omnibus, quæ dicuntur a Deo, et sapiens est,
et fidelis. Symbolum igitur hodie audituri estis, sine
quo nec Christus adnuntiari potest, nec fides teneri,
nec baptismi gratia celebrari. Symbolum est signa-
culum fidei catholicæ, sacramentum religionis æter-
næ. Vos ergo, competentes, cum omni reverentia
præparate sensus vestros; audite Symbolum, quod
vobis hodie materno ore sancta catholica tradit Ec-
clesia.

eorum sermones de Scriptura.

^c Confer homiliam sancti Maximi episcopi Tauri-
nensis de expositione Symboli.

Credo in Deum Patrem omnipotentem, creatorem cæli et terræ. Credo in Iesum Christum Filium ejus unigenitum sempiternum. Conceptum de Spiritu sancto, natum ex Maria virgine; passum sub Pontio Pilato, crucifixum, mortuum, et sepultum. Descendit ad inferna, tertia die resurrexit a mortuis. Ascendit ad cælos, sedit ad dexteram Dei Patris omnipotentis: inde venturus judicare vivos et mortuos. Credo in Spiritum sanctum, sanctam Ecclesiam catholicam. Sanctorum communionem, remissionem peccatorum, carnis resurrectionem, vitam æternam Amen.

Repetendus vobis est, dilectissimi, sermo Symboli hujus, qualiter ea, quæ dicimus, vestris sensibus melius inserantur. *Credo in Deum.* Tertia igitur vice ut ad reliqua capienda fideliore cursu pervenire possimus, ordo Symboli recensendus est: *Credo in Deum.* Ecce addidisti omnipotentem, et veraciter addidisti. Nihil de promissione diffidas, sed securus expecta, si credis quia omnipotens est qui promittit. *Et in Iesum Christum Filium ejus unicum, Dominum nostrum.* Hoc est illud sacramentum fidei. Nisi enim Filium Dei tota mente credideris. Patrem non potes confiteri. Crede ergo Filium Dei unigenitum ab ingenito, viventem a vivente, verum de vero. *Qui conceptus est de Spiritu sancto, natus ex Maria virgine.* Spiritum sanctum audis auctorem: ne dubites virginem potuisse concipere. Hoc est quod ait angelus Gabriel ad Mariam dicens: Spiritus sanctus veniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi. Cur non credis eum in utero virginis hominem figurasse, quem credis hominem fecisse de terra? Nec Mariam dubites virginem mansisse post partum, quod ante multa tempora propheta Esaias cecinit, dicens: Ecce virgo in utero accipiet, et pariet filium. Hoc divini eloquii auctoritate credendum est. *Passum sub Pontio Pilato, crucifixum, mortuum, et sepultum.* Nulla te trepidatio de Domini tui passione confundat: nihil de cruce, nihil de sepultura verearis. Non fuit in illo qui te redemit fragilitatis infirmitas, sed pietatis officium. Crux illius tuum regnum est: mors illius tua est vita. *Descendit ad inferna, tertia die resurrexit a mortuis: ascendit in cælos, sedit ad dexteram Patris omnipotentis.* Si te tridua Domini tui sepultura conturbat, resurrectio magis æterna confirmet. Quidquid infirmitatis audis in Christo, mysterium est. Illud tamen oportet mirari, quod ei, cui cælum merito debebatur, crucem pro te contempsit sustinere. Si credis ea quæ tibi videntur, crede et illa quæ negare non potest in gloria. *Inde venturus judicare vivos et mortuos.* Ecce ille qui ab iniquis est iudicatus in terris, de sede cælesti iudicaturus advenit. Si iudicatum despicias, iudicem pertimesce. *Credo in Spiritum sanctum.* Si credidisti Deum Patrem omnipotentem, et in Filium ejus unigenitum per fidem, et

A Spiritum sanctum Deum te necesse est confiteri. Hic est enim Spiritus sanctus, qui egreditur a Patre ^a, de quo ait Salvator beatis apostolis suis: Ite, baptizate omnes gentes in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. Non potest videri separabilis virtute, qui non potest in nomine separari. Sanctam Ecclesiam catholicam, remissionem peccatorum, carnis resurrectionem, vitam æternam. Nisi credideris Ecclesiam Dei sanctam, non potes in Ecclesia Dei dona percipere. Propter hoc una cum Patre et Filio, et Spiritum sanctum professus es Deum; ut per gratiam baptismi peccatorum tibi remissio concedatur, et carnis tuæ resurrectio reparetur in æternum. Nisi enim credideris dimissa tibi peccata tua, absolutus esse non poteris. Nisi credideris carnis resurrectione reparandum te esse post mortem, ad fructum vitæ perpetuæ venire non poteris.

REPLETUM EST ^b.

Lectio Isaïæ propheta legenda in traditione Symboli.

Hæc dicit Dominus: Ecce justus perit, et nemo est qui recogitet in corde suo; et viri misericordes excolliguntur, quia non est qui intellegat. A facie enim malitiæ collectus est justus. Veniat pax, et requiescat in cubile suo. Vos autem accedite huc, filii auguriatricis, semen adulteri et fornicarii. Super quem iurastis? super quem dilatastis os, et eiecistis linguam? Nam qui fiduciam habet mei, hereditabit terram, et possidebit montem sanctum meum, ait Dominus Deus.

Epistola Petri apostoli ad gentes.

C Fratres, in hoc vocati estis, quia Christus passus est pro vobis, relinquens vobis exemplum, ut sequamini vestigia ejus. Qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus. Qui cum malediceretur, non remaledicebat; cum pateretur, non comminabatur. Tradebat autem se iudicanti ^c injuste. Qui peccata nostra portavit in corpore suo super lignum; ut peccatis mortui, iustitiæ viveremus. Cujus livore sanati sumus. Eratis enim sicut oves errantes: sed conversi estis nunc ad pastorem et visitatorem animarum vestrarum

Lectio sancti Evangelii secundum Iohannem ^d.

In illo tempore, ante sex dies Paschæ venit Dominus Jesus Bethaniam, ubi fuerat Lazarus mortuus, quem suscitavit Jesus. Fecerunt autem ei cœnam ibi, et Martha ministrabat: Lazarus vero unus erat ex discumbentibus cum eo. Maria ergo accepit libram unguenti nardi pistici preciosi, unxit pedes Domini Jesu, et extersit capillis suis pedes ejus, et domus impleta est ex odore unguenti. Dixit ergo unus ex discipulis ejus Judas Scarlothi, qui erat eum traditurus: Quare hoc unguentum non vendidit trecentis denariis, et datum est egenis? Dixit autem hoc, non quia de egenis pertinebat ad eum, sed quia fur erat, et oculos habens, ea quæ mittebantur porta

^a Nulla hic mentio de processione ex Filio, nulla item infra in quadam missa Dominicali.

^b Forte, *Expletum est*, quod minio descriptum in Codice.

^c Sic in veteri exemplari, ut in Vulgata, non *juste*, ut ex Græco.

^d Idem Evangelium in Gothico pro missa in Symboli traditione.

bat. Dixit ergo Dominus Jesus: Sine illam, ut in die A sepulturae meae servet illud. Pauperes enim semper habetis vobiscum, me autem non semper habetis. In crastinum autem turba multa quae venerat ad diem festum, cum audissent quia venit Dominus Jesus Hierosolyman, acceperunt ramos palmarum, et processerunt obviam ei, et clamabant: Osanna, benedictus qui venit Rex Israel. Et invenit Dominus Jesus asellum, et sedit super eum, sicut scriptum est: Noli timere, filia Sion, ecce Rex tuus venit sedens super pullum asinae. Haec non cognoverunt discipuli ejus primum; sed quando glorificatus est Dominus Jesus, tunc recordati sunt quia haec erant scripta de eo, et crediderunt ei.

INCIPIIT MISSA ^a.

In geminas partes diem hunc excolendum com- B plectitur, Domine, nostrae servitutis famulatio, vel de jejunii cultu sacro, vel de insignibus tuis, quae hodie fulserunt, mirabilibus, quo Lazarum reduxisti post tartara: cum ad vocem tuam, Domine, tonantem exilivit, et quadruidani jam fetentis funus vivificans animasti; vel etiam causa miraculi obstupefacta plaudens turba Bethaniae occurrit cum palmis tibi obviam Regi. [Exaudi nos in hoc geminato servitutis nostrae obsequio] et praesta, Domine, quaesumus, ut animae nostrae quae tumulo sunt peccatorum conclusae, tunc corruptae reviviscant ex tua interiori visitatione, sicut Lazari viscera a tua voce fuerunt animata, Salvator mundi.

Collectio.

Bone Redemptor noster, Domine, qui mansueti animalis aselli terga insedens, ad passionem redemptionis nostrae spontaneus adpropinquans, cum tibi ramis arborum certatim sternitur via, et triumphatricibus palmis cum voce laudes occurrunt: praesta, quaesumus, Majestatem tuam, ut sicut illi in tua fuerunt obviam cum arboreis virgulis egressi, ita nos te redeunte in secundo adventu cum palmis victoriae mereamur occurrere laeti.

Post nomina.

Ecce, Domine, de te Caiphae pontificis vaticinium, ignarum sibi ipsi, in populis est prolatum, ut unus occumberes pro gente, ne cuncti pariter interirent. Et tu singulare granum in terra moreris, ut seges plurima nasceretur: supplices tibi ipsi qui pro mundi salute es hostia caesus deprecamur, ut nobis de ipso veniam dones ^b.

Ad pacem.

Universorum ipse Dominator qui conditor, creaturae tuae praestabilis amator, cujus Maria pedes abluit, cum quo redivivus Lazarus accubuit; ministra In nos illas lacrimas, quas Maria de multa dilectione protulit. Fragrare facito nostram orationem, sicut unguentum pisticum sacris plantis infusum Mariae fragravit: ut eam pacem consequamur in pectore, quam assecuta est Maria sui osculans Redemptoris vestigia.

^a Eadem missa legitur in Missali Gothico, p. 235 librorum de Liturg. Gall.

^b Prolitior haec collectio in Missali Gothico, p.

Contestatio.

Vere dignum et justum est, omnipotens Deus, ab omni sexu, aetate, et sensu dicere laudem in hac die jejunii et laudis tuae triumphali praecoquio, quo ab Hierosolyms et Bethania occurrerunt tibi plurimae populorum catervae, una voce peratrepentes: Osanna filio David, benedictus qui venit in nomine Domini. Tibi enim cum lingua coma servivit arborea, cum arenosa itinera ramis viruerunt composita. Plebis quoque indumentum tuis plantis prosternitur, nudatisque viris via vestitur: Victori novo populus praestat triumphum. Surgit totus clamor in laude, voces clamantium penetrant templum, dicentes: Benedictus qui venit in nomine Domini. Ecce, Hierusalem, qualiter tibi Rex tuus sedens super asinum mansuetus advenit. Adveni ergo, rogamus, et in medio nostri assiste, et qui nos tunc reparasti per crucem per istum IMMOLATUM PANEM ^c ET SANGUINEM iterum lapsos repara; ut te advenire in nostris cordibus sentientes, exeamus obviam tibi, et cum supernis illis virtutibus clamemus dicentes: SANCTUS.

MISSA IN CAENA DOMINI.

Epistola Pauli apostoli ad Corinthios in caena Domini legenda.

Fratres, convenientibus vobis in unum, jam non est Dominicam caenam manducare, unusquisque enim suam caenam praesumit ad manducandum, et alius quidem esurit, alius autem ebrius est. Numquid dominus non habetis ad manducandum et bibendum? Aut ecclesiam Dei contemnitis, et confunditis eos qui non habent? Quid dicam vobis? Laudo vos? In hoc non laudo. Ego enim accepi a Domino, quod et tradidi vobis: quoniam Dominus Jesus, in qua nocte tradebatur, accepit panem, et gratias agens fregit et dixit: Hoc est corpus meum pro vobis: hoc facite in meam commemorationem. Similiter et calicem, postquam caenavit, dicens: Hic calix novum testamentum est in meo sanguine: hoc facite quotienscumque bibetis in meam commemorationem. Quotienscumque enim manducabitis panem hunc, et calicem bibetis, mortem Domini adnunciabitis donec veniat, in Christo.

Lectio sancti Evangelii secundum Matthaeum ^c.

Vespere autem facto, discumbebat Dominus Jesus cum duodecim discipulis, et edentibus illis dixit: Amen dico vobis, quia unus vestrum me traditurus est. Et D contristati valde coeperunt singuli dicere: Numquid ego sum, Domine? At ipse respondens ait: Qui intingit mecum manum in parapside, hic me tradet. Filius quidem hominis vadit, sicut scriptum est de illo: va autem homini illi, per quem Filius hominis traditur. Bonum erat ei si natus non fuisset homo ille. Respondens autem Judas qui tradidit eum dixit: Numquid ego sum Rabbi? Ait illi dominus Jesus: Tu dixisti. † Caenantibus autem eis, accepit Jesus panem, et benedixit ac fregit; dedit discipulis suis et ait: Accipite et comedite: Hoc est corpus 255.

^c Observa hic panem sumi pro corpore Christi Domini, cum infra legas sanguinem.

menum. Et accipiens calicem gratias egit, et dedit illis dicens: *Bibite ex eo omnes. Hic est enim sanguis meus novi Testamenti, qui pro multis effunditur in remissionem peccatorum. Dico autem vobis, non bibam amodo de hoc genimine vitis usque in diem illum, cum illud bibam novum in regno Patris mei. Et hymno dicto exierunt in montem Oliveti. † Tunc dicit illis Dominus Jesus: omnes vos scandalum patiemini in me in ista nocte. Scriptum est enim, Percutiam Pastorem, et dispergentur oves gregis. Postquam autem resurrexero, præcedam vos in Galilæa. Respondens autem Petrus, ait illi: Etsi omnes scandalizati fuerint in te, ego nunquam scandalizabor. Ait illi Dominus Jesus: Amen dico tibi, quia in hac nocte, antequam gallus cantet, ter me negabis. Ait illi Petrus: Etiam si oportuerit me mori tecum, non te negabo. Similiter et omnes discipuli dixerunt.*

INCIPIT MESSA.

Omnipotens sempiterne Deus, da, quesumus, universis famulis tuis, plenius atque perfectius omnia festi Paschalis introire mysteria: ut incunctanter pia corda cognoscant, quantum debeant de confirmata in Christo reascentium glorificatione gaudere.

Collectio.

Concede credentibus, misericors Deus, salvum nobis de Christi Passione remedium: ut humanæ fragilitatis præteritæ culpæ laqueos æternæ suffragium plebis absolvat.

Post nomina.

Omnipotens sempiterne Deus, qui vitam humani generis pro nobis Filio tuo moriente salvasti, præsta, quesumus, ut in hac populi tui devotione fructus proveniat gaudiorum.

Collectio ad pacem.

Virtutum cælestium Deus, de cuius gratiæ rore descendit, ut ad mysteria tua purgatis sensibus accedamus, præsta, quesumus, ut in eorum traditione sollemniter honorum, tibi placitum deferamus obsequium, et pacis æternæ pactum tibi reddamus.

Contestatio.

Vere dignum et justum est omnipotens Deus, per Christum Dominum nostrum. Cujus passione cuncta commota sunt, et eventum dominici vulneris elementa tremuerunt. Expavit dies non solida nocte, et suas tenebras mundus invenit. Stetit sub incerto lumine dies, inclausis etiam lux ipsa visa est mori eum Christo. Ad hoc enim omnis claritas migravit in noctem, ne sacrilegium cernere videretur. Cluserat enim suos oculos cælum, ne in cruce aspiceret Redemptorem; et mundus ipse testis esse non potuit, ut solus aspiceret qui percussit: cuius dolore plaga nostra curata est, et lapsus nostros aliena ruina suscepit. Tremuerunt elementa mundi sub uno percusso, cuius vulnere captivitas resoluta est. Dum enim occiditur Christus, cuncta renata sunt; et

^a In Lectionario Luxoviensi habentur etiam ad Primam, Secundam, uti et ad Tertiam horam; parti-

tem, quem laudant angeli.

Item Contestatio eodem die.

Vere dignum et justum est, omnipotens Deus, per Christum Dominum nostrum. Quod pro nostris peccatis talis ac tantus traditus est, qui cum sine peccato esset, a te pro peccatoribus traditus est, justus pro injustis, pius pro impiis; et cum omnia sciret, Deum nescientibus sic se subdidit, ut nos ignaros ad agnitionem veritatis de fece ultima, in qua jacebamus, erigeret. O infelicitas Judæ! cupidus super parvo munere tradidit omnium hominum remuneratorem: dum salutem, vendidit: dum obsequitur, tradit. O falsa labia! qui sic conflant incendia; et pacem non dubitavit facere bella, salutem tradens Dominum nostrum Jesum Christum, complet osculo homicidium. In honore Paschæ reus mortis dimittitur, et Dominus cælorum interimitur. Barrabas latro donatur, et innocens Christus crucifigitur. Cui merito omnes angeli.

LECTIONES IN PARASCEVE.

Lectio sancti Evangelii secundum Johannem, quæ legitur in Parasceve ad Tertia^a.

Milites præsidis susceperunt Dominum Jesum bajulantem sibi crucem. Scripsit autem et titulum Pilatus, et posuit super crucem. Erat autem scriptum Hebraico, Græce et Latine: Jesus Nazarenus Rex Judæorum. Hunc ergo titulum multi legerunt Judæorum. Dicebant ergo Pilato pontifices Judæorum: Noli scribere Rex Judæorum, sed quia ipse dixit: Rex sum Judæorum. Respondit Pilatus: Quod scripsi, scripsi. Tunc milites præsidis suscipientes Dominum Jesum in prætorio, congregaverunt ad eum universam cohortem, et exuentes eum, clamydem coccineam circumdederunt ei; et plectentes coronam de spinis, posuerunt super caput ejus, et arundinem in dextera ejus; et genu flexo ante eum, includebant ei, dicentes: Hæc, Rex Judæorum. Et exuentes in eum, acceperunt arundinem, et percutiebant caput ejus. Et postquam inluserunt ei, exuerunt eum clamydem, et induerunt eum vestimentis suis, et duxerunt eum ut crucifigerent. Exeuntes autem invenerunt hominem Cyrenæum, nomine Symonem. Hunc angariaverunt ut tolleret crucem ejus. Sequēbatur autem illum multa turba populi, et mulierum, quæ plangebant et lamentabantur eum. Conversus autem ad illas Jesus, dixit: Filiæ Hierusalem, nolite flere super me, sed super vos ipsas flete et super filios vestros; quoniam ecce venient dies, in quibus dicent: Beatæ steriles et ventres qui non genuerunt, et ubera quæ non lactaverunt. Tunc incipient dicere montibus: Cadite super nos; et collibus: Operite nos. Quia si in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet? Cum venisset autem ad locum, qui dicitur Gulgotta, quod est Calvariæ locus, dederunt ei vinum bibere cum felle mixtum; et cum gustasset, noluit bibere.

que modo scribitur, ad Tertia, ad Sexta, etc.

Lectio sancti Evangelii secundum Johannem, quæ legitur ad Sexta in Parasceve ^a.

Postquam crucifixerunt Dominum Jesum, dixit Jesus voce magna : Pater, dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt. Tunc diviserunt vestimenta ejus, sortem mittentes. Erat autem tunica inconsutilis, desuper contexta per totum. Dixerunt ergo ad invicem : Non scindamus eam, sed sortiamur de illa cujus sit. Ut scriptura impleatur dicens : Diviserunt sibi vestimenta mea, et in vestem meam miserunt sortem. Et sedentes servabant eam. Et inposuerunt super caput ejus causam ipsius scriptam : Hic est Jesus rex Judæorum. Tunc crucifixi sunt cum eo duo latrones, unus a dextris, et unus a sinistris. Et adimpleta est Scriptura quæ dicit : Et cum iniquis reputatus est. Prætereuntes autem blasphemabant eum, moventes capita sua, et dicentes : Vah qui destruis templum Dei, et in triduo illud reædificas, salva te ipsum. Si Filius Dei es, descende de cruce. Similiter et principes sacerdotum inludentes cum scribis et senioribus dicebant : Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere. Si rex Israel est, descendat nunc de cruce, et credimus ei. Condidit in Domino; liberet nunc eum si vult. Dixit enim quia Filius Dei sum. Idipsum autem et unus de his qui pendebant latronibus blasphemabat eum, dicens : Si tu es Christus, salvum fac te ipsum et nos. Respondens autem alter increpabat eum, dicens : Miser, neque tu times Deum, quod in eadem damnatione es! Et nos quidem juste, nam digna factis recipimus, hic vero nihil mali gessit. Et dicebat ad Jesum : Domine, memento mei, cum veneris in regnum tuum. Et dixit illi Jesus : Amen, amen dico tibi, quia hodie mecum eris in paradiso.

Lectio sancti Evangelii secundum Johannem, quæ legitur ad Nona ^b.

A sexta hora tenebræ factæ sunt super universa terra usque ad horam nonam. Et circa horam nonam clamavit Jesus voce magna dicens : Heli, Heli, limasabactani. Hoc est, Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me? Quidam autem illic stantes dicebant : Heliam vocat iste. Continuo currens unus ex eis, acceptam spongiam implevit aceto, et posuit [in] arundine, et dabat ei bibere. Ceteri vero dicebant : Sine, videamus an veniat Helias liberans eum. Jesus autem iterum clamans voce magna, emisit spiritum. Et ecce velum templi scissum est in duas partes, a summo usque deorsum; et terra mota est, et petra scissæ sunt, et monumenta aperta sunt, et multa corpora sanctorum qui dormierant surrexerunt. Et exeuntes de monumentis post resurrectionem ejus, venerunt in sanctam civitatem, et apparuerunt multis. Centurio autem, et qui cum eo erant custodientes Jesum, viso terræ motu et his quæ fiebant, timuerunt valde, dicentes : Vere Dei Filius orat iste. Et omnis turba eorum, qui simul aderant, et videbant quæ fiebant, percutientes pectora sua

^a Eadem item lectio ad Sexta (ita scribebant) in Luxoviensi.

^b Hæc lectio deerat in Codice mutilo Luxoviensi.

revertentibus. Stabant autem omnes noti ejus a longe. Erant enim ibi et mulieres multæ, quæ secutæ erant Jesum a Galilæa, ministrantes ei : inter quas erat Maria Magdalene, et Maria Jacobi, et Joseph mater, et mater filiorum Zebedæi. Judæi ergo, quoniam parasceve erat, ut non remaneret in cruce corpora Sabbato, erat enim magnus dies ille Sabbati, rogaverunt Pilatum, ut frangerentur eorum crura, et tollerentur. Venerunt ergo milites, et primi quidem frugerunt crura, et alterius qui crucifixus est cum eo. Ad Jesum autem cum venissent, et vidissent eum jam mortuum, non frugerunt ejus crura : sed unus militum lancea latus ejus aperuit, et continuo exivit sanguis et aqua. Et qui vidit, testimonium perhibuit, et verum est ejus testimonium. Et ille scit quia vera dicit, ut et vos credatis. Facta sunt enim hæc ut Scriptura impleatur : Os ejus non comminuetis ex eo. Et iterum alia scriptura dicit : Videbunt in quem transfixerunt. Cum sero autem factum esset, venit quidam homo dives ab Arimatia, nomine Joseph, qui et ipse discipulus erat Jesu. Hic accessit ad Pilatum, et petiit corpus Jesu. Tunc Pilatus jussit reddi corpus ejus. Venit autem et Nicodamus, qui venerat ad Jesum nocte primum, ferens mixturam murræ et aloes, quasi libras centum. Acceperunt ergo corpus Jesu, et ligaverunt eum linteis cum aromatibus, et posuerunt illud in monumento novo, in quo nondum quisquam positus erat. Et adposuerunt saxum magnum ad hostium monumenti, et abierunt. Erat autem ibi Maria Magdalene, et altera Maria, sedentes contra sepulcrum.

DIE SABBATO.

Mane.

Altera autem die, quæ est post Parasceven, convenerunt principes sacerdotum et Pharisæi ad Pilatum, dicentes : Domine, recordati sumus, quia seductor ille dixit adhuc vivens : Post tres dies resurgam. Jube ergo custodiri sepulcrum usque in diem tertium, ne forte veniant discipuli ejus, et furentur eum nobis dormientibus, et dicant plebi : Surrexit a mortuis; et erit novissimus error pejor priori. Ait illis Pilatus : Habetis custodiam, ite, custodite sicut scitis. Illi autem abeuntes munierunt sepulcrum, signantes lapidem cum custodibus.

Incipit precis de eodem die.

Insidiati sunt mihi adversarii mei Magis gratis. Tu Pater sancte miserere, et libera me. Portatus sum, ut agnus innocens, ad victimam; captus ab inimicis, ut avis in muscipola. Mag. ^e.

Aperuerunt omnes ora sua contra me : dentibus fremuerunt, quærentes deglutire me. Sibilantes clamabant, et movebant capita, tractantes de me proferre falsum testimonium. Mag.

Suspensum cruce damnant fixum clavibus ferreis, venditum a Judæis propter triginta argenteos. In la-

^e Repetitio est versiculi primi, *Magis gratis, tu Pater sancte*, etc., quæ repetitio pluries fit in consequentibus.

tere confusus gladio honorifico ^a, illic confluit aqua **A** cum sanguine inoxio. Mag.

Omnes inondaverunt sicut aqua super me dimer-
sum in sepulcrum, adposuerunt lapidem. Mag.

Intende, pie Pater, et succurre miseris, pro quibus
tam ^b acerbis affligor suppliciis. Magis gratis tu Pa-
ter sancte m. l.

Item alia de eadem die.

Vide, Domine, humilitatem meam quia erectus est
inimicus. Miserere, Pater juste, et omnibus indul-
gentiam dona.

A Patre missus veni perditos requirere, et hoste
captivatos sanguine redimere. Plebs dira abjecit me.
Miserere, Pater juste.

Prædictus a prophetis natus sum ex Virgine : ad-
sumpsi formam servi dispersos colligere ; venantes **B**
ceperunt me.

Mihi pro bonis mala reddita sunt plurima : adver-
sus me iniqua dederunt consilia, venditus pecunia.

Spineam coronam posuerunt capiti, sputis sordi-
datum inluserunt impie, adflictum crudeliter.

Cum noxiis latronibus suspensus patibulo, amaro
cibo pastus et acerbo poculo, traditus suppliciis.

Quos veni liberare accusaverunt me, flagellis ver-
beratum cruci adfixerunt me : lancea percusserunt
me.

Dimitte illis noxam, Pater clementissime : cuncta
dele peccata, et relaxa crimina, ignorant quid faci-
ant.

INCIPIUNT ORATIONES IN VIGILIIS PASCHÆ ^c.

I.

Inter prima celebrandæ Paschæ sollemnia, voto-
rum consecratio ex gratiarum actione sumat exor-
dium : ut passum et immolatum pro nobis Christum
credentes, et sacri ministerii principem confitentes,
consono ore prosequamur.

II. Oratio pro his qui custodiarum vinculis et captivitate
detenti, Pascha interesse non possunt

Dei Patris omnipotentis clementiam, carissimi,
deprecemur, ut eos quos invidus diabolus captivitatis
servitio premit, Dei nostri misericordia in statum
pristinum libertatemque constituat.

III. Pro sacerdotibus ac ministris Ecclesiæ.

Deum ac Dominum nostrum Jesum Christum pro
sacerdotibus ac ministris Ecclesiæ suæ, fratres cari-
ssimi, supplices deprecemur : ut ingressi Sancta **D**
sanctorum, totiusque participes altaris, spiritualium
gratiarum donis abundantiaque multimoda repleamur.

IV. Pro Virginibus.

Deum Patrem omnipotentem, fratres carissimi,
supplices oremus : ut in fratribus ac sororibus nostris,
qui sanctam et maxime acceptabilem Deo virginitatem
dicarunt, bonæ conceptum mentis propositum
teuentes, immaculati jugiter perseverent.

V. Pro his qui eleemosynas faciunt.

Deum Patrem misericordiæ suppliciter oremus : ut

^a Legendum *confusus gladio horrifico*.

^b Scribitur in exemplari, *acervis*, et supra, *sivilan-*
tes, et alia similia.

^c Hujusmodi orationes totidem hac die in Gothico

in sanctos et hujus sæculi pauperes effusa largitio in
cælestium divitiarum opes refluat, et carnalium parti-
cipatio societatem possit munerum spiritualium pro-
mereri.

VI. Oremus pro peregrinantibus.

Cælestium et terrestrium Deum Patrem supplices
deprecemur : ut omnes fratres nostros, qui peregri-
nationum necessitatibus subjacent ; potentia auxilii
sui protegat atque defendat.

VII. Pro ægrotis.

Universæ salutis Dominum deprecemur pro fratri-
bus et sororibus nostris, qui secundum carnis infir-
mitatem diversis ægrotudinum vexantur incommodis :
ut is qui solus potest, pro sua pietate omnibus adesse
dignetur.

VIII. Pro Pœnitentibus.

Deum spei nostræ, fratres carissimi, deprecemur :
ut temeræ præceptionis reos, reversos in viam re-
ctam, ab aspectu serenitatis suæ non rejiciat, neque
in adventu suo a regni cælestis janua condemnandos
excludat.

IX. Pro unitate Ecclesiæ.

Bonorum omnium fontem, auctorem humanæ sa-
lutis Dominum deprecemur : ut unitatem Ecclesiæ
inviolatam custodire dignetur, ut in præsentî prote-
ctionem, et in futuro perennis vitæ stipendia conse-
qui mereamur.

X. Pro pace populi et regum.

Deum ac Regem universæ conditionis Dominum
suppliciter oremus : ut regibus ac potestatibus hujus
mundi, eorumque ministris, supplicem inter se amo-
rem et concordiam largiatur.

XI. Pro spiritibus pausantium.

Deum Patrem omnipotentem, fratres carissimi, præ-
commemoratione defunctorum supplices oremus : ut
eisdem Dominus, adtenuatis quæ merito aspera sunt
culpæ piaculis, clementissime remissionis suæ refri-
geria largiatur.

XII. Pro competentibus.

Dei Patris misericordiam pro competentibus, fra-
tres carissimi, supplices deprecemur, ut eos Domi-
nus omnipotens ad fontem suæ regenerationis euntes
omni cælestis misericordiæ auxilio prosequatur.

Collectio

Auctor universitatis ac Domine te deprecamur et
quæsumus, ut mortificatos terrenis vitiis in novam
hominem tibi servire patiaris per resurgentem a
mortuis Dominum nostrum Jesum Christum.

BENEDICTIO CERVI SANCTI AUGUSTINI EPISCOPI, QUI ADHUC
DIACONUS ESSET, CECINIT, DICENS ^d.

Exultet jam angelica turba cælorum : exultent di-
vina mysteria, et pro tanti Regis victoria tuba into-
net salvatoris. Gaudeat se tantis illius inradiata ful-
goribus, æterni Regis splendore lustrata, totius orbis
se sentiat amisisse caliginem. Lætetur mater, Eccle-
sia tanti luminis ornata fulgore, et magnis populorum

idem habentur, sed paulo diversæ ab his quæ hoc
loco referuntur.

^d Idem titulus in Gothico. Multa hic mendosa, sed
civis facile emendanda.

vocibus hæc aula resultet. Qua adstantibus vobis, A fratres carissimi, ad tam miram sancti hujus luminis claritatem una mecum, quæso, Dei omnipotentis misericordiam invocate; ut qui nos dignatus est adgregare, luminis sui gratiam infundente, cerei hujus laudem implere percipiat. Sursum corda. Dignum et justum est invisibilem Dominum, omnipotentem Patrem, Filiumque unigenitum Dominum nostrum Jesum Christum, toto cordis ac mentis affectu et vocis ministerio personare. Qui pro nobis æterno Patri Adæ debitum solvit; et veteris sæculi cautionem pio cruore deterisit. Hæc sunt enim festa Paschalia, in quibus verus ille Agnus occiditur, ejusque sanguis postibus consecrator, in qua primum scire tempus et horam, in qua Christus ab inferis resurrexit. Hæc nox est, de qua scriptum est: Et nox ut dies inluminabitur, et nox inluminatio mea in delictis meis. Hujus igitur sanctificatio noctis fugat scelera, culpas lavat, et reddit innocentiam lapsis, mæstis lætissimam: fugat odia, concordiam parat, et curvat imperia. In hujus igitur noctis gratiam suscipe, sancte Pater, incensi hujus sacrificium vespertinum, quod in hac cerei oblatione sollempni per ministrorum manus de operibus apum sacrosancta reddit Ecclesia. Sed jam columnæ hujus præconia novimus, quam in honore Dei rutilans ignis accendit. Qui licet divisus in partes, mutuati luminis detrimenta non novit. Aliter liquantibus ceris, quas in substantia preciosæ hujus lampadis apis mater eduxit. Apis ceteris quæ subjecta sunt homini animantibus antecellit, cum sit minima corporis parvitate, ingentes animas angusto versat in pectore, viribus inbecillis, sed fortis ingenio. Hæc explorata temporum vice, cum canitiem pruinosâ hiberna posuerunt, et glaciale senium verni temporis moderata deterserit, statim prodeundi ad laborem cura succendit: dispersæque per agros libratim paululum pinnibus, cruribus suspensis insidunt, parte ore legere flosculos, oneratis victualibus ad castra remeant; ibique artæ inæstimabili arte, cellulas tenaci glutinâ instruunt. Aliæ liquantia mella stipant, aliæ vertunt flores in ceram, aliæ ore natos fingunt, aliæ collectis e foffis nectar includunt. O vere beata et mirabilis apis, cujus nec sexum masculi violant, nec filii destruunt castitatem: sicut sancta concepit Maria, virgo peperit, et virgo permansit. O vere beata nox! quæ expoliavit Ægyptios, ditavit Hebræos. Nox, in qua terrenis caelestia junguntur. Oramus te, Domine, ut cærens iste in honorem nominis tui consecratus, ad noctis hujus caligines destruendas indeficiens in odorem suavitatis acceptus supernis luminibus misceatur, flammæque ejus Lucifer matutinus inveniat. Ille inquam Lucifer, qui nescit occasum. Ille qui regressus ab inferis, humano generi serenus inlaxit. Precamur ergo, Domine, ut nos famulos tuos, omnem clerum, et devotissimum populum, quiete temporum concessa, in his paschalibus conservare digeris.

^a Idem titulus etiam in Gothico, sed orationes diversæ.

AD CHRISTIANUM FACIENDUM ^a.

Deus caritatis totius confirmator et conditor, qui maculas mundi mortem fugandam fecisti, te oramus et quæsumus, ut custodias animam famuli tui illi. ut calcato diabole cerebrores eum; ut primi parentis deteris tenebris, christianum nomen fide percipiat.

Item alia.

Deus qui perdita reparas, et reparata conservas; Deus qui opprobrium gentilitatis signare sub titulum nominis tui præcepisti, ut ad fontem baptismi pervenire mereantur

Item alia.

Domine sancte Pater omnipotens æterne Deus, qui fecisti cælum et terram, mare et omnia quæ in eis sunt; respicere digneris ad preces humilitatis meæ pro famulo tuo illi., per invocationem nominis tui confirmes eum, inluminas vultum claritatis tuæ super eum. Benedicere et sanctificare digneris; sicut benedixisti domum Abraham, Isaac, et Jacob. Adsigna ei angelum pacis, angelum misericordiæ, qui eum perducat ad vitam æternam, adjuvante Spiritu sancto, et de faucibus inimici liberes eum, et per signum Jesu Christi tempus vitæ suæ religiose consistat. Per

Deus qui es, et qui eras, et permanes usque in finem sæculi, cujus origo nescitur, nec finis comprehendere potest; te oramus et quæsumus, ut custodias animam famuli tui illi. quem liberasti de ore gentilium, et a conversatione pessima. Dignare exaudire eum, qui tibi cervices suas humiliat et perveniat ad baptismum fontis regeneratione ex aqua et Spiritu sancto, qui cum Patre et Filio vivit et regnat.

Factis signum † in eum et dices Symbolum.

Accipe signum crucis tam in fronte, quam in corde. Semper esto fidelis. Templum Dei ingredi; idola derelinque. Cole Deum Patrem omnipotentem, et Jesum Christum Filium ejus, qui venturus est judicare vivos et mortuos, et sæculum per ignem, cum Spiritu sancto in sæcula sæculorum.

Post hæc insufflabis in ea ejus ter, et dices: Accipe Spiritum sanctum, et in corde teneas.

INCIPIT ORATIO BAPTISMI.

Exorcidio ^b te, creatura aquæ, in nomine Dei Patris omnipotentis, et in nomine Domini nostri Jesu Christi Filii ejus, et Spiritus sancti, ut omnis virtus adversarii, omnes exercitus diaboli, omnes incursus, omne fantasma eradicare et effugare ab hac creatura aquæ, ut sit omnibus, qui in eam descensuri sunt, fons aquæ salutaris in vitam æternam: ut cum baptizatus in ea quisquis fuerit, fiat templum Dei vivi in remissione peccatorum in nomine Dei Patris omnipotentis, et Christi Jesu Filii ejus et Spiritus sancti, qui judicaturus est sæculum per ignem, per hoc signaculum quod permanet in sæcula sæculorum.

^b Ita etiam legitur in veteri Missali Gallicano passim a p. 362.

Oratio.

Omnipotens sempiternus Deus *, adesto magnæ pietatis tuæ mysteriis, adesto sacramentis, et creandis novis populis, quos tibi fons baptismatis parurit, spiritum adoptionis emitte; ut quod humilitatis nostræ gerendum est ministerio, tuæ virtutis compleatur effectus. Deus qui invisibili potentia sacramentorum tuorum mirabiliter operaris effectum, et licet nos tantis mysteriis exsequendis simus indigni, tu tamen gratiæ tuæ dona non deserens, etiam ad nostras preces aures tuæ pietatis inclina. Deus, cujus spiritus super aquas inter ipsa primordia ferebatur, ut etiam tunc virtutem sanctificationis aquarum natura conciperet.

Collectio sequitur.

Deus, qui nocentis mundi crimina per aquam ablucos, regenerationis speciem in ipsa divini effusione signasti; libera ab omni impugnatoris incursu, et totius nequitiæ purgatæ discessu. Sit vivis aqua regenerans, unda purificans: ut homines hoc lavacro salutem in eis Spiritu sancto purificati, perfectæ purificationis indulgentiam consequantur. Unde benedico te, creatura aquæ, per Deum † verum, per Deum † sanctum, qui te in principio verbo separavit ab arida, et in quatuor fluminis terræ rigare præcepit; qui te in deserto amarum suavitatem indita fecit esse potabilem, et sitiente populo de petra produxit; † benedico te per Jesum Christum, Filium ejus unicum Dominum nostrum qui te in Chana Galilææ, signum † admirabile, sua potentia convertit in vinum; qui pedibus super te ambulavit, et ab Johanne in Jordane baptizatus est; qui te una cum sanguine de latere suo produxit, et discipulis suis jussit, ut credentes.... baptizantes eos in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, qui vivit et regnat.

Sursum corda. Dignum et justum est, omnipotens Deus: qui aperuisti nobis fontem vitæ æternæ, et regenerans nos per Spiritum tuum sanctum, quem docem esse hujus sancti lavacri in remissione peccatorum, et fieri lavacrum aquæ in Spiritu sancto: per quem omnem maculam tollens a nobis, exiis nos mortem, et induis nos vitam: tibi adistentis in gloria laudamus Patrem semper in cælis, et recipientis ex initio virtutem per Dominum nostrum Jesum Christum, Per quem te Deum Patrem omnipotentem deprecamur, ut hic Spiritum sanctum in aquam hanc super mittere digueris, ut quoscumque baptizaverimus in nomine tuo et Filii tui Dei ac Domini nostri Jesu Christi et Spiritus sancti, purifcans ac regenerans accipias eos in numero Sanctorum tuorum, et consummes in Spiritu tuo sancto in vitam æternam in sæcula sæculorum.

Deinde in fonte chrisma decurrente, signum † facis et dicit: Infusio chrismae salutaris Domini nostri Jesu Christi, ut fiat fons aquæ vivæ salientis cunctis venientibus in vitam æternam.

Post hæc dicit: Admitte, quæsumus, omnipotens Deus, familiam tuam ad fontem salutis æternæ; ut

* Ita in Gallicano Missali, p. 362.

A quos de tenebris ad lucem redire jussisti, nullus decipiatur fraudibus inimici.

Incepit exorcismus hominis, antequam baptizetur.

Exorcidio te, spiritus imunde, per Deum Patrem omnipotentem, qui fecit cælum et terram, mare et omnia quæ in eis sunt: ut omnis virtus adversarii, omnes exercitus diaboli, omnes incursum, omne fantasma eradicetur ac fugetur ab hoc plasmate, ut fiat templum Dei sanctum, in nomine Dei Patris omnipotentis et Jesu Christi Filii ejus, qui judicaturus est sæculum per ignem in Spiritu sancto in sæcula sæculorum.

Tangis nares, deinde dicit: Effeta, effecta est hostia in odorem suavitatis.

Ungis eum de oleo sanctificato, dicens: Ungo te de oleo sanctificato, sicut unxit Samuhel David in regem et prophetam.

Tangis nares, et aures, et pectus. Operare creatura olei, operare, ut non lateat hic imundus spiritus nec in membris, nec in medullis, nec in uno compagine membrorum: sed operetur in te virtus Christi Filii Dei altissimi et Spiritus sancti per omnia sæcula.

Interrogas nomen ejus dicens: Quis dicitur? Ill. Abrenuncias satanæ, pompis ejus, luxuriis suis, sæculo huic?

Resp. Abrenunciat. Hoc ter dices.

Interrogas nomen ejus: Quis dicitur? Ill.

Credit in Deum Patrem omnipotentem, creatorem cæli et terræ? Resp. Credit.

Credit et in Jesum Christum Filium ejus unicum, Dominum nostrum, conceptum de Spiritu sancto, natum ex Maria virgine, passum sub Pontio Pilato, crucifixum et sepultum. Descendit ad inferna, tertia die resurrexit a mortuis: ascendit in cælos, sedit ad dexteram Dei Patris omnipotentis inde venturus judicare vivos ac mortuos? Resp. Credit.

Credit in Spiritum sanctum, sanctam Ecclesiam catholicam, sanctorum communionem, remissionem peccatorum, carnis resurrectionem, vitam habere post mortem, in gloriam Christi resurgere? Resp. Credit.

Baptizas eum, et dicit: Baptizo te in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, unam habentem substantiam, ut habeas vitam æternam, partem cum Sanctis.

Suffundis chrisma in fronte ejus, dicens: Deus Pater Domini nostri Jesu Christi, qui te regeneravit per aquam et Spiritum sanctum, quicquid tibi dedit, remissionem peccatorum per lavacrum regenerationis et sanguinem, † ipse te liniat chrismate suo sancto in vitam æternam.

Superindues eum dicens: Accipe vestem candidam, quam immaculatam perferas ante tribunal Christi.

Collectio ad pedes lavandos ^b.

Ego tibi labo pedes, sicut Dominus noster Jesus Christus fecit discipulis suis, ita tu facias hospitibus et peregrinis.

^b Hujus item lotionis, sed post albæ vestis imposi-

Dominus noster Jesus Christus de linteo ^a quo erat præcinctus, tersit pedes discipulorum suorum, et ego facio tibi: tu facies peregrinis, hospitibus et pauperibus.

Post baptismum.

Laudes et gratias Domino referamus, fratres dilectissimi, quod augere dignatus est Ecclesiæ suæ congregationem per caros nostros, qui modo baptizati sunt. Petamus ergo de Domini misericordia, ut baptismum sanctum quod acceperunt, inlibatum, inviolatum, et immaculatum perferant ante tribunal Christi.

Item alia.

Domine Deus omnipotens, famulos tuos, quos jussisti renasci ex aqua et Spiritu sancto, conserva in eis baptismum sanctum quod acceperunt, et in nominis tui sanctificationem perficere dignare; ut proficiat in illos gratia tua semper, et quod te ante donante susceperunt, vitæ suæ integritate custodiant.

MISSA IN VIGILIIS PASCHÆ.

Epistola Pauli apostoli ad Corinthios b.

Fratres, bona gloriatio vestra in Christo Jesu. Nescitis quia modicum fermentum totam massam corrumpit? Expurgate vetus fermentum, ut sitis nova conspersio, sicut estis azymi. Etenim pascha nostrum immolatus est Christus. Itaque sollemnitatem celebremus, non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ et nequitiae, sed in azymis sinceritatis et veritatis in Christo Jesu.

Lectio sancti Evangelii secundum Matthæum.

Vespere autem sabbati, quæ lucescit in prima sabbati, venit Maria Magdalene, et altera Maria videre sepulcrum. Ecce terræ motus factus est magnus. Angelus enim Domini descendit de cælo, et accedens revolvit lapidem, et sedebat super eum. Erat autem aspectus ejus sicut fulgur, et vestimentum ejus sicut nix. Præ timore autem ejus exterriti sunt custodes, et facti sunt velut mortui. Respondens autem angelus dixit mulieribus: Nolite timere vos. Scio enim quod qui Jesum crucifixus est quæritis. Non est hic, surrexit sicut dixit: Venite et videte locum ubi positus erat Dominus; et cito euntes dicite discipulis ejus, quia surrexit et præcedit vos in Galilæa, ibi eum videbitis. Ecce dixi vobis. Et exierunt cito de monumento cum timore et magno gaudio, currentes nunciare discipulis ejus. Et ecce Dominus Jesus occurrit illis dicens: Avete. Illæ autem accesserunt et tenuerunt pedes ejus, et adoraverunt. Tunc ait illis Dominus Jesus: Nolite timere, ite nunciate fratribus meis ut eant in Galilæa; ibi me videbunt. Quæ cum abiissent, ecce quidam de custodibus venerunt in civitatem, et nunciaverunt principibus sacerdotum omnia quæcumque facta fuerant. Et congregati cum senioribus,

tionem, mentio est in Missali Gothico et in Gallicano; nec non in duobus Cæsarii episcopi Arelatensis sermonibus, qui in appendice tomi V Augustiniani habentur ordine 168 et 257, atque in sermone ad Neophytos, relato in appendicem tomi VI, col. 291. Hæc lectio apud Hispanos abrogata fuit in concilio Eliberitano; nec fiebat in ecclesia Romana, ut patet ex libro III de Sacramentis, quod opus Ambrosio tribui-

consilio accepto, pecuniam copiosam dederunt militibus, dicentes: Dicite quia discipuli ejus nocte venerunt, et furati sunt eum nobis dormientibus. Et si hoc auditum fuerit a præside, nos suadebimus ei, et securos vos faciemus. At illi accepta pecunia fecerunt sicut erant edocti, et divulgatum est verbum istud apud Judæos usque in hodiernum diem. Undecim autem discipuli abierunt in Galilæam, in monte ubi constituerat illis Dominus Jesus. Et videntes eum adoraverunt, quidam autem dubitaverunt. Et accedens Dominus Jesus locutus est eis dicens: Data est mihi omnis potestas in cælo et in terra. Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, docentes eos servare omnia quæcumque mandavi vobis. Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.

INCIPIT MISSA.

Omnipotens sempiterno Deus, qui hanc sacratissimam noctem per universa mundi spatia gloriosæ Dominicæ resurrectionis illustras, conserva in nova familiæ tuæ progenie sanctificationis spiritum quem dedisti, ut corpore et mente renovati, puram tibi animam et purum pectus semper exhibeant.

Collectio.

Deus, qui hanc sacratissimam noctem gloriosæ dominicæ resurrectionis illustras, conserva in nova familiæ tuæ progenie adoptionis spiritum quem dedisti, ut corpore et mente puram tibi exhibeant servitatem.

Post nomina.

Deus, cujus munere adoranda baptismatis sunt adimpleta mysteria, concede populo tuo originalis delicti errore mundato, post sacratissimum fontem, terram tuæ promissionis intrare, ut dulcia sacramentorum tuorum alimenta percipiant.

Ad pacem.

Suscipe, Domine, preces populi tui cum oblationibus hostiarum ut Paschalibus initiata mysteriis, ad æternitatis nobis medillam te operante proficiant.

Contestatio.

Vere dignum et justum est, omnipotens Deus, te quidem omni tempore, sed in hac potissimum nocte, gloriosius prædicare, cum Pascha nostrum immolatus est Christus: ipse enim verus est Agnus, qui abstulit peccata mundi, qui mortem nostram moriendo destruxit, et vitam resurgendo reparavit. Propterea profusis paschalibus gaudiis totus in orbe terrarum mundus exultat. Sed et supernæ virtutes atque angelicæ concinunt potestates, hymnum gloriæ sine cessatione dicentes.

tur: in Africana vero fiebat die Cænæ, ex Augustini epistolis 54 et 55. Ecclesia Gallicana hoc in ritu conveniebat cum Mediolanensi, de qua vide Ambrosium in lib. de Mysteriis cap. 6.

^a In exemplari constanter scriptum *linto*.

^b Hæc lectiones sunt pro missa sequente de Vigilia Paschæ.

MISSA PRIMA DIE PASCHÆ.

Lectio Apocalypsis sancti Johannis Apostoli ^a.

Revelatio Jesu Christi quam dedit illi Deus palam facere servis suis, quæ oportet fieri cito, et significavit mittens per angelum suum servo suo Johanni, qui testimonium perhibuit verbo Dei, et testimonium Jesu Christi quæcumque vidit. Beatus qui legit, et qui audit verba prophetiæ, et servat ea quæ in ea scripta sunt. Tempus enim prope est. Johannes septem Ecclesiis quæ sunt in Asia : gratia vobis et pax a Deo qui est, et qui erat et qui venturus est, et a septem spiritibus, qui in conspectu throni ejus sunt, et a Jesu Christo, qui est testis fidelis, primogenitus mortuorum, et princeps regum terræ, qui dilexit nos, et lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo, et fecit nostrum regnum sacerdotes Deo et Patri suo : ipsi gloria et imperium in sæcula sæculorum. Ecce veniet in nubibus, et videbit eum omnis oculus, et qui eum pupugerunt : et plangent super eum omnes tribus terræ, etiam amen. Ego sum Alfa et Omega, principium et finis, dicit Dominus qui est, et qui erat, et qui venturus est omnipotens. Ego Johannes frater vester et particeps in tribulatione et regno et patientia Jesu ; fui in insula quæ appellatur Pathmos propter verbum Dei et testimonium Jesu ; fui in spiritu in Dominico die, et audivi post me vocem Agni tamquam tubæ dicentis : Quod vides scribe, et mitte septem ecclesiis, id est Ephesum, Zmirnam, et Pergamum, et Tiathiriam, et Sardis, et Fiadelliam, et Laodiciam. Et converti me ut viderem vocem quæ mecum loquebatur. Conversus vidi septem candelabra aurea, et in medio candelabrorum similem Filio hominis, vestitum tunicam talarem, et præcinctus erat ad ubera zonam auream. Caput autem ejus et capilli albi tamquam nix, et oculi ejus ut flamma ignis : pedes ejus sicut uricalco turino, projecto de camino ignis. Vox ejus sicut vox aquarum multarum, et habebat in dextera manu stillas septem, et de ore ejus gladius ex utraque parte acutus procedens ; et facies ejus sicut sol lucet in virtute sua. Et ut vidi illum, cecidi ad pedes ejus tamquam mortuus, et posuit super me manum suam dexteram dicens : Noli timere, ego sum primus et novissimus, ego sum qui vivo semper, qui fui mortuus, et ecce vivens sum in sæcula sæculorum, amen.

Lectio Actuum apostolorum ^b.

Primum quidem sermonem feci de omnibus, o Theophile, quæ cœpit Jesus facere et docere usque in diem, quæ præcipientis apostolis per Spiritum sanctum, quos elegit, adsumptus est. Quibus præbuit seipsum vivum post passionem suam in multis argumentis, per dies quadraginta apparens eis, et loquens de regno Dei. Et convalescens præcepit eis ab Hierosolymis ne discederent, sed expectarent promissionem Patris, quam audistis per os meum : quia Jo-

^a Hæ Lectiones item pro missa sequente. Nam Lectiones ex Apocalypsi et ex Actis Apostolorum a die Paschæ incipiebant.

^b Augustinus, in sermone 4 de Paschate : « Modo incipit liber iste legi ; hodie cœpit liber, qui vocatur

A hannes quidem baptizavit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu sancto non post multos hos dies. Igitur qui convenerant, interrogabant eum, dicentes : Domine, si in tempore hoc restitues regnum Israel ? Dixit autem eis : Non est vestrum nosse tempora vel momenta quæ Pater possit in sua potestate : sed accipietis virtutem supervenientem in vos, et eritis mihi testes in Hierusalem, et omni Judæa, et Samaria, et usque ad ultimum terræ.

Lectio sancti Evangelii secundum Lucam ^c.

Tempore illo, una sabbati, valde diluculo, venerunt ad monumentum, portantes quæ paraverant aromatata : et invenerunt lapidem revolutum a monumento ; et ingressæ non invenerunt corpus Domini Jesu. Et factum est dum mente consternatæ essent de isto, ecce duo viri steterunt juxta illas in veste fulgenti. Cum timerent autem, et declinarent vultum in terra, dixerunt ad illas : Quid quæritis viventem cum mortuis ? Non est hic, sed surrexit. Recordamini qualiter locutus est vobis, cum adhuc in Galilæa esset, dicens, quia oportet filium hominis tradi in manus hominum peccatorum, et crucifigi, et tertia die resurgere. Et recordatæ sunt verborum ejus, et egressæ sunt a monumento, nunciaverunt hæc omnia illis undecim et ceteris omnibus. ERAT AUTEM Maria Magdalene, et Johanna, et Maria Jacobi, et ceteræ, quæ cum eis erant, quæ dicebant ad Apostolos hæc : et visa sunt ante illos sicut deliramentum verba ista ; et non credebant illis. Petrus autem surgens cucurrit ad monumentum, et procumbens vidit linteamina posita, et abiit, secum mirans quod factum fuerat.

INCIPIT MISSA.

Deum ac Dominum nostrum Jesum Christum, fratres carissimi, suppliciter exoremus, qui tertia die dum resurrexit a mortuis, multorum sanctorum corpora suscitavit de sepulcro : quem cum Maria plorans quæreret ad monumentum, dicitur ei ab angelis, quod jam surrexisset a mortuis. Fundebat Maria pro affectu flumina lacrimarum ; eo quod non invenisset in monumento Dominum. Plangebatur in horto dominicæ resurrectionis ; invenit sepulcrum patentem, et expavit. Illic enim excubiæ angelorum super lapidem revolutum cantabant de resurrectione dominica hymnum novum, præclara legio angelorum : illa fundebat [lacrimas] ante sepulcrum. Dicitur ei ab angelis quod jam surrexisset a mortuis. Dum ista audit, efficitur quem quærebat corpus Domini Salvatoris. Clamabat jam gaudens : Tu es Dominus meus, qui in ligno pendidisti, et in sepulcro pro toto mundo jacuisti. Noli mihi indignari : etsi hortulanum putavi, tamen Dei Filium non negavi. Plorans ploravi ad te ante sepulcrum, et ibi vidi sudarium vultus tui [in] salutem. Sepultura enim non tuis meritis, sed nostris peccatis [debeatur,] unde Maria

Actus apostolorum. »

^c Idem Evangelium ad missam Paschæ in Lectionario Luxoviensi, ita incipiens : *Diebus illis una Sabbati, etc.*

tergeret oculos luctus. Sub illud enim sudarium, id est in sepulcro, reliquerat, ut testimonium perhiberet de resurrectione.

Collectio.

Deus, qui per Unigenitum tuum aeternitatis nobis aditam devicta morte reserasti, da nobis, quosumus, ut qui [nos] resurrectionis dominicæ annua solemnitate lætificas, concede propitius, ut per temporalia quæ agimus, pervenire ad gaudia æterna mereamur.

Post nomina.

Omnipotens sempiterne Deus, qui resurgens a mortuis, passione cassata, potentior te tuis discipulis reddidisti: concede propitius, ut nos quoque apud Majestatem tuam in hoc paschali sacrificio in bonis operibus efficiat promptiores, et gratiæ tuæ pietatis adquirat.

Ad pacem.

Deus omnipotens, qui et vitæ nostræ auctor es et salutis, exaudi supplicum voces, atque eos quos sanguinis tui effusione redemisti, præsta, et per te vivere, et perpetua facias sensuum incommutata gaudere.

Contestatio.

Vere dignum et justum est omnipotens Deus, te quidem in omni tempore, sed præcipue die, quo tua resurrectio celebratur, omni festivitate laudare, benedicere et prædicare, quo Pascha nostrum immolatus est Christus. Per quem potestas tartarea cecidit, inferni sunt vincula resoluta; cyrographum est antiquæ prævaricationis extinctum; aculeus mortis oblitus; nos quoque de servitutis iugo damnationis Ægyptiæ per spirituales aquas educens, triumphans resurrexit in gloriam, et libertatem nobis misericordix suæ munere redonavit Jesus Christus Dominus noster. Per quem.

Item Contestatio.

Vere dignum et justum est, omnipotens Deus, per Christum Dominum nostrum. Cujus sanguine fuso pax in cælo terraque firmata est. O vere preciosa est conventio pacis, quæ facta est oblatio sancti crucioris! non auro, neque argento; non gemmis aut margaritis, sed cruore effuso latere Salvatoris. Sanguis effusus cælum lætificavit, terram mundavit, inferos conturbavit. Viderunt angeli, acceperunt lætitiæ: viderunt homines, et luce gavisi sunt magna. Per q. m. l.

ITEM MISSA PASCHALIS.

Lectio Apocalypsis sancti Johannis apostoli.

Ego Johannes vidi ostium apertum in cælo, et vix prima, quam audivi, tanquam tubæ loquentis mecum, dicens: Ascende huc, et ostendam tibi quæ oportet fieri post hæc. Statim fui in spiritu, et ecce sedes posita erat in cælo, et supra sedem sedens. Et qui sedebat, similis erat aspectui lapidis hyaspidis; et sardinis, et hirs erat in circuitu sedis similis visioni smaragdinae; et in circuitu sedis sedilia viginti quatuor, et super thronos viginti quatuor seniores sedentes, circum amicti vestimentis albis, et in capiti-

* Hæ Lectiones pro sequentibus diebus paschali-
bus diversæ ab eis quæ assignantur in Luxoviensi

bus eorum coronas aureas. Et de throno procedunt fulgora, et voces, et tonitrua; septem lampades ardentes ante thronum quæ sunt spiritus Dei; et in conspectu sedis tanquam mare vitreum, simile crystallo; et in medio sedis et in circuitu sedis quatuor animalia, plena oculis ante et retro. Et animal primum simile leoni, et secundum animal simile vitulo, et tertium animal habens faciem quasi hominis; et quartum animal simile aquilæ volanti. Et quatuor animalia singula eorum habebant alas senas; et in circuitu et intus plena sunt oculis. Et requiem non habent die et nocte dicentia: Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat, et qui est, et qui venturus est. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiæ.

Lectio Actuum apostolorum ^a.

Diebus illis reversi sunt apostoli in Hierusolyma, a monte qui vocatur Oliveti, qui est juxta Hierusalem, sabbati habens iter. Et cum introissent in cænaculum, ascenderunt ubi manebant Petrus et Johannes, Jacobus et Andreas, Philippus et Thomas, Bartholomæus et Matthæus, Jacobus Alfei et Simon Zelotes, et Judas Jacobi. Hii omnes erant perseverantes unanimiter in oratione, cum mulieribus et Maria matre Jesu, et fratribus ejus.

Lectio sancti Evangelii secundum Marcum.

Una sabbatorum Maria Magdalena et Maria Jacoba valde diluculo venerunt ad monumentum, erio jam solo. Et dicebant ad invicem: Quis revolvat nobis lapidem ab ostio monumenti? Et respicientes viderunt revolutum lapidem. Erat quippe magnus valde. Et introentes in monumentum, viderunt juvenem sedentem a dextris, coopertum stolam candidam, et obstituerunt. Qui dicit illis: Nolite expavescere, Jesum queritis Nazarenum crucifixum. Surrexit, non est hic. Ecce locus ubi posuerunt eum. Sed ite, et dicite discipulis ejus et Petro, quia præcedit vos in Galilæa. Ibi eum videbitis, sicut dixit vobis.

ITEM MISSA.

Deus, qui unigenitum Filium tuum de cælis pro nobis misisti, ut intoleranda sustinuit, crucifixus pendi voluit, ut nos a perpetuis cruciatibus liberaret; tumulo suo, ut credimus, peccata nostra sepelivit, avaras inferni fauces interiora penetravit; nobis quoque famulis suis jubeat in prima resurrectione esse participes.

Collectio.

Deus, qui paschaliū [gaudiorum] nobis remedia contulisti; populum tuum cælesti dono prosequere: ut inde post in perpetuum gaudeat, unde nunc temporaliter exultat.

Post nomina.

Suspice, Domine, propitius munera et vota famulorum: ut confessione tui nominis et baptismate renovati, sempiternam beatitudinem consequantur.

Ad pacem.

Omnipotens sempiterne Deus, cui resurgenti a mor-

lectionario, ubi tamen desumuntur etiam ex Apocalypsi et ex Actis.

teis sacrificia paschalis gaudiis immolamus, quibus **A** Ecclesia nos mirabiliter et renascitur, et nutritur.

Contestatio.

Vere dignum et justum est omnipotens Deus, te quidem omni tempore laudare, benedicere, et prædicare, quo Pascha nostrum immolatus est Christus. Per quem [In] æternam vitam filii lucis oriuntur, fidelibus regni cælestis atria reserantur, et beati lege commercii divinis humana mutantur. Quia nostrorum omnium mors cruce Christi redempta est, et in resurrectione ejus omnium vita surrexit. Quem in susceptione mortalitatis Deum majestatis agnoscimus, et in divinitatis gloriam Deum et hominem confitemur. Qui mortem nostram moriendo destruxit, et vitam resurgendo restituit Jesus Christus Dominus noster. Quem laudant.

ITEM MISSA PASCHALIS.

Lectio Apocalypsis sancti Johannis.

Ego Johannes vidi nubem candidam, et supra nubem sedentem similem Filio hominis, habentem in capite suo coronam auream, et in manu sua falcem acutam. Et alter angelus exivit de templo, clamans voce magna ad sedentem super nubem : Mitte falcem tuam, et mete : quia venit hora ut metatur, quoniam matura est messis terræ. Et misit qui sedebat supra nubem falcem suam in terram, et messa est terra. Et alius angelus exivit de templo, quod est in cælo, habens et ipse falcem acutam. Et alius angelus de altari, qui habet potestatem supra ignem, et clamavit voce magna, qui habet falcem acutam, dicens : Mitte falcem tuam acutam, et vindemia boiros terræ, quoniam maturæ sunt uvæ ejus. Et misit angelus falcem suam in terram, et vindemiavit vineam terræ ; et misit in lacum iræ Dei magnum, et calcatus est lacus extra civitatem, et exivit sanguis de lacu usque ad frenos equorum per stadia mille sexcenta.

Lectio Actuum apostolorum.

Tempore illo Saulus adhuc spirans minarum et cædis in discipulos Domini, accessit ad principem sacerdotum, et petiit ab eo epistolas in Damascum ad synagogas ; ut quos invenisset hujus viæ viros ac mulieres, victos perduceret in Hierusalem. Et cum iter faceret, contigit ut adpropinquaret Damasco : et subito circumfulsit eum lux de cælo, et cadens in terram, audivit vocem dicentem sibi : Saule, Saule, quid me persequeris ? Et dixit : Quis es, Domine ? **D** Et ille : Ego sum Jesus quem tu persequeris. Sed surge, et ingredere in civitatem, et dicetur tibi quæ te oporteat facere. Viri autem qui comitabantur cum eo, stabant stupefacti, audientes quidem vocem, neminem autem videntes. Surgens autem Saulus de terra, apertisque oculis nihil videbat. Ad manum autem illum trahentes, introierunt Damascum : et erat tribus diebus Saulus, et non manducavit, neque bibit.

Lectio sancti Evangelii secundum Johannem.

Diebus illis post resurrectionem, cum fores essent

* Hoc Evangelium bene convenit octavo diei post Pascha, quo die in Ordine Romano assignatur. Vocatur Dominica in albis seu ad albas deponendas. In Codice Vallicellano affertur ad hanc diem ad albas

claustræ, ubi erant discipuli propter metum Judæorum, venit Dominus Jesus, et stetit in medio eorum, et dicit eis : Pax vobis. Et hoc eam dixisset, ostendit eis manus et latus. Gavisus sunt ergo discipuli viso Domino. Dixit ergo eis iterum : Pax vobiscum. Sicut misit me Pater, et ego misit vos. Hoc cum dixisset, insufflavit, et dicit eis : Accipite Spiritum sanctum ; quorum remiseritis peccata remittantur eis, et quorum retinueritis retenta sunt. Thomas autem unus ex duodecim, qui dicitur Dydimus, non erat cum eis quando venit Dominus Jesus. Dixerunt ergo ei alii discipuli : Vidimus Dominum. Ille autem dixit eis : Nisi videro in manibus ejus fixuram clavorum, et mittam manum meam in latus ejus, non credam. Et post dies octo **A** iterum erant discipuli ejus intus ; et Thomas cum eis. Venit Dominus Jesus januis clausis, et stetit in medio, et dixit : Pax vobis. Deinde dixit Thomæ : Infer digitum tuum huc, et vide manus meas ; et affer manum tuam, et mitte in latus meum ; et noli esse incredulus sed fidelis. Respondit Thomas et dixit ei : Dominus meus, et Deus meus. Dixit ei Jesus : Quia vidisti me, et credidisti : beati qui non viderunt, et crediderunt. Multa quidem et alia signa fecit Dominus Jesus in conspectu discipulorum suorum, quæ non sunt scripta in libro hoc. Hæc autem scripta sunt ut credatis, quia Jesus est Christus Filius Dei, et ut credentes vitam habeatis in nomine ejus.

INCIPIE MISSA.

Omnipotens sempiternæ Deus, qui populum tuum **C** Unigeniti tui sanguine redemisti, solve vincula peccatorum nostrorum ; ut qui æternam vitam in confessione tui nominis sunt adepti, nihil debeant mortis auctori.

Collectio.

Præsta, quæsumus, omnipotens Deus, ut hujus paschalis festivitatis mirabile sacramentum et temporalem nobis tranquillitatem tribuat, et vitam tribuat sempiternam.

Post nomina.

Respice, quæsumus, Domine, et peccatorum nostrorum tenebras averte : ut quos exercet devotio solemnitatis paschalis, inlustrent gaudia piæ cognitionis ; et nomina quæ recitata sunt, in cælesti pagina conscribi præcipias.

Ad pacem.

Concede, quæsumus, omnipotens Deus, ut festa Paschalia, quæ devotione colimus, moribus exsequamur ; et pacem quam per omnia custodire jussisti, non tantum oculis, sed animis conservare nos jubas : ut spiritalibus donis instituti, apostolica præcepta servemus.

Contestatio.

Vere dignum et justum est, omnipotens Deus, per Christum Dominum. Cujus mors humanæ vitæ facta est reparatio, destructio mortis, ablatio peccati, ve-

deponendas *Oratio quam debet sacerdos dicere super infantes, quando eis scusare vult, id est albas exuere.*

nia offensis, redemptio hominum, reconciliatio mundi, et tuæ Pater pietatis mira placatio. De morte enim Christi resurrectio nostra venit in mundum, qui sicut ovis ad occisionem pro nobis ductus est; et ut agnus coram tondeute sine voce, sic non aperuit os suum. Hic enim est agnus Dei unigenitus Filius tuus, qui tollit peccata mundi: qui se pro nobis offerendo non desinit, nosque apud te perpetua advocacy defendit: quia nunquam moritur immolatus, sed semper vivit occisus. Quem laudant, etc.

Item contestatio paschalis.

Vere dignum et justum est omnipotens Deus, cuius a mundi origine inæstimabilis erga hominum genus dilectio perseverat; dum justos per viam rectam gradientes cælestem ducit ad patriam, et peccatores ab iniquitate conversos paternam reportat ad gratiam. Hiuc ergo est, omnipotens Deus, quod Dominus noster Jesus Christus sicut passione sua exspoliavit inferos, ita etiam resurrectione sua manubiis, quibus tartarea vincla nudaverat, vestivit potentialiter cælos. Per quem Majestatem tuam.

MISSA IN INVENTIONE SANCTÆ †^a.

Epistola Pauli apostoli ad Philippenses b.

Fratres, hoc sentite in vobis quod in Christo Jesu, qui, cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo. Humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod et Deus illum exaltavit, et donavit illi nomen super omne nomen, ut in nomine Jesu omne genu flectatur, cælestium, terrestrium et infernorum; et omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris.

Lectio sancti Evangelii secundum Matthæum.

Simile est regnum cælorum thesauro abscondito in agro, quem qui invenit homo abscondit, et præ gaudio illius vadit, et vendidit universa quæ habet, et emit agrum illum. Iterum simile est regnum cælorum homini negotiatori quærenti bonas margaritas. Inventa autem una preciosa margarita, abiit, et vendidit omnia quæ habuit, et emit eam. Iterum simile est regnum cælorum sagenæ missæ in mare, et ex omni genere piscium congreganti: quam cum impleta esset, educentes, elegerunt bonos in vasa, malos autem foras miserunt. Sic erit in consummatione sæculi. Exibunt angeli, et separabunt malos de medio justorum, et mittent eos in caminum ignis: ibi erit fletus et stridor dentium.

INCIPIT MISSA.

Venerabilem toto mundo de inventionem sanctæ Crucis sacratissimum diem sollempniter celebrantes, gratias agamus divinæ potentæ, qui tantæ salutis vexillum, quod Judaica nobis abscondebat malitia, cælestis hodie revelavit clementia. Nam etsi gens perfida Dominum nostrum in sepulcro retinere non potuit, vel ipsa Crucis indicia voluit sub fossa celare.

^a Habetur item missa de ea in Gothico, sed diversa. Observa hic nullas assignari missas pro Dominicis post Pascha, quia paschales repetebantur.

Quid enim illa mens perfida poterat excogitare de croce, quæ jam sacrilegium commiserat in auctorem? Itaque sicut in Christi resurrectione calliditas Judæorum damnata est, ita est in crucis manifestatione virtutis confusa.

Secreta.

Deum creatorem et redemptorem nostrum, qui in carne, quam sumpsit de Virgine, pro totius mundi salute admirabilis hostia immolatus est in crucis altari; et propter expellendum venenum, quod in Adam fuerat suasionem serpentis infusum, preciosi sanguinis porrexit antidotum, ut criminis antiqui peccatum tam novo sacrificio purgaretur; et mors, quæ processit gustando de scientiæ ligno, moreretur per lignum; supplices deprecamur, ut nos, quos eripuit de inferno per hujus signi patibulum, ejusdem protectione perducat ad regnum.

Contestatio.

Vere dignum et justum est, omnipotens Deus: qui genus humanum prævaricatione sua in ipsius origine radice damnatum, per florem virginalis uteri reddere dignatus es absolutum: et hominem recreari, ut diabolus, qui Adam in fragili carne devicerat, conservata justitia a Deo carne redderetur adsumpta, cum perfectum Dominum Jesum Christum in utraque substantia hostis tentaret humilem, sed agnosceret præpotentem. Nam adversarius noster nec a solo Deo certari poterat, nec a solo homine debellari. Sed cæcus provocatus visibili corpore, victus est invisibili potestate. Dic igitur, hostis antique, quo tua fraus, quo argumenta, quo serpentina consilia sunt vorata? Ecce deceptor deceptus es, et qui triumphaveras conculcaris. Nam caro, quæ tibi fuit in Adam cibus, factus est in Christo interitus: et unde prius esca, inde successit penuria. Sed videamus ubi contigit poena, de qua tenemus victoriam: et adoremus crucis signaculum, per quod salutis summus sacramentum. Ecce crux venerabilis evacuatio vulneris, restitutio sanitatis, fidei oraculum, spei suffragium, victoriæ firmamentum. In hac Dominus noster manus sacras pugnaturus inseruit: in hac ut nobis palmam tribueret, suas palmas Redemptor aptavit; et quasi in statera se ipsum pro precio nostro pensavit, ut vita vendita fieret mors captiva. In hac ne mundus gravem lapsum gerneret, sanctos pedes Christus adfixit, et contra fortem fortior totum corpus triumphaturus extendit. Hoc tamen plus est mirabile, quia quod toto mundo profecerit, in uno stans stipite cursum victor implevit. O crux admirabili virtute præcellens, muneris preciosi largitrix, quæ reddis cives de peregrinis, felices de naufragis, liberos de subditis, vivaces efficis de peremptis! Ad cælos ducis de tartaris, amicos revocas ex offensis, adoptivos facis de perditis, heredes instituis de damnatis. Vere summis digna præconiis, quæ viduato inferno dotasti paradisum, et virtus quæ illum subdidit, hunc erexit. Tu nostri capitis galea, lateris palma, pectoris es lorica, et quicquid tota membra

^b Sequentes duæ Lectiones subsequenti festo inventæ Crucis conveniunt.

poposcant, sola sufficis præmunire. Ecce factum est nobis signum crucis in bonum per Christum Dominum nostrum).

MISSA IN LETANIAS DICENDA.

In Letaniis legenda a.

Lectio Jobel prophete.

Hæc dicit Dominus : Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio, et fletu, et in planctu : sciadite corda vestra, et non vestimenta vestra ; et convertimini ad Dominum Deum vestrum, quia benignus et misericors est. Canite tuba in Sion, sanctificate jejunium, vocate cœtum, congregare populum, sanctificate ecclesiam, vocate senes et sugentes ad ubera. Inter vestibulum et altare plorabunt sacerdotes ministrî Domini, et dicent : Parce, Domine, populo tuo, et ne des hereditatem tuam in opprobrium. Et respondit Dominus, et dixit populo suo : Ecce ego mittam vobis frumentum, vinum et oleum, et replebimini eo, et non dabo vos ultra in opprobrium in gentibus, quia dedi vobis Doctorem justitiæ, et descendere faciam ad vos imbrem matutinum et serotinum, ait Dominus Deus.

Lectio sancti Evangelii secundum Matthæum.

Diebus illis, dixit Dominus Jesus discipulis suis : Audistis quia dictum est antiquis, Diliges proximum tuum, et odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis : Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, orate pro persequentibus et calumniantibus vos : ut sitis filii Patris vestri qui in cœlis est, qui solem suum oriri facit super malos et bonos, et pluit super justos et injustos. Si enim diligatis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? nonne et publicani hoc faciunt? Et si salutaveritis fratres vestros tantum, quid amplius facietis? nonne ethnici hoc faciunt? Estote ergo perfecti, sicut Pater vester cœlestis perfectus est.

Item alia. Lectio sancti Evangelii secundum Matthæum.

In illo tempore, convocatis Dominus Jesus discipulis suis, dixit : Misereor turbæ, quia triduo jam perseverant mecum, et non habent quod manducent ; et dimittere eos jejunos nolo, ne deficiant in via. Et dicunt ei discipuli : Unde ergo nobis in deserto panes tantos, ut saturemus turbam tantam? Et ait illis Jesus : Quot panes habetis? At illi dixerunt : Septem, et paucos pisciculos. Et præcepit turbæ ut discumberet super terra ; et accipiens septem panes et pisces, gratias agens, fregit, et dedit discipulis suis, et discipuli dederunt populo : et comederunt omnes, et saturati sunt. Et quod superfuit de fragmentis tulerunt septem sportas plenas. Erant autem qui manducaverunt quattuor milia hominum, extra parvulos et mulieres.

Item alia.

Vespere autem facto, accesserunt ad Jesum di-

^a Diversæ et proluxiores Lectiones assignantur in Luxoviensi Lectionario ; sed hæc pro missa, aliæ extra missam. Porro Litanie Rogationum Romæ non receptæ sunt ante pontificatum Leonis III, qui pontifex constituit, ut ante tres dies Ascensionis dominicæ Litanie celebrentur, testante Anastasio.

^b In exemplari *fraumentis* ; et in subsequente alia

scipuli ejus dicentes : Desertus est locus, et hora jam præterit ; dimitte turbas, ut euntes in castella, emant sibi escas. Jesus autem dixit eis : Non habent necesse ire, date illis vos manducare. Responderunt ei : Non habemus hic nisi quinque panes, et duos pisces. Qui ait eis : Adferte illos mihi huc. Et cum jussisset turbam discumbere supra fœnum, acceptis quinque panibus et duobus piscibus, aspiciens in cœlum, benedixit, et fregit, et dedit discipulis suis panes, discipuli autem turbis. Et manducaverunt omnes, et saturati sunt, et tulerunt reliquias duodecim cophinos fragmentorum plenos. Manducantium autem fuit numerus quinque milia virorum, exceptis mulieribus et parvulis.

INCIPIT MISSA.

B Misericors Domine, cujus miserationes sunt super omnia opera ejus, fratres carissimi, supplicemus, ut reliquiis populi sui, quem ruina mundi labentis ac prætereuntis oppressit, in variis afflictionum ejus succurrat angustiis, quo singulis adque universis tribulationum suarum pondus non ira delendi sint, sed eruditio convertendi.

Secreta.

Deus, nostrum refugium in laboribus, virtus in infirmitatibus, adjutorium in tribulationibus, solamen in fletibus ; parce Domine, parce populo tuo, ne tradas bestiis animas confitentes tibi.

Contestatio.

C Vere dignum et justum est, omnipotens Deus. Expectantes ergo misericordias tuas, ante oculos tuos extensum humilitatis nostræ sine infusione tuæ benedictionis expetimus. Parce, Domine, miseris, et ante tuum conspectum parce prostratis ; nec afferat nobis nostra delicta reatum, sed tribuat tua dulcedo consolationis remedium. Verumtamen, omnipotens et misericors Deus, te obsecramus, ut voluntariam nobis conferas pluviam, et ne secundum peccata nostra tribuas nobis, nec ea qua memorem austeritate nos judices, quia tu repleas omnem animam benedictione per Christum Dominum nostrum.

MISSA IN ASCENSIONE DOMINI.

Lectio Apocalypsis sancti Johannis c.

Vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, et tribubus, et populis, et linguis, stantes ante thronum in conspecto Agni, amicti stolas albas, et palmæ in manibus eorum. Et clamabant voce magna, dicentes : Salus Deo nostro, qui sedit super thronum, et Agno. Et omnes angeli stabant in circuito throni, et seniorum, et quattuor animalium : et ceciderunt in conspecto throni in facies suas, et adoraverunt Deum, dicentes, Amen. Benedictio, et claritas, et sapientia, et gratiarum actio, et honor, et virtus, et fortitudo Deo nostro in sæcula sæculorum, amen.

lectione *fraumentorum*.

^e Sequentes Lectiones festo Ascensionis conveniunt. Augustinus in sermone 3 de Ascensione ait lectum fuisse ex Apocalypsi : *Vicit Leo de tribu Juda*. In sermone 5 mentionem facit Lectionis ex libro Actuum apostolorum : quæ prima est Lectio ex tribus in Lectionario nostro Gallicano.

Lectio sancti Evangelii secundum Lucam.

Diebus illis stetit Dominus Jesus in medio discipulorum suorum, et dicit eis: Pax vobis, ego sum, nolite timere. Conturbati vero et confertiti, existimabant se spiritum videre. Et dixit eis: Quid turbati estis, et cogitationes ascendunt in corda vestra? Videte manus meas et pedes, quia ipse ego sum. Palpate et videte, quia spiritus carnem et ossa non habet, sicut me videtis habere. Et cum hoc dixisset, ostendit eis manus et pedes. Adhuc autem illis non credentibus, et mirantibus præ gaudio, dixit: Habetis hic aliquid quod manducetur? At illi optulerunt ei partem piscis assi, et favum mellis. Et cum manducasset coram eis, sumens reliquias dedit eis. Et dixit ad eos: Hæc sunt verba quæ locutus sum ad vos, cum adhuc [essem] vobiscum, quoniam necesse est impleri omnia quæ scripta sunt in lege Moyse, et Prophetis, et Psalmis de me. Tunc aperuit illis sensum, ut intelligerent Scripturas, et dixit eis, quoniam sic scriptum est: et sic oportebat Christum pati, et resurgere a mortuis die tertia, et prædicari in nomine ejus pœnitentiam et remissionem peccatorum in omnibus gentibus, incipientibus ab Hierusolyma. Vos autem estis testes horum: et ego mitto promissum Patris in vos. Vos autem sedete in civitate, quoadusque induamini virtutem ex alto. EDUXIT AUTEM EOS FORAS in Bethanea, et elevatis manibus suis in cælum, benedixit eis. Et factum est dum benediceret illis, recessit ab eis, et ferebatur in cælum. Et ipsi adorantes regressi sunt in Hierusalem cum gaudio magno. Et erant semper in templo, laudantes et benedicentes Dominum.

INCIPIT MISSA.

Mirabilis in excelsis Dominus Deus noster, qui ascendisti super cælos cælorum ad orientem, inter angelorum ministeria carnis trophæa sustollens, cum ad occursum tuum cæli potestates occurrunt; pone, quæsumus, ascensiones in cordibus nostris; ut etiam nos te sequentes, illud tendamus fide, ubi scimus ad Dei Patris dexteram te regnare.

Secreta.

Ascensionis Domini sacramentum, quo advocatus Dominus noster Jesus Christus ad Patrem nobis missurus ascendit, fidei nostræ gaudia multiplicata concelebrat: ut promissionis suæ memorata interpellet pro nobis, ut in secundo ejus adventu mereamur occurrere læti.

Contestatio ^a.

Vere dignum et justum est omnipotens Deus per Christum Dominum nostrum. Qui mortuus est propter peccata nostra, et resurrexit propter justificationem nostram. Qui solutis infèrni nexibus æreas portas ac ferrea claustra confregit; deinde resurgens a mortuis, quadraginsimo die, videntibus cunctis discipulis, ad cælos ascendit: quia ipse est expectatio nostra, quem expectamus venire de cælis, ut con-

^a Eadem contestatio in Gothico usque ad hæc verba: Qui solutis infèrni, etc.

^b Lectiones pro festo Pentecostes, quod absolute

A formet corpus humilitatis nostræ corpori gloria suæ. Quem laud.

MISSA IN QUINQUAGESIMO.

Lectio Apocalypsin sancti Johannis apostoli ^b.

Veni, ostendam tibi sponsam uxorem Agni. Et sustulit me in spiritu in montem magnum et altum, et ostendit mihi civitatem sanctam Hierusalem descendantem de cælo a Deo, habentem claritatem Dei. Lumen ejus simile lapidi precioso, tamquam lapidi jaspidis, sicut crystallum. Et habebat murum magnum et altum, habens portas duodecim et in portis angelos duodecim et nomina inscripta, quæ sunt nomina duodecim tribuum filiorum Israël. Ab Oriente portæ tres, et ab aquilone portæ tres, et ab austro portæ tres, et ab occasu portæ tres. Et murus civitatis habens fundamenta duodecim et in ipsis duodecim nomina apostolorum Agni. Et qui loquebatur mecum, habebat mensuram, harundinem auream, ut metiretur civitatem, et portas ejus, et murum. Et civitas in quadrato posita est, et longitudo ejus tanta est, quanta et latitudo. Et mensus est civitatem in harundine per stadia duodecim. Longitudo et altitudo æqualia sunt. Et mensus est murus ejus centum quadraginta quattuor cubitorum mensura hominis, quæ est angeli. Et erat structura muri ejus ex lapide jaspide: ipsa vero civitas auro mundo, simile vitro mundo. Fundamenta muri civitatis omni lapide precioso ornata. Fundamentum primum jaspis; secundus, saphirus; tertius, calcedonius; quartus, smaragdus; quintus, sardonix; sextus, sardinus; septimus, chrysolitus; octavus, beryllus; nonus, topasius; decimus, chrysoprassus; undecimus, hyacinthus; duodecimus, amethystus: et duodecim portæ duodecim margaritæ sunt per singulas. Qui habet aurem audiat quæ spiritus dicat.

Lectio sancti Evangelii secundum Johannem.

Diebus illis, dixit Dominus Jesus discipulis suis: Qui credit in me, opera quæ ego facio, et ipse faciet, et majora horum faciet, quia ego ad Patrem vado: et quodcumque petieritis in nomine meo, hoc faciam. Si diligitis me, mandata mea servate: et ego rogabo Patrem, et aliam ^c Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum, Spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere, quia non videt eum, nec scit eum: vos autem cognoscetis eum, quia apud vos manebit, et in vobis erit. Non relinquam vos orphanos, veniam ad vos. Adhuc modicum, et mundus me jam [non] videt: vos autem videbitis me, quia ego vivo et vos vivetis. In illo die vos cognoscetis quia ego sum in Patre meo, et vos in me, et ego in vobis. Qui habet mandata mea, et servat ea, ille est qui diligit me. Qui autem diligit me, diligitur a Patre meo, et ego diligam eum, et manifestabo ei meipsum.

INCIPIT MISSA.

Te datorem Spiritus sancti, Domine Christe, in hac die celeberrima, quo tuos apostolos charismatum

Quinquagesimum infra non semel appellatur.

^c Sic Paraclitus, non Paracletus, in vetustissimo exemplari.

donis Spiritus sancti igni ditasti, provoluta ac submissa prece rogamus : quo adveniente Trinitas con-
 inuscavit, quinquagesima dies emicuit ; in quo Pascha adimpleta est, mysterii tui sollemnitatem concludimus obsecrantes ut corda nostra purifikes, a quo discipulorum corda quasi ferrum ad capiendum ignisti.

Collectio.

Spiritus sanctus tuus Paraclitus, quaesumus, Domine, a peccatis nostris emundans continuum nobis tribuat claritatem, et quique quasi ignis super apostolos advenit, dispergens dona, super nos quoque infirmos, te concedente, vel aliqua portione suæ dignationis adveniens, et peccata deleat, et pietatis dona largiatur.

Post nomina.

Virtute sancti Spiritus, Domine, munera nostra continge : ut quod sollemnitatem quinquagesimæ suo

* Eadem in Gothico est contestatio, p. 169.

nomini dedicavit, et intelligibile nobis faciat et æternum.

Collectio ad peccata.

Munera nostra, quaesumus, Domine, sancti Spiritus tui dignatione sacrentur, per quæ et a peccatis omnibus absolvantur, et adoptionis tuæ filii renascantur.

Contestatio.

* Vere dignum et justum est, omnipotens Deus, te laudare in hoc præcipue die, quo sacratissimum Pascha quinquaginta dierum mysteriis tegitur, et per sua vestigia recursantium dierum spatiis colligitur ; et dispersio linguarum, quæ in confusione facta fuerat, per Spiritum sanctum adunatur. Hodie namque de cælis repente sonum audientes Apostoli, unius fidei Symbolum exceperunt, et linguis variis Evangelii tui gloriam gentibus tradiderunt per Christum Dominum nostrum.

IN DEI NOMINE

INCIPIUNT LECTIONES COTTIDIANAS.

MISSA SANCTI IOHANNIS BAPTISTÆ.

Lectio de Hieremia propheta.

Hæc dicit Dominus : Querite pacem civitatis, et orate pro ea ad Dominum, quia in pace illius erit pax vobis. Hæc dicit Dominus : Non vos seducant prophetae vestri, qui sunt in medio vestri, et divini vestri ; et ne attendatis ad somnia vestra, quæ vos somniatis, quia falsum vobis ipsi prophetant in nomine meo, et non nisi eos, dicit Dominus. Visitabo vos, et suscitabo super vos verbum meum bonum, ut reducam vos ad locum istum. Ego enim scio cogitationes, quas cogito super vos, cogitationes pacis, et non afflictionis, ut dem vobis finem et penitentiam. Invocabitis me, et vivetis ; orabitis me et exaudiam vos ; quaeritis me et invenietis. Cum quaesieritis me in toto corde vestro, inveniar a vobis, ait Dominus : et reducam captivitatem vestram, et congregabo vos de universis gentibus, et de cunctis locis, ad quæ expuli vos, ait Dominus.

Epistola Pauli apostoli ad Philippenses in sancti Iohannis missa *

Fratres, gaudete in Domino semper, iterum dico gaudete. Modestia vestra nota sit omnibus hominibus, Dominus enim prope est. Nihil solliciti sitis, sed in omni oratione et obsecratione cum gratiarum actione petitiones vestræ tenotescent apud Deum. Et pax Dei quæ exsuperat omnem sensum, custodiat corda vestra et intelligentias vestras in Christo Jesu. De cetero, fratres, quaecumque sunt vera, quaecumque pudica, quaecumque iusta, quaecumque sancta, quaecumque amabilia, quaecumque bonæ famæ ; si qua vir-

* Id est festo, uti colligitur ex Lectione sequente Post sancti Iohannis missam. Quo nomine festum

tus, si qua laus ; hæc cogitate ; quia et didicistis, et accepistis, et audistis, et vidistis in me. Hæc agite, et Deus pacis erit vobiscum.

Lectio sancti Evangelii secundum Lucam.

Fuit in diebus Herodis regis Judæ sacerdos quidam, nomine Zaccharias, de vice Abia, et uxor illi de filiabus Aaron, et nomen ejus Elizabeth. Erant autem justi ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis et justificationibus Domini sine querella ; et non erat illis filius, eo quod esset Elizabeth sterilis, et ambo processissent in diebus suis. Factum est autem cum sacerdotio fungeretur in ordine vicis suæ ante Deum secundum consuetudinem sacerdotii, sorte exiit ut incensum poneret ingressus in templum Domini, et omnis multitudo erat populi orans foris hora incensi. Apparuit autem illi Angelus Domini stans a dextris altaris incensi, et Zaccharias turbatus est videns, et timor inruit super eum. Ait autem ad illum Angelus : Ne timeas Zaccharia, quoniam exaudita est deprecatio tua, et uxor tua Elizabeth pariet tibi filium, et vocabis nomen ejus Johannem, et erit gaudium tibi, et exultatio ; et multi in nativitate ejus gaudebunt, et erit magnus coram Domino, et vinum et siceram non bibet, et Spiritu sancto replebitur adhuc ex utero matris suæ, et multos filiorum Israel convertet ad Dominum Deum ipsorum. Et ipse præcedet ante illum in spiritu et virtute Helie, ut convertat corda patrum in filios, et incredibiles ad prudentiam justorum, parare Domino plebem perfectam. Et dixit Zaccharias ad angelum : Unde hoc sciam ? Ego enim sum senex, et uxor mea processit in die-

apud veteres significari, notius est quam ut præberi sit necessarium.

bus suis. Et respondens angelus dixit ei : Ego sum Gabriel, qui adsto ante Deum, et missus sum loqui ad te, et hæc tibi evangelizare, et ecce eris tacens, et non poteris loqui usque in diem quo hæc fiant, pro eo quod non credidisti verbis meis, quæ implebuntur in tempore suo. Et erat plebs expectans Zacchariam, et mirabantur quod tardaret ipse in templo. Egressus autem non poterat loqui ad illos : et cognoverunt quod visionem vidisset ipse in templo. Et ipse erat innuens illis, et permansit mutus. Et factum est ut impleti sunt dies officii ejus, abiit in domum suam. Post hos autem dies, concepit Elizabeth uxor ejus, et occultabat se mensibus quinque dicens : Quia sic mihi fecit Dominus in diebus, quibus respexit auferre opprobrium meum inter homines. Elizabeth autem impletum est tempus pariendi, et peperit filium. Audierunt vicini et cognati ejus, quia magnificavit Dominus misericordiam suam cum illa, et congratulabantur ei. Et factum est in die octavo venerunt circumcidere puerum, et vocabant eum nomine patris ejus Zaccharia. Et respondens mater ejus dixit : Nequaquam, sed vocabitur Johannes. Et dixerunt ad illam : Quia nemo est in cognatione tua qui vocetur hoc nomine. Innuebant autem patri ejus quem vellet vocari eum. Et postulans pugillarem, scripsit dicens : Johannes est nomen ejus. Et mirati sunt universi. Apertum est autem ilico os ejus, et lingua ejus, et loquebatur benedicens Deum. Et factus est timor super omnes vicinos eorum, et super omnia montana Judæ divulgabantur omnia verba hæc. Et posuerunt omnes qui audierant in corde suo dicentes : Quid putas puer iste erit ? etenim manus Domini erat cum illo. Et Zaccharias pater ejus impletus est Spiritu sancto, et prophetavit dicens : Benedictus Dominus Deus Israel. Puer autem crescebat et confortabatur spiritu, et erat in deserto usque in diem ostensionis suæ ad Israel.

Lectio sancti Evangelii secundum Matthæum, quæ legitur post sancti Johannis missam.

Diebus illis, cum venisset Dominus Jesus in templum, accesserunt ad eum docentes principes Sacerdotum, et seniores populi, dicentes : in qua potestate hæc facis, et quis dedit tibi hanc potestatem ? Respondens Jesus dixit illis : Interrogabo vos et ego unum sermonem, quem si dixeritis mihi, et ego vobis dicam in qua potestate hæc facio. Baptismum Johannis unde erat ? e caelo, an ex hominibus ? At illi cogitabant inter se, dicentes : Si dixerimus, E caelo, dicet nobis : Quare ergo non credidistis illo ? si autem dixerimus : Ex hominibus, timemus turbam. Omnes enim habebant Johannem sicut prophetam. Et respondentes Jesu, dixerunt : Nescimus. Ait illis et ipse : Nec ego vobis dico in qua potestate hæc facio. Quid autem vobis videtur ? Homo habebat duos filios, et accedens ad primum dixit : Fili, vade hodie operari in vinea mea. Ille autem respondens ait :

* Hæc præpostere posita, quæ præcedere debebant superiora *Post missam sancti Johannis*.

^b In Romano, ubi hæc Collectio fere eadem refer-

Nolo. Postea autem pœnitentia motus abiit. Accedens autem ad alterum, dixit similiter. At ille respondens ait : Eo, domine, et non ivit. Quis ex duobus fecit voluntatem Patris ? Dicunt ei, Novissimus. Dicit illis Jesus : Amen dico vobis, quia publicani et meretrices præcedunt vos in regno Dei. Venit enim ad vos Johannes in via justitiæ, et non credidistis ei : publicani autem et meretrices crediderunt ei, vos autem videntes nec pœnitentiam habuistis postea ut crederetis ei.

Post prophetiam.

Aperi, Domine, claustra oris nostri, non solum linguam, sed et mentem, secundum servi tui Zacchariæ prophetæ, ut omnibus diebus vitæ nostræ te laudare possimus, et remissionem peccatorum consequi mereamur in via pacis æternæ. Per.

INCIPIT MISSA ^a.

Omnipotens sempiternæ Deus, qui hunc nobis benobilem diem in beati Johannis Baptistæ natalitate fecisti insignem, quæsumus ut tuus præcursor, qui inter natos mulierum omnibus major surrexit, nostram fragilitatem tuæ pietati commendet.

Collectio

Deus qui hunc diem natalitatis beati Johannis Baptistæ incomparabilem hominibus consecrasti : præsta nobis de ejus meritis, illius nos calcamenti sequi vestigium [qui se ad solvendam Salvatoris corrigiam prædicavit indignum.

Post nomina.

Tua, Domine, muneribus salutaria ^b cumulamus, beati Johannis Baptistæ natalitatem honore debito celebrantes, qui Salvatorem mundi cecinit ad salutem.

Ad pacem.

Præsta, quæsumus, Domine, ut populus tuus ad plenæ devotionis effectum, beati Johannis Baptistæ natalitatis imbuatur, quem præmisisti Filio tuo plebem parare perfectam.

Contestatio.

Vere dignum et justum est, omnipotens Deus, in die festivitatis hodiernæ, quo beatus ille Johannes exortus est, qui vocem Matris Domini nondum editus sensit, et adhuc clausus utero adventum salutis humanæ prophetica exultatione gestivit : qui et genetricis sterilitatem conceptus abstersit, et patris linguam natus absolvit, solusque omnium prophetarum, Redemptorem mundi, quem prænuñciavit, ostendit ; et ut sacræ purificationis effectum aquarum natura conciperet, sanctificandis Jordania fluentis ipsum baptismatis lavit auctorem Jesum Christum Dominum nostrum. Per quem.

MISSA IN SANCTI IOHANNIS PASSIONE.

^c Lectio libri Sapientiæ Salomonis, de uno Justo.

Beatus vir qui inventus est sine macula, et qui post aurum non abiit, nec speravit in pecunia et thesauris. Quis est hic, et laudabimus eam ? fecit enim mirabilia in vita sua. Quis probatus est in illo,

tur, legitur *altaria*.

^c Sequentes Lectiones assignantur pro subsequente festo passionis sancti Johannis Baptistæ.

et perfectus inventus est, et erit illi gloria. Qui potuit transgredi, et non est transgressus; et facere mala, et non fecit: ideo stabilita sunt bona illius, et eleemosynas illius enarrabit ecclesia sanctorum.

Lectio sancti Evangelii secundum Marcum.

In illo tempore audivit Herodes tetrarcha famam Jesu, tenuit Johannem, et alligavit eum, et posuit in carcere propter Herodiadem uxorem fratris sui. Dicebat enim illi Johannes: Non licet tibi habere eam. Et voluit illum occidere: timuit populum, quia sicut prophetam eum habebant. Die autem natalis salavit filia Herodiadis in medio, et placuit Herodi. Unde cum juramento pollicitus est ei dare quodcumque postulasset ab eo. At illa præmonita a matre sua: Da mihi, inquit, hic in disco caput Johannis Baptistæ. Et contristatus est rex. Propter juramentum autem et eos qui pariter recumbebant, jussit dari. Misitque, et decollavit Johannem in carcere; et allatum est caput ejus in disco, et datum est puellæ, et tulit matri suæ. Et accedentes discipuli ejus, tulerunt corpus ejus, et sepelierunt illud.

INCIPIT MISSA.

Deus cui sancta conversatione directa gloriosi Johannis oranda sanctitas, celebranda sollemnitatis est: qui quondam cum adnunciaret mirabiliter Redemptorem, expectabat, speculum luminis, initium baptismatis, testimonium veritatis; et in plenitudine Christi signorum, post signa monstrabat, nuncius salutis, æmulus passionis: servivit propheta baptismo, baptista martyrio, et Jesum Dei Filium mundi redemptione venturum, quem adnunciare se prædicatione sermonis ostendit, amare se effusione sanguinis comprobavit.

Collectio secreta.

Exaudi nos honorum omnium dispensator, atque in electissimi tui Johannis sollemnitatis præsentis defictorum indulgentiam placatus adtribue; cui totum in virtutem sancti Spiritus ab ore translatum, Christus fuit moriendi causa, cui Christus fuerat causa nascendi. Ipse igitur nativitatis dominicæ nuncius, ipse præcursor probatus est passionis. Per.

Contestatio.

Vere dignum et justum est, omnipotens Deus per Christum Dominum nostrum. Cui in conspectu vaticinium, in actu baptismum, in obitu martyrium: **D** quo per unam eandemque dispensationem ostendit generatio quem promisit, conversatio quem docuit, passio quem dilexit: prophetat in utero, prædicat in sæculo, consummat in gaudio. A justitia elegerit, de justitia loquitur, pro justitia decollatur. Tantus prophetæ splendor in carceris claustra detruditur, et preciosus Deo sanguis meretriciæ saltationis mercede taxatur, atque inter gentiliciæ voluptatis sit epulas speculum. Cui merito omnes angeli. Sanctus.

MISSA IN NATALE PETRI ET PAULI.

Epistola Pauli apostoli ad Romanos, in natale apostolorum.

Fratres, justificati igitur ex fide, pacem habeamus ad Deum per Dominum nostrum Jesum Christum:

PATROL. LXXII.

A per quem accessum habemus fide in gratia ista, in qua stamus, et gloriamur in spe gloriæ filiorum Dei. Non solum autem, sed et gloriamur in tribulationibus, scientes quod tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio vero spem, spes autem non confundit: quia caritas Dei defusa est in cordibus vestris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. Ut quid enim Christus, cum adhuc infirmi essemus, secundum tempus pro impiis mortuus est? Vix enim pro justo quis moritur; nam pro bono forsitan quis et audeat mori? Commendat autem suam caritatem Deus in nobis, quoniam cum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est. Multo igitur magis justificati in sanguine ipsius, salvi erimus.

Lectio sancti Evangelii secundum Johannem.

B Diebus illis ambulans Dominus Jesus juxta mare Galileæ, vidit duos fratres, Simon, qui vocatur Petrus, et Andream fratrem ejus, mittentes retia in mare, erant enim piscatores, et ait illis: Venite post me, et faciam vos piscatores hominum. At illi continuo relictis retibus suis secuti sunt eum. Post hæc dicit Jesus Petro: Simon Johannes diligis me plus his? Dicit ei: Etiam, Domine, tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos. Dicit ei iterum: Simon Johannes diligis me? At ille ait: Etiam, Domine, tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos. Dicit ei tertio: Simon Johannes, amas me? Contristatus Petrus, quia dixit ei tertio, Amas me? Et dicit ei: Domine, tu nosti omnia, tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce oves meas. Amen, amen dico tibi, cum esses junior, cingebas te, et ambulabas ubi volebas. Cum autem senueris, extends manus tuas, et alius te cinget, et ducet quo tu non vis. Hoc autem dixit, significans quia morte esset clarificaturus Deum.

INCIPIT MISSA.

Deus qui hunc [diem] beatorum tuorum Petri et Pauli martyrio consècrasti; Ecclesiam tuam eorum, quæsumus, magisterio gubernare [digneris] per quos sumpsit initium.

Collectio.

Apostolorum, Domine, beatorum Petri et Pauli desiderata sollemnia recensemus: præsta, quæsumus, ut eorum supplicatione muniamur, quorum regimur principatu.

Post nomina.

Largiente te, Domine, natalicio Petri et Pauli lumen effulsit: concede, quæsumus, ut hodierna gloria passionis sicut illis magnificentiam tribuit sempiternam, ita nobis veniam largiatur optatam.

Ad pacem.

Munera quæ deferimus, Domine, benignus adsume; qui nostris impedimur offensis, apostolorum precibus adjuvemur.

Contestatio.

Vere dignum et justum est, omnipotens, te gloriosum in sanctis tuis, te mirabilem in tuis discipulis declamare. Te enim verum Deum deprecantes apostoli in omnem terram suum præbuerunt, et in fines orbis terræ verbum sancti certaminis tradiderunt. Ex quibus beatum Petrum in fundamentum

Ecclesiæ conlocasti, cujus fide in omnium discipulorum tuorum gaudio confortasti. Huic gentium magistrum tradidisti collegam, novissimum quidem in cursum, sed æqualem ad præmium. Plus enim omnibus laborat in prædicatione, qui plus in persecutione præsumpsit; et quem Saulum persequentem nominabat ^a, Ecclesia prædicantem Paulum appellat. Par efficitur Petro in passione, ut eredatur ejus particeps esse in remuneratione. Hæc tu omnia, Domine, operaris, qui a prophetis demonstraris, ab angelis adoraris, et ad omne sæculum apostolorum lumine declararis. Et ideo cum angelis et archangelis conlaud.

MISSA SANCTI SIGISMUNDI REGIS.

Epistola Johannis apostoli ad gentes ^b.

Fratres, nolite diligere mundum, nec ea quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est caritas Patris in eo : quoniam omne quod est in mundo, concupiscentia carnis, et concupiscentia oculorum, et superbia vitæ.

Lectio sancti Evangelii secundum Matthæum.

Diebus illis, circuibat Dominus Jesus totam Galilæam, docens in synagogis eorum, et prædicans Evangelium regni, et sanans omnem languorem et omnem infirmitatem in populo. Et abiit opinio ejus in totam Syriam, et obtulerunt ei omnes male habentes variis languoribus et tormentis comprehensos, et curavit eos.

INCIPIIT MISSA.

Omnipotentem Dominum, qui per apostolos et martyres suos diversa sanitatum dona largitur, fratres dilectissimi, deprecemur, ut huic servo suo N. qui typi quartani vexatione fatigatur, fidelis famuli sui Sigismundi precibus clementer occurrat; et dum nobis illius facit merita, isti conferat medicinam.

Secreta.

Inclina, Domine, piæ preces ^c ad desideria supplicantium, et quæ devoto corde poscimus, benignus admitte; ut servo tuo ill. qui typi quartani vexatione fatigatur, fidelis famuli tui Sigismundi precibus clementer occurras : nobis illius patefacias merita, præsentī agroto conferas medicinam.

Contestatio.

Vere dignum et justum est, omnipotens Deus, nomen tuum laudare, cujus majestatem tuam tanto magis obnoxii sumus, quantum illi pro suscepta nostri corporis humilitate debemus, exemplum nobis relinquens, ut sequamini vestigia ejus qui peccatum non fecit, nec dolus inventus est in ore ejus. Quis in hoc mundo ita poterit sequi, ut nec dolus in ore, nec peccatum ejus inveniatur in opere? sed in patientia, quæ Deus amat, majestas divina commendat.

^a Legendum videtur *nominabas*.

^b Sequentes Lectiones pro missa sancti Sigismundi regis, « quem in consortium Sanctorum adscitum, ipsa res quæ geritur manifestat, » ait Gregorius Turonensis in lib. 1 de Gloria martyrum, cap. 75. « Nam si qui nunc frigoritici in ejus honore missas devote celebrant, ejusque pro requie Deo offerant oblationem, statim.... pristinæ sanitati restituuntur. » Sic in Missali Mozarabum Sacrificium offertur pro spiritibus pœnantium Hilarii, Athanasii, Martini, etc.

Nunc ergo dono majestatis tuæ agnoscimus reliquias esse homini pacifico. Tu ergo, Domine Deus noster, qui inter bellorum tumultus, non examinatione persecutoris, electo tuo Sigismundo triumphum martyri contulisti, tu dispensando pauperibus pulsanti aperire dignatus es, secutus gratiam, consecutus misericordiam, ut post mortem ostendas in virtute, quem ante mortem firmasti in fide. Tua enim dona sunt, Domine, ut in nomine electi tui Sigismundi per communionem corporis et sanguinis Domini nostri Jesu Christi Filii tui a famulo tuo ill. tempestatis frigora, febrium ardorem repellas, et ad sanitatem pristinam revocare digneris. Præsta, quem in Trinitate laudant omnes angeli.

MISSA IN SANCTORUM MARTYRUM.

Lectio Apocalypsis sancti Johannis, in sanctorum ^d legenda.

Vidi, et ecce unus de senioribus dicens mihi : Hi qui amicti sunt stolas albas, qui sunt et unde venerunt? Et dixi illi : Domine mi, tu scis. Et dixit mihi : Hi sunt qui veniunt de tribulatione magna, et laverunt stolas suas, et dealbaverunt eas in sanguine Agni. Ideo sunt ante thronum Dei, et serviunt ei die ac nocte in templo ejus; et qui sedet in throno habitabit super illos. Non esuriunt neque sitient amplius, neque cadet super illos esel, neque ullus ventus : quoniam Agnus, qui in medio throni est, reget illos, et deducet eos ad vitæ fontes aquarum, et absterget Deus omnem lacrimam ex oculis eorum.

Epistola Pauli apostoli ad Hebræos.

Fratres, sancti per fidem vicerunt regna, operati sunt justitiam, adepti sunt repromissiones, obtulerunt ora leonum, extinxerunt impetum ignis, effugerunt aciem gladii, convaluerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello.

Lectio sancti Evangelii secundum Matthæum.

Videns Dominus Jesus turbas, ascendit in montem : et cum sedisset, accesserunt ad eum discipuli ejus, et aperiens os suum docebat eos dicans : Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum. Beati mites, quoniam ipsi possidebant terram. Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur. Beati qui persecutionem patientur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum. Beati estis cum maledixerint vobis, et persecuti vos fuerint, et dixerint omne malum adversum vos, mentientes, propter me : gaudete et exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis.

id est confessorum.

^c Legendum videtur *avers*.

^d Hic incipit Commune (ut vocant) sanctorum. Quæ vero sequuntur Lectiones conveniunt sanctis martyribus, de quibus est missa sequens; nam nihil de Comuni apostolorum, nequidem in Gothicis. Quanquam nomine martyrum etiam apostolos comprehensos fuisse patet ex missa sequente, quæ videtur esse de omnibus sanctis.

INCIPIT MISSA.

A

Deus, qui in sanctorum tuorum cordibus sancti caloris tui ignes accendens, usque ad martyrii eos gloriosa certamina sustulisti, ut in supplicio cœstituti, persecutores tuos te vincente despicerent, penas te confortante contemnerent, præmia te remunerante perciperent in gloria; per illorum te, Domine, triumphum deprecamur, ut nobis remissionem tribuas peccatorum.

Secreta.

Omnipotens Deus noster, tu tribue ut intercessio beatissimorum patriarcharum, prophetarum, apostolorum, martyrum, confessorum, virginum, et sacerdotum, omniumque sanctorum, nostrarum profectus sit animarum, et cultus, quem illis deferimus ad honorem, nobis proficiat ad salutem, ut intercessione eorum gratiam tuam et pacem in nobis facias permanere.

Immolatio missæ.

Vere dignum et justum est, omnipotens Deus. Tibi enim, Domine, festa sollemnitatis agitur, tibi dies sacrata celebratur, quam beatorum tuorum patriarcharum, prophetarum, apostolorum, martyrum, et confessorum, virginum et sacerdotum, in veritatis tuæ testificatione profusis, magnifico nominis tui honore signavit, in quo unicum salutis nostræ præsidium, Pater æternæ, posuisti. Tuas igitur, Domine, virtutes, tuasque victorias admiramur, quotiens in Ecclesia tua horum dierum festa celebramus, quos insignes sanctorum tuorum palmæ ad perennem memoriam sollemnemque lætitiâ fidelibus populis sacraverunt per Christum Dominum nostrum. Cui merito.

MISSA UNUS MARTYRIS.

Epistola Pauli apostoli ad Corinthios, unius martyris.

Fratres, Dominus mihi adstitit; et confortavit me, ut per me prædicatio impleatur, et ut audiant omnes gentes quia liberatus sum de ore leonis. Liberavit enim me Dominus, et ab omni opere malo salvum faciet in regnum suum cœlestis, cui gloria in sæcula sæculorum.

Lectio sancti Evangelii secundum Matthæum.

Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor et ego eum coram Patre meo, qui est in cœlis. Qui autem negaverit me coram hominibus, negabo et ego eum coram Patre meo, qui est in cœlis. Qui amat patrem aut matrem plusquam me, non est me dignus: et qui amat filium aut filiam super me, non est me dignus. Qui invenit animam suam, perdet illam; et qui perdidit animam suam propter me, inveniet eam. Qui recipit vos, me recipit; et qui me recipit, recipit eum qui me misit. Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet; et qui recipit justum in nomine justii, mercedem justii accipiet. Et quicumque potum dederit uni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ tantum in nomine discipuli, amen dico vobis non perdet mercedem suam.

^a In nostro exemplari passim scriptum est *ll.* non *ill.* Nos tamen vulgarem modum substituiimus adjecta littera *i*.

^b Inno centones ex variis Scripturæ locis. Nam be-

INCIPIT MISSA.

Sancto Domine, cujus tam multa est miseratio, quam copiosa redemptio, propicius ac benignus exaudi preces nostras, et da intercessionibus beatissimi martyris tui illi, ^a ut quæ pro alterutrum poscimus, etiam pro nostris criminibus impetremus.

Collectic

Deus, qui nos de spe misericordiæ tuæ hac prima ratione voluisti confiteri, ut martyrum tuorum, quorum hic reliquias veneramur, et præsentia, et auxilio circumdares, ut haberet et oratio nostra suffragium, et vita patrocinium, illud sanctorum intercessione, hoc munere. Custodi igitur, quæsumus, Domine, Ecclesiam tuam, custodi locum istum, vel omnes convenientes in eo suffragio sancti martyris tui illi. fiatque nobis ipse auxiliator e cœlo; sitque hæc vicissim retributio muneris tui, ut mereatur hic locus martyris gratiam, qui misit eundem Martyrem ad coronam.

Post nomina.

Munera nostra, quæsumus, Domine, dignanter adsumé; ut quod in honore sancti Martyris tui illi. venerabiliter exsecuntur, impetret fidelibus tuis auxilium oratio justa sanctorum.

Ad pacem.

Oramus te, Pater sancte, ut nos servos tuos beatissimi martyris tui illi. jubeas esse consortes, in confessione participes, in fide stabiles, in persecutione firmos, in tribulatione patientes, in consumptione victores; ut si nos dies persecutionis invenerit, jungat consummatio virtutum, per præmium, et corona cœlestis.

Contestatio.

Vere dignum et justum est, omnipotens Deus, dedicator martyrii, inspector belli, largitor triumphii. Qui inter spiritalium agonum, non effusione sanguinis, non morte hominis, sed præconio veritatis, et pio in te caritatis officio delectaris, adstantibus meritis beatissimi Martyris tui illi. Cujus hodie gloriosam passionis victoriam recolentes, sperantes per ejus suffragia ut nostras quoque voces admittere jubeas cum sanctis angelis atque archangelis tuis, qui tibi hymnum perpetim supplice confessione dicentes, Sanctus.

MISSA DE UNO CONFESSORE.

Lectio ^b Hieremiæ prophetæ.

Hæc dicit Dominus: Benedictio Domini super caput justii. Eleemosyna illius non erit in oblivione, omnia opera ejus sicut lux in conspectu Dei fulgebunt. Manus suas aperuit pauperibus, fructum autem porrexit inopi. In fortitudinem et decorem indutus est, et lætatus est in diebus novissimis. Os suum aperuit in prædicatione, et ordinem posuit linguæ suæ: cibos autem pigros comedit. [Omnia] factus est omnibus, ut omnes salvos faceret.

nedictio Domini sup. caput justii ex Prov. x, 6, *eleemosyna illius*, etc., ex Eccli. iii, 15. Alia ex aliis lucis, quod etiam in sequenti lectione observandum.

Epistola Pauli apostoli ad Titum ^a.

Fratres, timor Domini custodit animam justi, et spiritus sapientiae eruditum illum. Tenens psalterium et cytharam, lætatus est ad vocem organi. Et quia dulcis fuit in ore ejus decantatio laudis; ideoque in die obitus sui gavisus est, eo quod suscepit illum dextera Dei.

Lectio sancti Evangelii secundum Matthæum.

In illo tempore, dixit Dominus Jesus discipulis suis: Quis putas est fidelis servus et prudens, quem constituit Dominus supra familiam suam, ut det illi cibum in tempore? Beatus ille servus, quem, cum venerit Dominus ejus, invenerit sic facientem. Amen dico vobis, quoniam super omnia bona sua constituet eum.

INCIPIAT MISSA.

Propiciare nobis, Domine, ovis tuis, interveniente beatissimo confessore tuo ill., et quia tui est muneris, ut quæ præcipis impleamus, gratiæ tuæ lumen emitte.

Collectio.

Omnipotens sempiterne Deus, cui cuncta favo-
lantur elementa, interpellante pro nobis beatissimo Confessore tuo ill. exaudi propicius orationem nostram, et tribue nobis misericordiam tuam: et quæcumque præcipis ut agamus, ipse adjuva ut implere possimus.

Post nomina.

Sancti, Domine, confessoris tui ill. tribue nobis supplicationibus fervori; ut cujus depositionem colimus, obsequio ejus apud te intercessionibus, et meritis commendemur. Proficiant hæc quæ offerimus pro incolumitate viventium, et pro requie defunctorum.

Ad pacem.

Omnipotens sempiterne Deus, da nobis in præ-
senti festivitate beatissimi confessoris tui ill. congrua devotione gaudere, ut et potentiam tuam in ejus glorioso continentiae cultu laudemus, et divinum obtineamus auxilium.

Contestatio.

Vere dignum et justum est, omnipotens Deus, te adorare in sanctis, in quibus glorificatus es, Domine, vehementer, qui tibi adhærentes calcaverunt superbientem excellentiam mundi virtute Spiritus sancti, contemnentes blanditias et inlecebras mundi hujus et frivolas pompas. Ex quibus beatus tuus confessor ill. emicuit, mundum contemptui crucis postponens. Propterea nunc requiescit in pace tua, nihil inlecebrosum, nihil jam metuens adversum. Cui inspira, misericors Deus, intercedere tibi pro nobis; ut quem fecisti de sua felicitate securum, facias pro nostra liberatione sollicitum, per Christum Dominum nostrum.

MISSA SANCTI MARTINI EPISCOPI.

Lectio Hieremæ prophetae in depositione sancti Martini episcopi ^b.

Benedictus vir qui confidit in Domino, et erit Dominus fiducia ejus. Et erit quasi lignum quod transplantatur super aquas, quod ad humorem mittit

^a Nihil in sequenti Lectione ex Pauli apostoli epistola ad Titum; sed varia sunt loca ex Scripturis, neque ad verbum, neque etiam ad sensum relata. Hæc Lectiones pro uno confessore.

radices suas, et non timebit cum venerit æstus. Et erit folium ejus viride, et in tempore siccitatis non erit sollicitum, nec aliquando desinet facere fructum. Præsumptum est cor omnium et inscrutabile, quis cognoscet illud? Ego Dominus scrutans cor, et probans renes, qui do unicuique juxta viam et juxta fructum adinventionum suarum. Solum gloriæ a principio locus sanctificationis nostræ, expectatio Israel Dominus. Omnes qui te derelinquant confundentur, recedentes in terra scribentur, quoniam dereliquerunt venam aquarum viventium Domini. Sana me, Domine, et sanabor; salvum me fac, et salvus ero, quoniam laus mea tu es, Domine, Deus meus.

Epistola Pauli apostoli ad Timotheum.

Fratres, omnis Scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corrigendum in justitia, ut perfectus sit omnis homo Dei, ad omne opus bonum instructus. Testificor coram Deo et Christo Jesu, qui judicaturus est vivos et mortuos, per adventum ipsius et regnum ejus, prædica verbum, insta oportune, inopportune. Tu vero vigila, in omnibus labora, opus fac evangelistæ, ministerium tuum imple. Ego enim jam labor, et tempus resolutionis meæ instat. Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi. In reliquo reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die justus iudex: non solum mihi, sed et his qui diligunt adventum ejus.

Lectio sancti Evangelii secundum Matthæum.

Homo quidam proficiscens vocavit servos suos, et tradidit illis bona sua. Et uni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii vero unum, unicuique secundum propriam virtutem, et profectus est statim. Abiit autem qui quinque talenta acceperat, operatus est in eis, et lucratus est alia quinque. Similiter qui duo acceperat, lucratus est alia duo. Qui autem unum acceperat, abiens fodit in terra, et abscondit pecuniam Domini sui. Post multum vero temporis, venit dominus servorum illorum, et posuit rationem cum eis. Et accedens qui quinque talenta acceperat, obtulit alia quinque, dicens: Domine, quinque talenta tradidisti mihi, ecce alia quinque superlucratus sum. At illi dominus ejus: Euge, servo bone et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam; intra in gaudium domini tui.

INCIPIAT MISSA.

Sanctum in mirabilibus, mirabilem Deum in sanctis suis et confessore suo Martino [fratres carissimi, deprecemur:] ut cujus venerabilem diem celebramus, mereamur ejus esse participes. Hic vir, quem adnumerandum apostolis, martyribus adgregandum proxima ita in rem tempora protulerunt. Dubium enim non est ut sit martyr in cælo, qui fuit confessor in sæculo, cum sciamus non Martinum martyrio, sed martyrium defuisse Martino. Oremus qui in tantum

^b Ita post commune confessorum sequitur missa de sancto Martino in Gothico Missali, ubi tamen diversa de eo missa præter Contestationem, quæ utrobique est eadem.

Domini potuit æquare virtutes, dignetur in tribulatione defendere, qui potens fuit mortuos suscitare.

Collectio.

Deus, cujus per summum antistitem et confessorum tuum Martinum fulgoris tui lumen effulsit; cujus hodie felicem transmigrationis diem celebrantes, clementiam tuam supplices exoramus, ut Ecclesiam tuam conversantem in tribulatione dignetur defendere, cui a te satis larga pietate concessum est etiam mortuos suscitare.

Post nomina.

Largam Dei Patris omnipotentis misericordiam, fratres carissimi, deprecemur, ut intercessione sancti ac beatissimi antistitis sui Martini, cujus hodierna die officium commemorationis impendimus, ejus interventu per misericordiam Domini indulgentiam consequi mereamur.

Ad pacem.

Exaudi, Domine, preces nostras, quas in sancti confessoris et sacerdotis episcopi tui Martini commemoratione deferimus, et præsta, ut sicut ille in conspectu tuo qui tibi digne meruit famulari clarus semper existit, ita ejus nos supplicatio in bonis actibus adjuvet. Per.

Contestatio.

Vere dignum et justum est, omnipotens Deus, te in Martini tui laudibus honorare, qui sancti Spiritus tui dono succensus, ita in ipso tirocinio fidei perfectus inventus est, ut Christum texisset in paupere; et vestem, quam egenus acceperat, mundi Dominus induisset. O felix largitas, in qua divinitas operitur! o clamidis gloriosa divisio, quæ militem texit et regem! inæstimabile donum est quod vestire Deum meruit Deitatis. Digne huic confessionis tuæ præmium commisisti; digne Arrianorum non subjacuit feritati: digne tantum amore Martinus persecutoris tormenta non timuit securus: quia tanta est glorificatio passionis, ut per quantitatem vestis exiguæ vestire Christum meruit et videre. O animæ imitanda benignitas! o virtutum veneranda potentia! sic egit suscepti pontificatus officium, ut per formam probabilis vitæ observantiam exegerit disciplinæ. Sic apostolica virtute sperantibus contulit medicinam, ut alios supplicationibus, alios visu salvarit. Hæc tua est, Domine, veneranda-potentia, cui cum lingua non suppleat, meritis exorat, per Christum Dominum.

MISSA UNIUS VIRGINIS.

Epistola Pauli apostoli ad Romanos.

Fratres, de virginibus præceptum Domini non habeo, consilium autem do, tamquam misericordiam consecutus a Domino, ut sim fidelis. Existimo autem hoc bonum esse propter instantem necessitatem, quoniam bonum est homini sic esse. Alligatus es uxori? noli quærere solutionem. Solutus es ab uxore? noli quærere uxorem. Si autem acceperis uxorem, non peccasti. Et si nupserit virgo, non peccabit: tribulationem carnis habebunt hujusmodi, ego autem vobis parco. Hoc itaque dico, fratres, tempus breve est. Reliquum est ut qui habent uxores tamquam non habentes sint; et qui fient, tamquam non fientes; et

qui gaudent, tamquam non gaudentes; et qui emunt, tamquam non possidentes; et qui utuntur hoc mundo, tamquam non utantur; præterit enim figura hujus mundi. Volo autem vos sine sollicitudine esse. Qui sine uxore est, sollicitus est quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo. Qui autem cum uxore est, sollicitus est quæ sunt mundi, quomodo placeat uxori, et divisus est. Et mulier innupta, et virgo cogitat quæ sunt Domini, ut sit sancta corpore et spiritu.

Lectio sancti Evangelii secundum Matthæum.

Simile erit regnum cælorum decem virginibus, quæ accipientes lampades suas, exierunt obviam sponso et sponsæ. Quinque autem ex eis erant fatuæ, et quinque prudentes. Sed quinque fatuæ acceptis lampadibus non sumserunt oleum secum: prudentes vero acceperunt oleum in vasis cum lampadibus. Moram autem faciente sponso, dormitaverunt omnes et dormierunt. Media autem nocte, clamor factus est: Ecce sponsus venit, exite obviam ei. Tunc surrexerunt omnes virgines illæ, et ornaverunt lampades suas. Fatuæ autem sapientibus dixerunt: Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostræ extinguntur. Responderunt prudentes dicentes: Ne forte non sufficiat nobis et vobis, ite potius ad vendentes, et emite vobis. Dum autem irent emere, venit sponsus; et quæ paratæ erant intraverunt cum eo ad nuptias, et clausa est janua. Novissime venerunt reliquæ virgines dicentes: Domine, Domine, aperi nobis. At ille respondens ait: Amen dico vobis, nescio vos. Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam.

INCIPIIT MISSA.

Propitiare, Domine, supplicationibus nostris, et flammam in nobis tuæ caritatis accende; ut sanctæ tuæ virginis ill. vel martyris, quæ sexum cum sæculo vicit, cujus nos fecisti esse imitatores, jubeas esse consortes.

Collectio.

Deus, qui candidatam tuam ill. virginitate pariter et martyrio in fonte vivi certaminis abluisti, ut confessionis gloriam roseo sui sanguinis decore ornata, spe caneret victoriæ, et mundum in suis dormientem peccatis ad confessionem tui nominis excitaret; da ejus patrocinio peccatis nostris indulgentiam, qui dedisti certanti coronam.

Post nomina.

Supplicationibus nostris, Domine, propiciatus intende, quas in sanctæ tuæ ill. virginis et martyris commemoratione deferimus; et hoc sacrificium super inlatum ita clementer adtende: ut qui fiduciam de propria justitia non habemus, ejus quæ tibi placere meruit precibus adjuvemur. Per.

Ad pacem.

Exaudi, Domine, preces nostras in die sollempnitatis magnifico sanctæ virginis et martyris, quæ mundum vicit cum fragili sexu, et dona ejus apud te interventu placatus, ut cuncti qui adistimus, ejus memoria frequenter, pacis et caritatis vinculo colligemur.

Contestatio.

Vere dignum et justum est, omnipotens Deus, in

virgine decorosa te palma laudare. Et ideo pro martyre tua ill. vel virgine decorosa honoris obsequium persolventes, supplices clementiæ tuæ fundimus preces, rogantes ut nos exaudire digneris, et in sanctæ ill. sollempnitate lætifices, quo sancta ill. virgo dum humanas nuptias tempit, sponsum sibi, qui perpetuus immortalitatis præmio esset, adjunxit: cui confessionis testimonio se elegit sanguinis martyrio consecrare, ut virginalis integritas eo esset in sponsa præclarior, quo sanguinis rosea diadema micabat. In hujus ergo tale gloriosum certamen votorum tibi hostias immolamus, laudes tibi cum angelis conclamant dicentes: Sanctus *.

COLLECTIONES IN DEDICATIONE ECCLESIAE.

Lectio post prophetiam in dedicatione Ecclesiæ

Benedicite, Deus sancto Israel qui cælestem Hierusalem cotidie multiplice ædificas congregatione sanctorum, respice super domum hanc, cujus natalis est hodie, quæ in honore martyrum tuorum ill. condita est, et præsta, ut omnes invocantes te in ea inveniunt salutem, infirmi medicinam, vulnerati remedium, mærentes gaudium, reditum captivi, pœnitentes indulgentiam, rei veniam, victi solutionem, orantes præsidium.

Item alia ejusdem.

Ascendat oratio nostra per manus sancti angeli tui ad divinum altare tuum, Domine, cum odore suavitatis tuæ, commendante advocato Domino nostro Jesu Christo, cum quo tibi est imperium, potestas, honor, laus, majestas, gloria, æternitas, cum Spiritu sancto in sæcula sæculorum.

MISSA PRO ÆGROTIIS.

Epistola Jacobi apostoli ad gentes pro infirmis.

Fratres, infirmatur aliquis in vobis? inducat presbyteros Ecclesiæ, et orent super eum ungentes eum oleo in nomine Domini; et oratio fidei salvabit infirmum, et allevabit eum Dominus; et si in peccatis sit, dimittet ei. Confitemini alterutrum peccata vestra, et orate pro invicem, et salvemini. Multum enim valet deprecatio justi adsidua. Helias erat homo similis nobis passibilis, et oratione oravit ut non plueret super terram: et non pluit annos tres et menses sex. Et rursum oravit, et cælum dedit pluviam, et terra dedit fructum suum.

Lectio sancti Evangelii secundum Lucam.

In tempore illo Dominus noster Jesus Christus introivit in domum Petri: socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus. Et rogaverunt illum pro ea. Et stans super illam, imperavit febrim, et dimisit illam. Et continuo surgens, ministrabat illis. Cum sol autem occidisset, omnes qui habebant infirmos variis languoribus, ducebant illos ad eum. At ille singulis manus imponens....

INCIPIT MISSA.

Omnipotens sempiterna Deus, qui fragilitatem

* Hic deficit Missale Gothicum, in quo post Commune confessorum et missam de sancto Martino sequuntur sex missæ dominicales; tum missa Romanensis cottidiana, quæ mutila est.

A conditionis nostræ infusa virtutis tuæ dignatione confirmas, ut salutaribus remediis pietatis tuæ corpora nostra et membra vegetentur, super famulum tuum ill. propicius intende, ut omni necessitate corporeæ infirmitatis exclusa, gratia in eum pristina sanitatis perfecta reparetur. Per.

Collectio.

Virtutum cælestium Deus, qui ab humanis corporibus omnem languorem et omnem infirmitatem præcepti tui potestate depellis, adesto propitius famulo tuo ill., ut fugatis infirmitatibus, et viribus reparatis, nomini sancto tuo instaurata profinuisanitate benedicat.

Post nomina.

Adesto supplicationibus nostris, omnipotens Deus, et hanc oblationem pro incolomitate famuli tui ill. oblatam sanctificans, tu qui es humanæ fragilitatis singulare præsidium, auxilii tui ostende virtutem; et ope misericordiæ tuæ adjutus, ad omnia sanitatis reparetur officia.

Ad pacem.

Sacrificia, Domine, tibi cum Ecclesiæ precibus immolanda, quæsumus, corda nostra purifceat, et indulgentia tuæ nobis dona conciliet et de adversis prospera sentire faciant.

Contestatio.

Vere dignum et justum est, omnipotens Deus, te Dominum totius misericordiæ in necessitatibus invocare, qui dominaris vitæ et morti, qui es medicus animarum. Sanctificans ergo hanc oblationem pro incolomitate famuli tui ill. oblatam, quæsumus, et respicias propitius de præparato habitaculo tuo super eum, qui diversa ægritudine continetur, et visites eum visitatione tua cælesti, sicut visitare dignatus es socrum Petri, puerum Centurionis, et Sarram ancillam tuam. Alleva eum, Domine, de strato doloris sui, ut salvus atque incolomis in Ecclesia tibi ore David dicere possit: Castigans castigavit me Dominus, et morti non tradidit me, per Christum Dominum nostram.

MISSA IN DEDICATIONE.

Lectio libri Genesis legenda in Dedicatione Ecclesiæ.

Tempore illo, egressus Jacob de Bersabee, pergebat Aram. Cumque venisset ad quemdam locum, et vellet in eo requiescere post solis occubitum, tulit de lapidibus, quos subponens capiti suo dormivit in eodem loco; viditque in somnis scalam stantem super terram, et cacumen ejus tangens cælum, et angelos quoque Dei ascendentes et descendentes per eam, et Dominum innixum scalæ dicentem sibi: Ego sum Dominus Deus Abraham patris tui, et Deus Isaac. Terram in qua dormis, tibi dabo et semini tuo: eritque semen tuum quasi pulvis terræ. Dilataberis ad occidentem et orientem, septemtrionem et meridiem; et benedicentur in te et semine tuo cunctis tribus terræ, et ero custos tuus quocumque perrexeris. Et reducam te in terram hanc, nec dimittam nisi complevero universa quæ dixi. Cumque evigi-

b Hæc Lectio item assignatur in Lectionario Luxoviensi pro dedicatione, de qua superius assignatae sunt Collectiones.

lasset Jacob de somno, ait: Vere Dominus est in loco isto, et ego nesciebam. Pavensque: Quam terribilis, inquit, est locus iste! non est hic aliud, nisi domus Dei et porta cæli. Surgens ergo mane tulit lapidem, quem supposuerat capiti suo, et erexit in titulum, fundens oleum desuper; appellavitque nomen urbis Bethel, quæ prius Luza vocabatur. Vovit etiam votum dicens: Si fuerit Deus mecum, et custodierit me in via qua ambulo, et dederit mihi panem ad vescendum, et vestem ad induendum, reversusque fuero prospere ad domum patris mei; erit mihi Dominus in Deum, et lapis iste, quem erexi in titulum, vocabitur domus Dei; et emctorum quæ dederis mihi, decimas offeram tibi.

Epistola Pauli apostoli ad Corinthios.

Fratres, Dei sumus adjuutores, Dei agricultura estis, Dei edificatio estis. Secundum gratiam Dei quæ data est mihi, ut sapiens architectus fundamentum posui. Alius autem superædificat: unusquisque autem videat quomodo superædificet. Fundamentum enim aliud nemo potest ponere præter id, quod positum est, quod est Christus Jesus. Si quis autem superædificat supra fundamentum, aurum, argentum, lapides pretiosos; ligna, fœnum, stipulam; uniuscujusque opus manifestum erit. Dies enim declarabit, quia in igne revelabitur, et uniuscujusque opus: quale sit, ignis probabit. Si cujusque opus manserit quod superædificavit, mercedem accipiet. Si ejus opus arserit, detrimentum patietur: ipse tamen salvus erit, sic tamen quasi per ignem. Nescitis quia templum Dei estis, et Spiritus Dei habitat in vobis? Si quis autem templum Dei violaverit, disperdet illum Dominus. Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos.

Lectio sancti Evangelii secundum Johannem.

Diebus illis facta sunt encœnia in Hierusolymis, et hiems erat. Et ambulabat Jesus in templo, in porticu Salomonis. Circumdede runt ergo eum Judæi, et dicebant ei: Quousque animam nostram tollis? Si tu es Christus, dic nobis palam. Respondit ei Jesus: Loquor vobis, et non creditis. Opera quæ ego facio in nomine Patris mei, hæc testimonium perhibent de me. Sed vos non creditis, quia non estis ex ovibus meis. Oves meæ vocem meam audiunt, et ego cognosco eas, et secuntur me, et ego vitam æternam do eis; et non peribunt in æternum, et non rapit eas quisquam de manu mea. Pater meus quod dedit mihi, majus omnibus est, et nemo potest rapere de manu Patris mei. Ego et Pater unum sumus. Sustulerunt lapides Judæi, ut lapidarent eum. Respondit eis Jesus: Multa opera bona ostendi vobis ex Patre meo: propter quod eorum opus me lapidatis? Responderunt ei Judæi: De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia; et quia tu homo cum sis, facis te ipsum Deum. Respondit eis Jesus: Nonne scriptum est in lege vestra, quia ego dixi: Dii estis. Si illos

dixit deos, ad quos sermo Dei factus est, et non potest solvi Scriptura, quem Pater sanctificavit et misit in mundum, vos dicitis, quia blasphemias, quia dixi: Filius Dei sum? Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi; si autem facio, et si mihi non vultis credere, operibus credite: ut cognoscatis et credatis, quia in me est Pater, et ego in Patre.

INCIPIT MISSA.

Deum qui templorum condidit ornamenta, qui martyribus suis atque confessoribus sacra dedicavit altaria, fratres dilectissimi, affectu piissimo veneremur, prona humilitate poscentes: ut templa, quæ nomini suo dedicata sunt, munere spiritali respersa nostris artibus inserantur; ut dum diem festivitatis hujus annis recursibus honoramus, ipsi templorum cælestium pares effici mereamur. Precemur etiam ut beatissimorum martyrum intercessione salvemur, quorum in hoc loco a reliquiis pio amore veneramur.

Collectio.

Deus qui ad cultum tuum pro salute credentium loci istius amplitudinem consecrasti, ubi cottidiana invocatione nominis tui cælestis consolatio non deesset: quæsumus pietatem tuam, ut memoriæ quæ sacris inferuntur altaribus, devotis mentibus ad remedium præparentur animarum et supplicem familiam tuam quæ tibi in templo gloriæ tuæ sacrificium laudis gratulantes immolant votis, in illa sancta Hierusalem inter electa cælestis regis ornamenta constituas.

Post nomina.

Gloria tibi Domino Deo nostro, sæculorum regi, hominum conditori, qui in cultum perpetim templi hujus ambitum cum sanctorum martyrum patrocinio consecrasti, ubi cottidiana devotione præstaris e cælis, quod petebaris in terris. Introeat ergo, Domine, postulatio nostra coram te hodie, et in conspectu majestatis tuæ oratio contriti cordis ascendat; ac singulorum votis in templo hoc, ejus natalis est hodie, pro benignitatis tuæ serenitate responde, et fidei credentis effectu concessio petitionis amplifica. Per.

Ad pacem.

Deus, qui nobis per singulos annos sancti hujus templi tui consecrationis reparas diem, et sacris semper mysteriis repræsentas incolomes; exaudi preces populi tui et præsta, ut si quis hoc templum beneficia petiturus ingreditur, cuncta se impetrasse lætetur.

Contestatio.

Vere dignum et justum est, omnipotens Deus, pro annua dedicatione tabernaculi hujus, gratias honoremque referre, cujus virtus magna, pietas copiosa. Respice, quæsumus, de cælo, et vide, et visita domum istam, ut si quis in ea nomini tuo supplicaverit, libenter exaudias, et satisficientibus clementer ignoscas. Hic tibi sacerdotes tui sacrificium laudis offerant; hic fidelis populus vota persolvat; hic peccatorum onera deponantur; hic fides lapsa reparatur; hic ipse inter bonum malumque discernens,

* Peculiaris dedicationis ritus erat olim in ecclesia Romana, saltem diversus ab eo, quem Mediolani servari mos erat, ut ex Ambrosii epistola 52 intelligimus. « Cum ego, ait, basilicam dedicare vellem,

multi tamquam uno ore interpellare cœperunt dicentes: Sicut in Romano, sic basilicam dedicas. Respondi: faciam si martyrum reliquias invenero. » Ita ille ad Marcellinam.

cum causam interpellatus iudicaveris quam non ignoras, hinc simplicitas absoluta redeat, hinc impietas emendata discedat. Inveniat apud te, Domine, locum veniæ quicumque ad domum istam satisfactionis confugerit, et conscio dolore victus, ad altaria tua, rivis suarum laverit lacrimarum, ubi si quando populus tuus tristis mæstusque convenerit, adquiesce rogari, et rogatus indulge. Custodi etiam sub gubernatione nominis tui. Per Christum Dominum nostrum.

Item Contestatio.

Vere dignum et iustum est, omnipotens Deus, ut altare hoc sanctis usibus præparatum cælesti dedicatione sanctifices; ut sicut Melchisedech sacerdotis oblationem dignam, ita novo huic altario munera semper accepto ferre digneris: ut populus tuus ecclesiæ domum sanctam conveniens, super hæc pura libamina cælesti sanctificatione animarum quoque suarum salutem perpetuam consequatur, per Christum Dominum nostrum.

MISSA IN HONORE SANCTI MICHAEL.

Lectio Apocalypsis sancti Johannis ^a.

Factum est prælium in cælo, Michael et angeli ejus præliabantur cum dracone, et draco pugnabat, et angeli ejus; et non valuerunt, neque locus inventus est eorum amplius in cælo. Et projectus est draco ille magnus, serpens antiquus, qui vocatur diabolus et Satanas, qui seducit universum orbem, projectus est in terram, et angeli ejus cum illo missi sunt. Et audiui vocem magnam in cælo dicentem: Nunc facta est salus, et virtus, et regnum Dei nostri, et potestas Christi ejus, quia projectus est accusator fratrum nostrum, qui accusabat illos ante conspectum Dei nostri die ac nocte: et ipsi vicerunt illum propter sanguinem Agni. Qui habet aurem, audiat quid.....

Lectio sancti Evangelii secundum Mathæum.

Diebus illis, adsumpsit Dominus Jesus Petrum, et Jacobum, et Johannem fratrem ejus, et duxit illos in montem excelsum seorsum, et transfiguratus est ante eos. Et resplenduit facies ejus sicut sol; vestimenta autem ejus facta sunt alba sicut nix. Et ecce apparuerunt illis Moyses et Helias cum eo loquentes. Respondens autem Petrus, dixit ad Jesum: Domine, bonum est nos hic esse. Si vis, hic faciamus tria tabernacula, tibi unum, et Moysi unum, et Helias unum. Adbuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbravit eos. Et ecce vox de nube dicens: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacuit, ipsum audite. Et audientes discipuli ceciderunt in faciem suam, et timuerunt valde timore magno. Et accessit Jesus, et tetigit eos, dixitque eis: Surgite, et nolite timere. Levantes autem oculos, neminem viderunt, nisi solum Jesum. Et descendentibus illis de monte, præcepit Jesus dicens: Nemini dixeritis visionem, donec filius hominis a mortuis resurgat.

INCIPIE MISSA.

Æterne, omnipotens Deus. Qui universam in principio creaturam, Verbo cooperante, ex nihilo con-

^a Hæc lectio recte convenit festo sancti Michaelis; sed quomodo Evangelium eidem aptari possit, non facile intelligitur.

didisti, quique angelicam substantiam splendore conspicuo potentialiter adornasti, te supplices quæsumus et oramus, ut in hac sollempnitate, quam sub tui nominis invocatione in honore archangeli Michaelis [celebramus], nostras preces exaudire digneris. Per.

Secreta.

Preces populi tui, Domine, dignanter exaudi, quas in culto templi hujus ob honorem sancti archangeli tui Michaelis.... et ita tibi pro ejus sollempnitate oblatio nostra fiat accepta.

Contestatio.

Vere dignum et justum est, omnipotens Deus, in die festivitatis hodiernæ, quo in honore beati archangeli Michaelis dedicata nomini tuo loca sacris sunt instituta mysteriis, omnium societate sanctorum ipsa fides, quæ illos tibi fecit amicos esse, pro nobis apud te faciat advocatos. Illorum corona nostra sit venia; imitatio nos esse faciat sine pœna, illorum oratio salutem nobis conferat sempiternam per Christum Dominum.

MISSA PRO ITER AGENTIBUS.

Epistola Pauli apostoli ad Ephesios.

Fratres, videte quomodo caute ambuletis, non quasi insipientes, sed ut sapientes, redimentes tempus, quoniam dies mali sunt ^b....

Lectio sancti Evangelii secundum Mathæum.

In quamcumque civitatem aut castellum intraveritis, interrogate quis in ea dignus sit; et ibi manete donec exeat. Intrans autem in domum salutate eam; et si quidem fuerit domus digna; veniat pax vestra super eam; si autem non fuerit digna, pax vestra ad vos revertatur. Et quicumque non receperit vos, neque audierit sermones vestros, exeuntes foras de domo vel de civitate, excutite pulverem de pedibus vestris. Amen dico vobis, tolerabilius erit terræ Sodomorum et Gomorreorum in die judicii, quam illi. Qui habet aures audiendi, audiat.

INCIPIE MISSA.

Adesto, Domine, supplicationibus nostris, et viam famuli tui ill. in salute et prosperitate dignare dirigere, ut inter omnes vitæ hujus varietates tuæ semper auxilio protegatur

Collectio.

Exaudi, Domine, quæsumus, preces nostras, et protectioni famuli tui ill. misericordiam semper et ubique præstende, ut in omnibus tua defensione justorum desideriorum potiat effectibus, ut de incolomitate ipsius adque victoria tibi Domino semper gratias referamus. Per.

Post nomina.

Deus, qui diligentibus te in nulla es regione longinquus, dirige viam famulorum tuorum ill. in voluntate tua, ut te protectore, te duce per justitiam tuæ semitas sine offensione gradiantur.

Ad pacem.

Suscipe, Domine, propicius orationem nostram

^b Hic lacuna seu spatium quinque versuum in exemplari vacuum est.

pro famolo tuo illi qui in longa terrarum spatia detinetur, pro quo Majestati tuæ supplices funditus preces, ut dirigas ei Angelum pietatis tuæ, qui eum ad domicilium suum salvum et incolomen repræsentet.

Contestatio.

Vere dignum et justum est, omnipotens Deus. Qui properante Jacob sub felicitatis gratia commoda itinera direxisti; cuique tu ipse cursum, curam sollicitudinemque gerere dignatus es; necnon et Thobiæ famolo tuo angelum tuum ducem prævium præstitisti. Quapropter omnipotentiam tuam, Domine, humiliter postolamus, ut ita profectionem famolorum tuorum dirigere eos in itinere et custodire digneris; quatinus nullum periculum [sentiant] per spatia terrarum, aut juga montium, vel coangusta vallium vadaque fluminum, venena serpentium, vel impetum bestiarum, aut infestorum hominum; sed sub tui nominis defensione ad locum destinatum perveniant, et oportuni temporis iteracto repetito, ad propria habitacula revertendo suffragiitui mereantur adipisci custodiam per Christum Dominum nostrum. Cui merito.

MISSA QUOMODO SACERDOS PRO SE ORARE DEBET.

Epistola Jacobi apostoli ad duodecim tribus ^a.

Fratres mei dilecti, sit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum, et tardus ad iram. Ita enim viri justitiam Dei non operatur. Propter quod abicientes omnem immundiciam et abundantiam malitiæ, in mansuetudine suscipite insitum verbum, quod potest salvare animas nostras. Si quis autem putat se religiosum esse, et non refruens linguam suam, sed seducens cor suum, hujus vana est religio. Religio munda et immacolata apud Deum et Patrem hæc est, visitare popillos et viduas in tribulatione.

Lectio sancti Evangelii secundum Lucam.

Quis ex vobis homo qui habet centum oves, et si perdidit unam ex illis, nonne dimittit nonaginta novem in deserto, et vadit ad illam quæ perierat, donec inveniat eam? Et cum invenerit eam, ponit in humeros suos gaudens; et veniens domum, convocat amicos et vicinos, dicens illis: Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam quæ perierat. Dico vobis, quod ita gaudium erit in cælo super uno peccatore pœnitentiam habente, quam super nonaginta novem justis, qui non indigent pœnitentia.

INCIPIE MISSA.

Suppliciter te, Deus Pater omnipotens, qui es creator omnium rerum, deprecor, ut dum me famolum tuum coram omnipotentia majestatis tuæ graviter deliquisse confiteor, munus misericordiæ tuæ ut mihi porregas: quatinus dum hanc oblationem tuæ pietati offero, quod nequiter admisi, clementissime digneris absolvere.

Collectio.

Deus misericordiæ, Deus pietatis, Deus indulgentiæ, indulge, quæso, et miserere mei: sacrificium quoque, quod pietatis tuæ gratia humiliter offero, benigne dignare suscipere, et peccata quæ labentibus

^a Incertum est an hæc Lectiones tuæ ad superiorem an ad subsequentem missam pertineant. Sed quia missam solent præcedere Lectiones, potius ad sequentem

A viciis contraxi, pius et propicius ac miseratus indulgeas, et locum pœnitentiæ ac flumina lacrimarum, concessam veniam, a te merear accipere.

Post nomina.

Deus, qui vivorum es salvator omnium, qui non vis mortem peccatoris nec lætaris in perditione morientium, te suppliciter deprecor, ut concedas mihi veniam delictorum, ut admissa deseam, et in postmodum non admittam; et cum mihi extrema dies finisque vitæ advenerit, emundatis delictis omnibus, me angelus sanctitatis suscipiat. Per.

Ad pacem.

Deus caritatis et pacis, qui pro salute generis humani crucis patibulum pertulisti, et sanguinem tuum pro redemptione nostra fudisti, preces nostras placatus et benignus suscipe; et hoc sacrificium, quod tuæ gratiæ offero, sereno, vultu digneris respicere, et misericordiam tuam mihi concedas; ut quando de corpore me exire jusseris, pars iniqua in me non habeat potestatem, sed angelus tuus inter sanctos et electos conlocet, ubi lux permanet, et vita regnat in sæcula sæculorum.

Contestatio.

Vere dignum et justum est, omnipotens Deus, per Christum Dominum nostrum. Qui pro amore hominum factus in similitudinem peccati, formam servi Dominus adsumpsit et speciem: vulneratus medicus ambulavit, hic nobis dominus et minister salutis, advocatus, iudex, sacerdos, et sacrificium. Per hunc te, sancte Pater, suppliciter exoro, ut cum reatum conscientiæ meæ recognosco, et in præceptis tuis prævaricator perstiti, et per delictorum facinus conrui in ruinam, tu me, Domine, erige elisum, quem lapsus peccati prostravit: inlucina cæcum, quem terra peccatorum caligines obscuraverunt; solve conpeditum, quem vincula peccatorum constringunt. Præsta per sanctum et gloriosum et adorandum Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum, quem laudant angeli atque archangeli, cherubin quoque ac serafim.

MISSA ONNIMODA.

Epistola Jacobi apostoli ad duodecim tribus ^b.

Fratres, si dixerimus quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, et veritas in nobis non est. Si autem confessi fuerimus peccata nostra, fidelis est et justus Dominus, qui nobis peccata dimittat, et emundet nos ab omni iniquitate. Sed si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem Jesum Christum: et ipse est propiciatio pro peccatis nostris; non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi. Et in hoc scimus quoniam cognovimus eum, si mandata ejus observemus. Si quis dicit se nosse Deum, et mandata ejus non custodit, mendax est; in hoc veritas non est. Qui autem servat verbum ejus, vere in eo caritas Dei perfecta est in Christo Jesu.

Lectio sancti Evangelii secundum Matthæum.

Diebus illis cum transiret Dominus Jesus, vidit ho-

revocamus, quanquam in missis dominicalibus Lectiones secundo loco post missam positæ sunt infra.
^b Imo Joannis apostoli prima.

minem ^a sedentem in teloneo, Mathæum nomine, et ait illi: Sequere me. Et surgens secutus est eum. Factum est cum accumberet Dominus Jesus in domo illius, multi publicani et peccatores simul discubebant cum Jesu et discipuli ejus. Erant enim multi qui et sequebantur eum. Et Scribæ et Pharisæi videntes quia manducaret cum peccatoribus et publicanis, dicebant discipuli ejus: Quare cum publicanis et peccatoribus manducat magister vester? Hoc audito, Jesus ait illis: Non necesse habent sani medicum, sed qui male habent. Non enim veni vocare justos, sed peccatores.

INCIPIT MISSA.

Omnipotens æterne Deus, tuæ gloriæ pietatem supplici devotione deosco, ut omnium malorum meorum vincula solvas, cunctisque meis criminibus atque peccatis clementer ignoscas; ut quia me indignum et peccatorem ad ministerium tuum vocare dignatus es, sic me idoneum tibi ministrum efficias, ut sacrificium de manibus meis placite ac benigne suscipias; electorum sacerdotum me participem facias, et de præceptis tuis in nullo aberrare permittas.

Collectio.

Adtende, Domine, propicius meæ servitutis obsequium, et miserere fidelibus famulis tuis ill.; ut cunctis eorum sceleribus amputatis, ita sint tuæ miserationi defensione protecti, ut in observatione mandatorum tuorum mereantur esse perfecti: quatinus et in hac vita universa facinora caveant, et ante conspectum gloriæ tuæ quandoque sine confusione perveniant.

Post nomina.

Accipe, Deus piissime, tuorum supplicum vota, et nomina quæ tuo coram altario conspicias recenseri, in æterno vitæ libro conscribere. Concede etiam mihi indigno et omnibus, pro quibus te supplex postulo: perpetuam requiem tribue famulorum tuorum ill., vel omnium fidelium defunctorum, ut in Abrahamæ gremio conlocati, illic pœnas evadant inferorum, et resurrectionis tempore cœtibus eos sociari jubeas angelorum.

Ad pacem.

Deus, qui caritatis es auctor, et puræ pacis ac dilectionis amator, suscipe offerentium oblationem, et omnium infirmorum Christianorum sana languores ill., quo te medicante salutem recipiant, et tuis semper sani fussionibus appareant. Id denique obnoxius quaeso, ut omnes metu territos, inopia affictos, tribulatione vexatos, morbis obrutos, suppliciiis deditos, debitis obligatos, in captivitate et peregrinatione constitutos, cunctos indulgentiæ tuæ pietatis absolvas, morum emendatione relevet, et miseratio quotidiana confortet.

Contestatio.

Vere dignum et justum est, omnipotens Deus, per Christum Dominum nostrum. Verum pontificem et solum sine peccati macula sacerdotem; per quem te, æterne Pater et Domine, omnimoda intentione deosco, ut oblationem hanc, quam pro famulis tuis offerimus ill., benigne suscipias, ægrotantium medellam, sanitatis impertias, locum lucis et refrigerii animabus defunctorum in pace vocatis tribuas, no-

^a Super hanc vocem legitur *Levin Alfei*.

stram omnium humilitatem intendas, crimina relaxes et peccata dimittas; simulque oratione exaudias, et ubique nos protegendis custodias: ut eruti adversitatibus mundi, hic et in æternum sanctificati, incessabiliter cum angelis et archangelis conlaudemus ita dicentes, Sanctus.

MISSA VOTIVA.

Epistola Pauli apostoli ad Romanos.

Fratres, obsecro vos per Dominum nostrum Jesum Christum et per caritatem Spiritus sancti, ut adjuvetis me in orationibus pro me ad Dominum, ut liberer ab infidelibus qui sunt in Judæa, et obsequii mei oblatio accepta fiat Hierusolyma sanctis, ut veniam ad vos per voluntatem Dei, ut refrigerer vobiscum. Deus autem pacis sit cum omnibus vobis.

Lectio sancti Evangelii secundum Lucam.

Tempore illo, perambulabat Dominus Jesus Hiericho, et ecce vir nomine Zacchæus, et hic erat princeps publicanorum, et ipse dives: et quærebat Jesum videre quis esset, et non poterat præ turba; quia statura pusillus erat. Et præcurrens ascendit in arborem sycimorum, ut videret illum, quia inde erat transiturus. Et cum venisset ad locum, suspiciens Jesus vidit illum, et dixit ad eum: Zacchæe, festinans descende, quia hodie in domo tua oportet me manere. Et festinans descendit, et excepit illum gaudens. Et cum viderent omnes, murmurabant, dicentes, quod ad hominem peccatorem divertisset. Stans autem Zacchæus dixit ad Dominum: Ecce dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus, et si cui aliquid defraudavi, reddo quadruplum. Ait Dominus ad eum, quia hodie salus domui huic facta est, eo quod et ipse filius est Abrahamæ. Venit enim filius hominis querere, et salvum facere quod perierat.

INCIPIT MISSA.

Exultatio divina, paterna pietas, immensa majestas, te supplices, trementes quidem precamur pro servo tuo ill., ut des ei, Domine, mentem puram, caritatem perfectam, in actibus sinceritatem, in corde puritatem, in opere virtutem, in necessitatibus fortitudinem, in moribus disciplinam; et quod pro justitiæ tuæ timore, integrâ mente vel devotione pro ipso tibi offerimus, pietatis tuæ obtinenda cognoscat.

Secreta ^b.

Iteramus, omnipotens Deus, deprecationem nostram ante conspectum majestatis tuæ, quam specialiter pro famulo tuo ill. oblationem pro peccatis vel pro auxilio ejus offerimus, vota perficias. Petitiones ejus ascendant ad aures clementiæ tuæ, et descendat super eum pia benedictio tua; ut sub umbra alarum tuarum in omnibus protegatur, et orationes nostræ te propiciante pro ipso non refutentur a conspectu pietatis tuæ, sed in omnibus ei auxiliari atque defendere digneris.

Contestatio.

Vere dignum et justum est, omnipotens Deus, cujus potentia deprecanda est, misericordia adoranda, pietas amplectenda. Quis enim disputare poterit opus omnipotentis tuæ. nec aures hominum audire, nec

^b Hæc propius ad ritum Romanum, omissis ora-

in cor hominis ascendere, nec stimatio hominum poterit invenire, quanta sit pietas misericordie tuæ, quantum præparas sanctis et electis tuis. Sed in quantum passumus miseri, territi quidem de conscientia, sed fidei de tua misericordia, veniam miserationis, et refugium postulantes, atque in commemoratione sanctorum tuorum Petri et Pauli, per quorum suffragia sperantes veniam, precamur ut famulo tuo ill. remissionem tribuas peccatorum; opus ejus perficias, vota condones. Dona idemque servo tuo ill. Intercedentibus sanctis remedium animæ suæ, quod postulamus, ut vota desideriorum ejus perficias. Præsta, omnipotens Deus, supplicantibus nobis indulgentiam postulanti, veniam poscenti. Protege ei nomen Dei Jacob, mitte ei auxilium salutis de sancto, et de Sion tu erige eum. Memor esto, misericors Deus, sacrificium ejus, et holocaustum ejus ante conspectum omnium sanctorum tuorum pingue fiat. Per Christum Dominum nostrum.

MISSA VOTIVA.

Lectio libri Sapientie Salomonis.

Fili, si quid vovisti Deo, ne moreris reddere. Dispicet enim ei infidelis et stulta promissio: sed quodcumque voveris, redde. Multoque melius est non vovere, quam post votum promissa non reddere. Ne dederis os tuum, ut peccare facias carnem tuam, neque dicas coram angelo: Non est providentia, ne forte iratus Deus super sermones tuos, dissipet cuncta opera manuum tuarum. Ubi multa sunt somnia, plurima vanitas, et sermones innumerati; tu vero Deum time.

Lectio sancti Evangelii secundum Lucam.

Diebus illis, dixit Jesus: Quis vestrum habet amicum, et ibit ad illum media nocte, et dicet illi: Amice, commoda mihi tres panes, quoniam amicus meus venit de via ad me, et non habeo quod ponam ante illum. Et ille deintus respondens dicat: Noli mihi molestus esse, jam ostium clausum est, et pueri mei mecum sunt in cubili, non possum surgere et dare tibi. Dico vobis, etsi non dabit illi surgens, eo quod amicus ejus sit; propter importunitatem tamen ejus surget, et dabit illi quotquot habet necessarios. Et ego vobis dico: Petite et dabitur vobis, querite et invenietis, pulsate et aperietur vobis. Omnis enim qui petit accipit, et qui querit invenit, et pulsanti aperietur.

INCIPIT MISSA.

Suscipe, Domine, supplicantis servi tui ill. votivum tibi munus oblatum, et multiplici fenore gratiarum, ut quæ te fidelissimis votis petit, tu ei, piissime, miseranter indulge.

Secreta.

Redemter [et natura] humane conditor Deus, da ut servus tuus ill. vota adipiscatur, et impetrare mereatur quod exoptat.

Contestatio.

Vere dignum et justum est, omnipotens Deus, per Christum Dominum nostrum, qui nobis votum quo placeris inspiras, et votiva nos inspiratione remuneras, te obsecramus supplici prece, ut hanc servi tui

tionibus *Pest Novina*, et *Ad Pacem*, retento tamen suum Missarum dominicalium.

ill. oblationem dignanter accipias, et in ejus humilitatem intendas, peccata deleas, orationem accipias; ut liberatus ab omni adversitate, et hic et in æternum justificatus, cum angelis sine fine conlaudet dicens: Sanctus.

ITEM MISSA VOTIVA.

Epistola Pauli apostoli ad Romanos.

Fratres, quæcumque enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per patientiam et consolationem Scripturarum spem habeamus. Deus autem patientiæ et solatii det vobis id ipsum sapere in alterutrum secundum Jesum Christum, ut unanimes uno ore honorificetis Deum et Patrem Domini nostri Jesu Christi. Propter quod suscipite invicem, sicut et Christus suscepit vos in honore Dei.

Lectio sancti Evangelii secundum Lucam.

In illo tempore, Dominus noster Jesus Christus cum adpropinquasset Hieriche, cæcus quidam sedebat secus viam mendicans. Et cum audiret turbam prætereuntem, interrogabat quid hoc esset. Dixerunt autem ei quod Jesus Nazarenus transiret. Clamavit dicens: Jesu filii David, miserere mei. Et qui præbant increpabant ei ut taceret. Ipse vero multo magis clamabat: Fili David, miserere mei. Stans autem Jesus jussit eum adduci ad se. Et cum adpropinquasset, interrogabat eum dicens: Quid tibi vis faciam? At ille dixit: Domine, ut videam. Et Jesus ait illi: Respice, fides tua te salvum fecit. Et confestim vidit, et sequebatur illum magnificans Deum. Et omnis plebs ut vidit, dedit laudem Deo.

INCIPIT MISSA.

Deum cui acceptiora sunt vota fidelium quam munera, fratres carissimi, supplices deprecemur, ut hanc oblationem famuli sui ill. dignanter accipiat. Tribuat ei magna pro parvis, pro temporalibus præmia sempiterna. Det ei auxilium sive præsidium gratiæ suæ, ut quod humilliter implorat, Domino largiente, suscipiat.

Secreta.

Omnipotens et misericors Deus, cui redditur votum in Hierusalem, exaudi preces famuli tui, memor esto sacrificii sui, fiant holocausta sua [pinguia:] tribue ei devotionis gratiam, comple in bonis desiderium suum, et corona eum in misericordia. Tibi, Domine, quando fidei devotione famuletur, ignasce facinora; et ne lugenda committat, paterna pietate castiga.

Contestatio.

Vere dignum et justum est, omnipotens Deus, te laudare, te benedicere, teque glorificare, tuæ majestati ac voluntati semper obtemperare, in quo est salus omnium populorum. Cui Abel munera obtulit, cui Abraham holocaustum offerre decrevit, cui Jacob votum vovit, et reddidit, miserere, Domine, servo tuo ill., qui in honore sanctorum ill. votorum munera offert per suffragia orationum sanctorum tuorum: te protectorem suum semper agnoscat, et sui auxilii operam indesinenter inveniat: illum gloriatur recipere præmium, qui devoto pectore ad alta contemplatione

nomine Contestationis. Sed plura exempla infra sub

suspendere. . . Tu es enim Deus qui nullum tibi perire vis, sed omnibus reddis magna pro parvis, pro morte vitam, pro pœna gloriam, pro votorum officio præmia tribuis sempiterna, per Christum Dominum nostrum.

ITEM MISSA VOTIVA.

Deus, qui vulnere passionis et crucis nostrorum vincula solvis [peccatorum,] votivam hanc servo tuo ill. suscipe preem in omnibus, pro quibus te poposcrit fideli devotione, exaudire digneris.

Dicitur Secreta.

[Contestatio.]

Vere dignum et justum est, omnipotens Deus, qui ob hoc peccatorum non renuis postulata; pro quo te, Domine, supplices postulamus, ut huic servo tuo ill. delectabiles petitiones impleas, et perseverantiam in bonis operibus tribuas per Christum Dominum nostrum. Per quem Majestatem tuam laudant angeli.

MISSA PRO VIVIS ET DEFUNCTIS.

Epistola Pauli apostoli ad Colossenses a.

Fratres, qui sub potestate domini sumus, mandatum Dei custodire debemus. Qui custodiunt præcepta Domini, habent vitam æternam; et qui negant mandata ejus, adquirent ruinam, et in hoc secundam mortem. Præceptum Domini hoc est: Non perjureris. Non furtum facies. Non adulterabis. Non falsum testimonium dices. Non accipies munera contra veritatem, nec per potestatem. Qui habet potestatem et abnegat veritatem, ahnegabitur illi regnum Dei, et conculcabitur in infernum. Ibi non egreditur bis. Quomodo sumus fragiles et prævaricatores agentes peccatum. Non per singulos dies pœnitemus, sed per singulos dies peccatum super peccatum facimus. Ut sciatis hoc, fratres carissimi, quia opera nostra scriptum est in hoc libro, in commemoratione erit nobis in die judicii. Ibi nec testes, ibi nec pares, ibi nec per munera judicabitur: quia non est mellior quam fides, veritas, castitas, jejunium, et elemosyna, quæ extinguit omnia peccata. Et quod tibi non via, alio non facias. Stipola regnum Dei, et accepit coronam, quod est in Christo Jesu Domino.

Evangelium inferius dicitur.

INCIPIIT MISSA.

Majestatem tuam, clementissime Pater, exoramus pro fratribus et sororibus nostris, seu omnibus benefactoribus nostris, vel qui se in nostris orationibus commendaverunt, tam pro vivis, quam et solutis debito mortis, quorum elemosynas erogandas suscepimus, vel quorum animas ad memorandum conscripsimus, vel quorum nomina super sanctum altarium scripta adest evidenter: concede propicius, ut hæc sacra oblatio mortuis prosit ad veniam, et vivis proficiat ad salutem; et fidelibus tuis, pro quibus oblationem offerimus, indulgentia tuæ pietatis succurrat.

Dicitur Secreta alia.

Preces nostras, clementissime Deus, benignus

^a Sequens Lectio non legitur in epistola ad Colossenses, neque in Libris sacris: sed est farrago ex Scripturæ verbis contexta.

^b Moris aliquando fuisse ut in domibus privatis, sive pro infirmis, seu pro aliis causis, sacra celebrarentur, testis est, præter alios. Paulinus, in libro de

exaudi: suscipe propicius oblationem adque libamina pro fratribus ac sororibus nostris quam tibi offerimus, seu cunctis benefactoribus nostris, tam pro vivis, quam mortuis, vel fidelibus tuis, pro quibus oblationem offerimus, ut cunctis proficiat ad salutem.

Contestatio.

Vere dignum et justum est, omnipotens Deus, ad vota humilium manum dexterae tuæ Majestatis extendere, ut animabus famulorum famularumque tuarum, tam pro vivis quam et solutis debito mortis, quorum animas ad memorandum conscripsimus, fidelium catholicorum orthodoxorum, qui tibi placuerant, quorum commemorationem agimus, vel quorum nomina super sanctum altarium scripta adest evidenter, remissionem peccatorum, indulgentiam quam semper optaverunt, piis supplicationibus consequantur, per Christum Dominum nostrum. Cui.

MISSA IN DOMO CUJUSLIBET b.

Lectio sancti Evangelii secundum Iocam c.

Diebus illis dixit Dominus Jesus turbis similitudinem hominis cujusdam divitis. Uberes fructus ager attulit, et cogitabat intra se dicens: Quid faciam, quod non habeo quo fructus meos congregem? Et dixit: Hoc faciam. Destrnam horrea mea, et majora faciam; et illuc congregabo omnia quæ nata sunt mihi, et bona mea; et dicam animæ meæ: Anima, habes multa posita in annos plurimos. Requiesce, comede, bibe, epulare. Dixit autem illi Deus: Stulte, hæc nocte animam tuam repetunt a te; quæ autem parasti, cujus erunt? Sic est qui sibi thesaurizat, et non est in Deum dives. Dixitque ad discipulos suos: Ideo dico vobis, nolite solliciti esse animæ quid manducetis, neque corpori quid vestiamini. Anima plus est quam esca, et corpus quam vestimentum. Considerate corvos, quia non seminant neque metunt, quibus non est cellarium neque horreum; et Deus pascit illos. Quanto magis vos pluri estis illis?

INCIPIIT MISSA.

Protector in te sperantium Deus, et subditarum tibi mentium custos, habitantibus in hac domo famulis tuis ill. propicius adesse dignare: Veniat super eos sperantes a te benedictio, ne subvertas: ut pietatis tuæ repleti muneribus, in tua gratia et in tuo nomine læti semper exultent.

Secreta.

^D Suscipe, Domine, quæsumus, preces et hostias famulorum tuorum ill., et muro custodiæ tuæ hanc domum circumda; ut omni adversitate depulsa, sit hoc semper domicilium incolomitatibus et pacis. Per.

Contestatio.

Vere dignum et justum est, omnipotens Deus, benignus indultor in secretis officiis nostris, et in hanc domum manentibus præsentia tuæ concede custodiam, familiae tuæ defensor, ac totius habitaculi hujus habitator appareas.

Vita sancti Ambrosii, qui Romæ, trans Tiberim, apud quamdam clarissimam matronam invitatus, sacrificium in domo obtulit.

^c Hoc Evangelium videtur potius referendum ad missam sequentem, quam ad superiorem de mortuis.

LECTIONES DOMINICALES.

MISSA DOMINICALIS.

Lectio Hiezechiel prophetæ.

Factum est verbum Domini ad me dicens : Quid est quod inter vos parabolam veritatis in proverbium istud in terra Israel dicentes : Patres comederunt uvam acerbam, et dentes filiorum obstupescunt? Vivo ego, dicit Dominus Deus, ecce omnes animæ meæ sunt. Ut anima patris, ita et anima filii mea est. Anima quæ peccaverit ipsa morietur. Et vir, si fuerit justus, et fecerit iudicium et justitiam, de rapina non comederit, et oculos suos non elevaverit ad idola domus Israel, et uxorem proximi sui non violaverit, et ad mulierem menstruatam non accedat, et hominem non contristaverit, pignus debitori reddiderit, per vim nihil rapuerit; panem suum esurienti dederit, et nudum operuerit vestimento; ad usuram non commodaverit et amplius non acceperit; ab iniquitate averterit manum suam, iudicium verum fecerit, inter virum et proximum; in præceptis meis ambulaverit, et iudicia mea custodierit ut faciat veritatem: hic justus est, vita vivet, ait Dominus Deus.

Epistola Pauli apostoli ad Galatas.

Fratres, fructus autem spiritus est caritas, gaudium, pax, longanimitas, bonitas, benignitas, fides, modestia, continentia *. Adversus hujusmodi non est lex. Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitis et concupiscentiis. Si spiritu vivimus, spiritu et ambulemus. Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes. Fratres, etsi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, hujusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans te ipsum, ne et tu teneris. Alter alterius onera portate, et sic adimplebitis legem Christi.

Lectio sancti Evangelii secundum Matthæum.

Diebus illis, accedens unus de Scribis ad Dominum Jesum, et dicit illi : Magister bone, quid boni faciam, ut habeam vitam æternam? Qui dixit ei : quid me interrogas de bono? Unus est bonus Deus. Si autem vis ad vitam ingredi, serva mandata. Dicit illi : Quæ? Jesus autem dixit : Non homicidium facies, non adulterabis, non facies furtum, non falsum testimonium dices; honora patrem et matrem, et diliges proximum tuum sicut teipsum. Dicit illi adulescens : Omnia hæc custodivi, quid adhuc mihi deest? Ait illi Jesus : Si vis perfectus esse, vade, et vende quæ habes, et da pauperibus, et habebis thesaurum in cælo, et veni, sequere me. Cum audisset autem adulescens verbum, abiit tristis. Erat enim habens multas possessiones. Jesus autem dixit disci-

* Hic novem tantum fructus Spiritus sancti, ut in Græco; in Lectionario Luxoviensi decem, ubi patientia, longanimitas.

† Hinc colligitur, missam, si non semper, saltem

A pulis suis : Amen dico vobis, facilius est camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum cælorum. Auditis autem his discipuli mirabantur valde, dicentes : Quis ergo poterit salvus esse? Aspiciens autem Jesus dixit illis : Apud homines hoc impossibile est, apud Deum autem omnia possible sunt. Tunc respondens Petrus dixit ei : Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te : quid ergo erit nobis? Jesus autem dixit illis : Amen dico vobis, quod vos qui secuti estis me, in regeneratione, cum sederit Filius hominis in sede majestatis suæ, sedebitis et vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel. Et omnis qui reliquit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, B centuplum accipiet, et vitam æternam possidebit. Multi autem erunt primi novissimi, et novissimi primi.

INCIPIT MISSA.

Collectio post prophetiam b.

Domine Jesu Christe, spes et salus humani generis, qui ad nos veniens ex alto visitare dignatus es, et de antiqua morte peccati per miserationis tuæ mysteria redemisti; qui inluxisti nobis, qui errabamus in tenebris, et vitalem diem in umbra mortis sedentibus intulisti; respice, Domine, et dirige pedes nostros in viam pacis. Per.

Præfatio.

Domine Deus incomprehensibilis et inenarrabilis, qui dixisti : Non veni vocare justos, sed peccatores ad penitentiam; et cum profectu nostro non ageas, gaudes tamen super peccatorem penitentiam agentem, quia non vis mortem peccatoris, sed ut convertatur et vivat. Convertite nos, Domine, ad te et convertemur. Convertite nos Deus salutaris noster, et ne perdas nos cum peccatis nostris, ne tradas nos in finem. Ne intres in iudicium cum servis tuis, ne tradas bestiis animam confitentem tibi, memento congregationis tuæ, et dirige nos in via recta. Doce nos, Domine, facere voluntatem tuam, quia tu es Deus noster. Statue pedes in consummatione, ut te adjuvante vincamus antiqui hostis insidias, ut liberi ab infestatione inimici, serviamus tibi in sanctitate et justitia omnibus diebus vite nostræ.

Collectio.

D Domine Deus omnipotens, qui salvos facis sperantes in te. Tu clementissime, qui revocas errantes; tu misericordissime, qui non despicias peccatores; tu, Domine Pater, cum ceciderit justus, manum apponis; tu excelsus in cælis, habitare promisisti in terris, ubi sunt congregati in tuo nomine duo vel tres;

aliquando, inchoatam fuisse a lectione prophetiæ, quemadmodum in Parasceve incipit missas Præsanctificatorum. Confer tres alias missas dominicales inferius, ubi similiter Præfatio post prophetiam.

te, Domine, tenemus promissorem, ut des veniam poenitentibus. Te inveniant omnes qui quaerunt te. Tu rex gloriae Christus, tu rex omnis terrae Deus, tu rex virtutum. Te perscrutorem conscientiarum nostrarum scimus: ideo et veniam petimus delictorum. Tu magnus Dominus et laudabilis valde. Te precamur, ut sis nobis propicius. A te speramus. Averte faciem tuam a peccatis nostris, et omnes iniquitates nostras dele. Te obsecramus, qui praemia paras justis, da veniam peccatoribus. Tibi constemur mala nostra, ut mereamur consequi bona tua.

Post nomina.

Domine Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Jacob, Deus patriarcharum, prophetarum, apostolorum et martyrum, omniumque sanctorum, sicut pro piissima misericordia tua dedisti eis voluntatem veniendi ad te; Ita, clementissime Pater, da servis tuis intellectum, virtutem, et possibilitatem, ut tibi secundum voluntatem tuam serviamus. Spiritus tuus bonus deducat nos in via recta. Da incipientibus perfectionem, da parvulis intellectum, da currentibus adiutorium. Da negligentibus compunctionem, da tepidis spiritum ferventem, da perfectis bonam consummationem. Loquatur os nostrum laudem tuam, et per singulos dies benedicamus te, et laudemus nomen tuum in aeterna saecula saeculorum.

Ad pacem.

Deus pax et caritas te deprecamur; Domine sancte, Pater omnipotens, aeternae Deus, libera nos ab omni temptatione, adjuva nos in omni certamine, consolare in omni tribulatione. Da nobis patientiam in adversis, da nobis ut te puro corde adoremus, tibi munda conscientia psallamus, tibi tota virtute serviamus. Te benedicimus, Trinitas sancta, tibi gratias agimus, te per singulos dies laudamus, te deprecamur, Abba Pater. Suavis sit tibi laudatio nostra, sique acceptabilis oratio nostra.

Contestatio.

Vero dignum et justum est, Domine Rex caelestium, Rex regum, Deus deorum, et Dominus dominorum, tibi gratias agere, laudum hostias immolare. Exaudi orationem et deprecationem famulorum famularumque tuarum; auribus percipe lacrimas eorum, Abba Pater. Imple nominis tui officium super famulos et famulas tuas; tu eos rege, tu protege, tu conserva, tu sanctifica, tu gubernare, tu consolare. Sicut non es indignatus congregare et vocare eos; Ita tuo inflammentur amore, ut a te non despiciantur, Domine clementissime, et piissime Pater. Oro te, Domine, non pereat in nobis factura redemptionis et vocatio tua: sicut vocasti errantes, ita custodi in hoc ovili habitantes. Precamur te, Domine sancte, Pater omnipotens, aeternae Deus, exaudi famulos tuos, quia benigna est misericordia tua. Concede eis ut tuo sancto Spiritu inflammentur, tua virtute firmantur, tuo splendore inluminentur, tua gratia repleantur cum tuo adiutorio proficiant. Dona eis, Domine, fidem rectam, caritatem perfectam, humilitatem veram. Concede, Domine, ut sit in nobis sim-

^a Haec est illa prophetia, de qua superius mentio.

plex affectus, patientia fortis, obedientia perseverans, pax perpetua, mens pura, rectum et mundum cor, voluntas bona, conscientia sancta, compunctio spiritalis, virtus animae, vita immaculata, iureprehensibilis; consummatoque viriliter cursu, in tuum feliciter mereamur intrare regnum. Cui merito.

Lectio Apocalypsin sancti Johannis ^a.

Ego Johannes vidi sedentem super thronum, et in dextera sedentis super thronum, librum scriptum intus et foris, signatum sigillis septem. Et vidi angelum fortem, praedicantem voce magna, et dicentem: Quis est dignus aperire librum, et solvere signacula ejus? Et nemo poterat. Et ego flebam multum, quia nemo dignus inventus est aperire librum, et videre eum. Et unus de senioribus dicit mihi: Ne flevris. Ecce vicit Leo de tribu Juda, radix David, aperire librum, et septem signacula ejus. Et vidi, et ecce in medio throni et quattuor animalium et in medio seniorum Agnum stantem quasi occisum, habentem cornua septem, et oculos septem, qui sunt spiritus Dei missi in omnem terram. Et venit, et accepit librum: et quattuor animalia, et viginti quattuor seniores ceciderunt coram Agno; et cantant novum canticum, dicentes: Dignus es aperire librum, et signacula ejus, quoniam occisus es, et redemisti nos Deo in sanguine tuo. Et omnes audivi dicentes: Sedenti in throno et Agno, benedictio, et honor, et gloria, et potestas in saecula saeculorum amen. Qui habet aurem audiat, quid Spiritus dicat Ecclesiis.

MISSA DOMINICALIS.

Epistola Pauli apostoli ad Corinthios

Fratres, cum ergo Christus praedicator quod a mortuis resurrexit, quomodo dicunt quidam in vobis, quoniam resurrectio mortuorum non est? Si autem resurrectio mortuorum non est, neque Christus resurrexit. Si autem non resurrexit, sine causa est ergo et praedictio nostra, et fides vestra vacua. Invenimur autem falsi testes Dei; quoniam testimonium diximus adversus Deum, quod suscitaverit Christum, quem non suscitavit. Si enim mortui non resurgunt, neque Christus resurrexit. Quod si Christus non resurrexit, sine causa et fides vestra est, et adhuc estis in peccatis vestris. Ergo et qui dormierunt, in Christo perierunt. Si in hac vita sola in Christo sperantes sumus tantum, miserabiliores sumus omnibus hominibus. Quoniam in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur.

Lectio sancti Evangelii secundum Matthaeum.

Diebus illis, convocatis ad se Dominus Jesus turbis, dixit eis: Audite et intelligite. Non quod intrat in os, coinquinat hominem; sed quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem. Tunc accesserunt discipuli ejus, et dixerunt ei: Scis quia Pharisei, audito hoc verbo, scandalizati sunt. At ille respondens ait: Omnis plantatio, quam non plantavit Pater meus caelestis, eradicabitur. Sinite illos, caeci sunt, duces caecorum. Caecus autem si caeco ducatum praestet, ambo in foveam cadunt. Respondens autem Petrus dixit ei: Edissere nobis parabolam istam. At ille

dixit : Adhuc et vos sine intellectu estis? non intelligitis quia omne quod in os intrat, in ventrem vadit, et in secessum mittitur? quæ autem procedunt de ore, de corde exeunt, et ea coinquant hominem. De corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemix; hæc sunt quæ coinquant hominem. Non lotis autem manibus manducare, non coinquant hominem. **EGRESSUS INDE DOMINUS JESUS** secessit in partes Tyri et Sidonis : et ecce mulier Chanaea, a finibus illis egressa, clamavit, dicens ei : Misereberis mei, Domine, fili David ; filia mea male a dæmonio vexatur. Qui non respondit ei verbum. Et accedentes discipuli ejus rogabant eum, dicentes : Dimitte eam, quia clamat post nos. Ipse autem respondens ait : Non sum missus nisi ad oves quæ perierunt domus Israel. At illa venit, et adorabat eum dicens : Domine, adjuva me. Qui respondens ait : Non est bonum sumere panem filiorum, et mittere canibus. At illa dixit : Etiam, Domine, nam et catelli edunt de mensa dominorum storum. Tunc respondens Jesus ait illi : O mulier, magna est fides tua ; fiat tibi sicut vis. Et sanata est filia ejus ex illa hora.

INCIPIT MISSA

Oremus, fratres carissimi, unanimes atque concordēs, ut Ecclesiam suam Dominus in pace constituat, clerum suum cælesti benedictione circumdet, plebem suam donis repleat spiritalium gratiarum ; ut quietam vitam agentes, æterno Domino inlibate serviamus.

Collectio.

Sempiternum Dominum, infinitum, ingenitum, immortalem, devotæ mentis, desideriorum cordis habitatorem deprecemur, ut Ecclesiam sanctam catholicam perpetua defensione tueatur.

Post nomina.

Domine Deus dilectionis et pacis, in cujus dextera salus nostra est, præsta ut ad te non ore tantum, sed et corde vigilemus. Timorem tui nominis nostris emitte visceribus, et amorem infunde pectoribus. Per.

Ad pacem.

Præsta nobis, Domine, in domo tua sancta unanimitate viventibus pacem habere quam tradimus ; pacem servare quam sumimus.

Contestatio

Vere dignum et justum est, omnipotens Deus, per Christum Dominum nostrum. Cujus vocem Adam audivit, et timuit ipsius aspectum ; Abel quæsit, et meruit. Cujus nomen Enoch credidit, et vocavit ; ipsius gratiam Noe justificatus invenit. Cujus benedictionem Abraham vocatus accepit, ipsius caritatem Isaac probatus agnovit. Cujus sanctificationem Jacob electus emeruit, ipsius ignem Moyses miratus inspicxit. Cujus decatum Jesus sibi conscius adoravit : ipsius suavitate Debora cantavit in voce. Cujus potentiam Gedeon probavit in vellere : ipsius fortitudinem Samson ostendit in crine. Cujus majestatem Samuhel vidit in sancto, ipsius magnitudinem David exultavit in tympano. Cujus honorem Salomon glorificavit in templo, ipsius ascensionem Helias præ-

guravit in curro. Cujus dono vidua benedixit in oleo, ipsius vivificationem Helisetis vidit in sepulcro. Cujus patientiam Hieremias docuit in lacum, ipsius misericordiam Zerobabel prædieavit in reditum. Cujus opus Patriarcharum forma distinxit, ipsius propiciationem sacerdotum præparatio declaravit. Cujus longanimitatem judicum æquitas protulit, ipsius sapientiam regum vita deservit. Cujus spiritum prophetarum veritas adprobavit, ipsius adventum Zacharias castigatus ostendit. Cujus introitum Johannes præcursor admonuit, ipsius natiuitatem Virgo protulit, stella præcessit. Angelorum vox sacra cecinit, pastorum pervigil sollicitudo pervidit, magorum tripertita oblatio muneris honoravit. Cujus passionem mundus non sustinuit, sol refugit. Cujus resurrectionem adstantes sustentaverunt angeli, cum resurgente glorificaverunt sancti. Cujus regnum universum cælestium et terrestrium infernorumque contentum, animalium, seniorum, signatorum, incessabile voce proclamabant dicentes : Sanctus.

MISSA DOMINICALIS.

Lectio Malachiæ prophetæ, dominicalis legenda.

Hæc dicit Dominus : Inferte omnem decimam in horreum meum, et sit cibus in domo mea, et probate ue super hoc, dicit Dominus. Si non aperuerit vobis cataractas cæli, et effudero vobis benedictionem usque ad abundantiam : et increpabo pro vobis devorantem, et non corrumpet fructum terræ vestræ, nec erit sterilis vinea in agro, dicit Dominus exercituum. Et beatos vos dicent omnes gentes. Eritis enim vos terra desiderabilis, dicit Dominus exercituum. Invaluerunt super me verba vestra, dicit Dominus, et dixistis : Quid locuti sumus contra te? Dixistis : Vanus est qui servit Deo. Convertimini, et videbitis, quid sit inter justum et impium, et inter servientem Deum et non servientem ei. Ecce enim dies veniet succensa quasi caminus, et erunt omnes superbi et omnes facientes impletatem stipula, et inflammabit eos dies veniens. Et orietur vobis timentibus nomen meum sol justitiæ, et sanitas in pinnis ejus. Ecce ego mittam vobis Heliam prophetam, antequam veniat dies Domini magnus et terribilis. Et convertet cor patrum ad filios, et cor filiorum ad patres eorum ; ne forte veniam et percuntiam terram anathemate, ait Dominus Deus.

Epistola Pauli apostoli ad Romanos.

Fratres, non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentiis ejus. Sed neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato ; sed exhibete vos Deo tanquam ex mortuis viventes, et membra vestra arma justitiæ Deo. Peccatum enim vobis non dominabitur. Non enim sub lege estis, sed sub gratia. Quid ergo? peccabimus quoniam non sumus sub lege, sed sub gratia? Absit. Nescitis cui exhibuistis vos servos ad obediendum, servi estis ejus cui obeditis, sive peccati in mortem, sive obeditionis ad justitiam? Gratias autem Deo quod fuistis servi peccati, obedistis autem ex corde in eam formam doctrinæ, in qua traditi estis. Libe-

rati autem a peccato, servi facti estis justitiæ, per A Patrem omnipotentem, qui clamantes ad se clementer exaudit, et sperantes in se non derelinquit.

Lectio sancti Evangelii secundum Matthæum.

Simile factum est regnum cælorum homini, qui seminavit bonum semen in agro suo. Cum autem dormirent homines, venit inimicus ejus, et superseminavit zizania in medio tritici, et abiit. Cum autem crevisset herba et fructum fecisset, tunc apparuerunt zizania. Accedentes autem servi patrisfamilias dixerunt ei : Domine, nonne bonum semen seminasti in agro tuo? unde ergo habet zizania? Et ait illis : Inimicus homo hoc fecit. Servi autem dixerunt ei : Visimus, et colligimus ea? Et ait illis : Non, ne forte colligentes zizania, eradicetis simul cum eis et triticum. Sinite utraque crescere usque ad messem; et in tempore messis dicam messoribus : Colligite primum zizania, et alligate ea in fasciculos ad comburendum, triticum autem congregate in horreum meum.

Locutus est dominus Jesus in parabolis ad turbas, et sine parabolis non loquebatur eis, ut impleatur quod dictum est per prophetam dicentem : Aperiam in parabolis os meum, eructabo absconsa a constitutione mundi. Tunc dimissis turbis, venit in domum; et accesserunt ad eum discipuli ejus, dicentes : Dissere nobis parabolam zizaniorum agri. Qui respondens ait : Qui seminat bonum semen, est Filius hominis. Ager autem est mundus. Bonum vero semen hii sunt filii regni. Zizania autem filii sunt nequam. Qui seminavit ea, est diabolus. Messis vero consummatio sæculi est : messorum autem angeli sunt. Sicut ergo colliguntur zizania, et igne comburuntur, sic erit in consummatione sæculi. Mittet Filius hominis angelos suos, et colligent de regno ejus omnia scandala, et eos qui faciunt iniquitatem, et mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus et stridor dentium. Tunc justi fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum. Qui habet aures audiendi, audiat.

INCIPIT MISSA.

Collectio post prophetiam.

Benedicte, sancte Deus Israel, visita plebem tuam, benedic populum tuum, et libera eum a peccatis eorum, et præsta, Domine virtutum, ut de manibus inimicorum nostrorum liberemur, et tibi soli servire mereamur cum justitia et sanctitate omnibus [diebus] nostris : et dirige pedes nostros in via pacis, ut voluntatem tuam in omnibus implere possimus. Per.

Præfatio.

Oremus Dominum, dilectissimi nobis, qui amara nobis adveniunt tempora et periculosi adproximant anni. Mutantur ^b regna, vocantur gentes : excidit caritas, exurgit iniquitas : increvit cupiditas, prævaluit impietas; et in miserorum creaturæ fugit. Dum ergo tempus est, convertamur ad Dominum, flectamus genua, curvemus cervices, rogemus Deum

^a Hæc Lectio est sine titulo in exemplari, ubi primus hujus Lectionis versus minio descriptus est, ut nempe esset indicio hæc non consequenter legi apud Matthæum in cap. xiii.

^b Hæc fortasse dicta sunt, cum vel Franci in Gal-

Collectio.

Quam magna est misericordia tua, Domine, subvenire captivis, miseris parcere, indulgere peccantibus, peregrinos consolari, oppressos sublevare, rogantes audire; non habentibus dare, veniam peccantibus dare, gentes barbaras ad invocationem nominis tui convertere. Ad illam misericordiam converte nos, quam rogantibus nobis pius et misericors Deus exaudire digneris per interventum sanctæ Mariæ.

Post nomina.

Cælestium vitæ æternæ adoremus Dominum, fratres carissimi, suppliciter deprecemur, ut populum suum semper ubique custodiat, protegat atque defendat, principes mitiget, potestates gubernet, iudices regat, nocentes reprimat, hostes repellat, laborantibus opem tribuat, oppressos liberet, victos dimittat, captivos revocet, lapsos restituat, contritos foveat, languidos curet, cunctis misericordia subveniat, pius et misericors Deus preces nostras propicius exaudiat.

Ad pacem.

Deus pater omnipotens, bonus ac mitis es, qui Dominum nostrum Jesum Christum hoc sedem lætitiæ cum ergo quis ascensurus es in cælum pacem tuam dare nobis, pacem suam relinquere servis suis. Respice, Domine, sanctæ Ecclesiæ tuæ catholicæ signum pacis inpone. Fiat in virtute quod de ea dicitur, et quo titulus impleatur. Pacem teneant sacerdotes, pacem habeant divites, pacem habeant pauperes, pace gaudeant locupletes; pace mitescant barbare nationes; pacem videant liberi, pacem sentiant servi; pacem cogitent reges, pacem faciant principes, pacem tuam, omnipotens, da nobis, per intercessionem beatissimi Johannis Baptistæ mereamur accipere.

Contestatio

Vere dignum et justum est, omnipotens Deus, qui cum patribus nostris veniam supplicentibus..... te, Domine, quia tempus est necesse pœnitendi, ut non egrediamur alieni. O magnam vallem Josaphat, ubi omnes ad iudicium venient, ubi erit discussio inter justos et injustos : ut cognoscantur mendaces et veraces in illo die iudicii, ubi nulla est accusatio nec excusatio, ubi nec fides datur, nec fides repellitur; ubi justus solvuntur, et peccatores ferro fixi tenentur. O magnum regem, qui de profundo bonos adducit, et malos repellit. Justus eligendi sunt, peccatores torquendi, justus ad vitam, peccatores ad gehennam. Nec pater filium, nec filius patrem lugebit : se unusquisque lugebit nec ullus ultum requiret, quia omnis cupiditas requiescet! O magnum diem iudicii, ubi nec tortores deficiunt, nec mortui moriuntur! Timeamus dum vacat, ne timeamus ubi non vacat. Timeamus gehennam, quæ est in æter-

liam, vel Langobardi in Italiam irruerunt.

^c Locus corruptus. Forte legendum, *obsidem lætitiæ nobis reliquisti, cum is ascensurus in cælum voluit pacem, etc.*

num malum : cum Deo vivamus, quod est in æternum. Bonum per Christum Dominum nostrum, cui merito.

Item contestatio dominicalis.

Vere dignum et justum est omnipotens Deus, te glorificare, et tibi cum timore et tremore immensas laudes canere, Deus noster, qui per Filium tuum Dominum nostrum genus humanum judicare disposuisti. O quam magna et alta sapientia factum est hoc, ut ille Dominus noster Jesus Christus venerabilis statu, et pretiosus forma judicaret, quam crudelissima plebs Judæorum præsumsit sauciare. Ille venturus est judicare qui pœnam sustinuit, ille venturus est judicare qui crucem portavit, ille venturus est judicare, cujus latus Judaica perfidia vulneravit. Ille venturus manus tendit ad judicandum, ubi clavi confixi sunt, et ipsa signa permanent in æternum, sicut scriptum est : Videbunt quem transfixerunt, et plangent se cunctæ tribus terræ. Ibi erit tribulatio, et impiis condemnatio ; ibi erit justis exultatio, et impiis condemnatio ; ibi erit justis jocunditas, et impiis verecundia ; ibi erit justis gratia defusa, et plebs Judæorum erit confusa. O quam gravis et laboriosa est dies illa ! o quam terribilis et horribilis est dies illa, dies iræ, dies tribulationis et angustiarum, dies calamitatis et miseriarum, dies tenebrarum et caliginis, dies nebulæ et turbinis, dies tubæ et clangoris ; ubi cælum cum terra contremiscit, et omnes justi terribiliter conturbantur ; ubi omnis causa ventilatur, et unicuique secundum opera sua dispensatur, per Christum Dominum nostrum, cui merito, etc.

ITEM MISSA DOMINICALIS.

Epistola Pauli apostoli ad Colossenses, dominicalis legenda.

Fratres, mortificate membra vestra quæ sunt super terram, fornicationem, inmunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, et avaritiam, quæ est simulatorum servitus : propter quæ venit ira Dei super filios incredulitatis. In quibus et vos ambulastis aliquando, cum viveretis in illis. Nunc autem deponite vos omnia, iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem sermonem de ore vestro. Nolite mentiri in invicem, expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, et induentes novum, eum qui renovatur in agnitione secundum imaginem ejus qui creavit eum, ubi non est gentilis et Judæus, circumcisio et præputium, barbarus et Schyta, servus et liber, sed omnia et in omnibus Christus.

Lectio sancti Evangelii secundum Matthæum.

Diebus illis, dixit Dominus Jesus discipulis suis : Cum venerit Filius hominis in majestate sua, et omnes angeli cum eo ; tunc sedebit super sedem majestatis suæ, et congregabuntur ante eum omnes gentes, et separabit eos ab invicem, sicut Pastor segregat oves ab hœdis. Tunc dicet Rex his qui a dextris ejus erunt : Venite, benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi. Esurivi enim, et dedistis mihi manducare ; sitiivi, et dedistis mihi bibere ; hospes eram, et collegistis

me ; nudus, et operuistis me ; infirmus, et visitastis me ; in carcere eram, et venistis ad me. Tunc respondebunt ei justii dicentes : Domine, quando te vidimus esurientem, et pavimus ; sitiientem et dedimus tibi potum ? quando autem te vidimus hospitem, et collegimus te ; aut nudum et cooperuimus ? aut quando te vidimus infirmum, aut in carcere, et venimus ad te ? Et respondens Rex dicit illis : Amen dico vobis, quamdiu fecistis uni de his fratribus meis minimis, mihi fecistis. Tunc dicit et his qui a sinistris erunt : Discedite a me, maledicti, in ignem æternum, qui paratus est diabolo et angelis ejus. Esurivi enim, et non dedistis mihi manducare ; sitiivi, et non dedistis mihi potum ; hospes eram, et non collegistis me ; nudus, et non operuistis me ; infirmus et in carcere, et non visitastis me. Tunc respondebunt et ipsi dicentes : Domine, quando te vidimus esurientem, aut sitiientem, aut hospitem, aut nudum, aut infirmum, vel in carcere, et non ministravimus tibi ? Tunc respondebit illis dicens : Amen dico vobis, quamdiu non fecistis uni de minoribus his, nec mihi fecistis. Et ibunt hi in supplicium æternum, justii autem in vitam æternam.

INCIPIIT MISSA.

Collectio post prophetiam.

Dirige, omnipotens Deus Dominator, gressus nostros in via pacis, et sensus nostros corroborata in mandatis tuis : visitet nos Oriens ex alto, et inluminet eos qui in tenebris et umbra mortis sedent ; ut te adorent propter misericordiam tuam, te sequantur propter veritatem tuam, teque desiderent propter dulcedinem tuam, qui es benedictus Dominus Deus Israel in unitate Spiritus sancti in sæcula sæculorum.

Missa dominicalis ^a.

Pronis mentibus et totius corporis devotione prorecti, omnipotentem Dominum deprecemur, ut omnes incolas suos unumque corpus Ecclesiæ trina et unita plebem suam custodiat. Sacerdotibus pacem et concordiam, et universo clero perpetis ministerii gratiam largiatur, defensionem pupillis, solatium viduis, continentiam monachis, mercedem operantibus ; esurientibus victum, vestitum nudis, ægrotantibus sanitatem, vincitiam absolutioem, peregrinantibus patriam, navigantibus portum dignatus impertiat : humilitatem superbis, maleloquentibus emendationem, pœnitentibus delictorum finem, peccatoribus veniam, in hæretico errore viam veritatis ostendat.

Collectio.

Deum ineffabilis potentiae, bonitatis inmensæ, fratres carissimi, deprecemur, ut sacerdotes, clerum ac populum suum visitet, et tueatur : inluminet totam plebem suam, et illa qua redemit pietate, sua miseratione conservet.

Post nomina.

Respice, Deus omnipotens, ad precem familiæ tuæ, quæ misericordiam tuam sinceritatis officio et studio caritatis obtinere desiderant, atque muneris tui donum te adjuvante percipiant.

^a Legendum *Præfatio dominicalis*. Ita enim vocabatur illa adhortatio post prophetiam, ut supra in prima missa dominicali.

Ad pacem.

Pacem tuam nostris temporibus, bone Jesu, inlabere, in qua est plenitudo dilectionis tuæ, et præsta ut pacem quam nunc ore proferimus semper spiritali sensu conservare mereamur.

Contestatio.

Vere dignum et justum est, omnipotens Deus, qui peccato primi parentis hominem a salutis finibus exulantem, pietatis indulgentia ad veniam vitamque revocasti, mittendo nobis Unigenitum tuum Salvatorem nostrum, per quem languores nostros curares, peccata dimitteres, potentiam hostis antiqui contereres, infernorum nexu resolveres, paradisi portas aperires, fidem innovares, vitam mortuis redderes, Dei filios faceres, et ad cælestia regna perduceres Dominus noster Jesus Christus. Cui merito.

Alia Contestatio.

Vere dignum et justum est, omnipotens Deus per Christum Dominum nostrum. Qui videns humani generis fabricam, hostis antiqui extinguentis fallaciam, in terra descendit Dominus noster Jesus Christus, utero conceptus est virginali, Deus et homo processit. Homo videtur in corpore, Deus autem manifestatus est in virtute. Homo fuit quando cum Judæis ambulavit; Deus autem manifestatus est quando paralyticum triginta octo annorum solo verbo curavit. Homo fuit ad frequentiam nuptiarum; Deus autem manifestatus est quando aquas convertit in vinum. Homo fuit quando ad piscinam Siloe cum discipulis venit; Deus autem manifestatus est quando cæcam a nativitate inluminavit. Homo fuit quando mulier peccatrix lacrymis pedes lavit; Deus autem manifestatus est quando eam a profluvio sanguinis liberavit. Homo fuit quando in nave dormivit; Deus autem manifestatus est quando ventibus in mare ut quiescerent imperavit. Homo fuit quando Maria et Martha pro fratre eum rogabant; Deus autem manifestatus est quando Lazarum quatruiduanum de monumento resuscitavit. Homo fuit quando in cruce pendit; Deus autem manifestatus est quando tertia die resurrexit a mortuis, sedit ad dexteram Patris, Interpellat pro peccatis nostris. Quis non timeat talem Dominum Regem æternum, aut quis non prostratus adoret? cui merito.

MISSA DOMINICALIS.

Epistola Pauli apostoli ad Romanos, dominicalis legenda.

Fratres, hoc est verbum fidei quod prædicamus: quia si confitearis in ore tuo Dominum Jesum, et in corde tuo credideris, quod Deus illum suscitavit a mortuis, salvus eris. Corde enim creditur ad justitiam, aure autem confessio fit ad salutem. Dicit enim Scriptura: Omnis qui crediderit in illum, non confundetur. Non enim est distinctio Judæi et Græci. Nam idem Dominus omnium, dives in omnibus qui invocant eum. Omnis enim qui invocaverit nomen Domini, salvus erit.

Lectio sancti Evangelii secundum Matthæum.

Omnia ergo quæcumque vultis ut faciant vobis homines, et vos facite eis. Hæc est enim lex et prophetæ. Intrate per angustam portam, quia lata porta

A et spatiosa via quæ ducit ad perditionem, et multi sunt qui intrant per eam. Quam angusta porta et arcta via quæ ducit ad vitam, et pauci sunt qui inveniunt eam. Adtendite a falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem [sunt] lupi rapaces. A fructibus eorum cognoscetis eos. Numquid colligunt de spinis uvas, aut de tribulis ficus? Sic omnis arbor bona fructus bonos facit; mala autem arbor fructus malos facit. Non potest arbor bona fructus malos facere, neque arbor mala fructus bonos facere. Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, et in ignem mittetur. Non omnes qui dicent mihi, Domine, Domine, intrabunt in regnum cælorum; sed qui faciunt voluntatem Patris mei qui in cælis est, ipsi intrabunt in regnum cælorum.

B

Incipit Apologia.

Ante oculos tuos, Domine, culpas quas fecimus, et plagas quas excepimus conferimus. Minus est quod patimur, majus est quod meremur. Peccati pœnam sentimus, et peccati pertinaciam non vitamus. In flagellis tuis, Domine, fragilitas nostra vincitur, et iniquitas non mutatur. Mens ægrotata torquetur, et cervix dura non flectitur. Vita in dolore suspirat, et in opere non inmendat. Si expectas, Domine, non corrigimus; si vindicas, non duramus. Confitemur in contractione quod læsimus. Si oppresseris manum, faciendam promittimus; si suspenderis gladium, promissa non facimus. Si ferias, clamamus ut parcas; si iterum peperceris, te provocamus ut ferias. Si angustia venerit, tempus petimus pœnitendi; si misericordia venerit, abutimur pœnitentia ab misericordia. Te volumus observare quod jusseris; te nolumus obaudire quod feceris. Habes, Domine, confidentes reos. Parce quia pius es, quia tibi multa miseratio perabundat. Præsta, Domine, siue merito quod rogamus, qui fecisti ex nihilo qui rogarent: quia [justis] præmia tribuas, et peccatoribus veniam non negasti. Rogo, inclite Pater.

INCIPIT MISSA.

Præfatio.

Deum ac Dominum nostrum, fratres carissimi, deprecemur, ut custodiat in nobis opus redemptionis suæ; et qui vitam nostram emere sua morte dignatus est ad æternam nobis beatitudinem consequendam, donet pacem temporibus nostris, castitatem cordis et corporis, decessum vitiorum, successionem virtutum, desiderium futurorum. Per.

Collectio.

Domine Deus noster, suscipe preces supplicum, et sanctorum tuorum orationes benignus exaudi. Debemus deferre ad publicum crimina, si ad iudicium nolumus sustinere tormenta. Debemus humiliari coram hominibus, si volumus coram angelis gloriari. Debemus lugere in sæculo, si volumus regnare cum Christo. Debemus honorem expernere temporalem, si obtinere volumus gloriam sempiternam. Timeamus Deum occultum in conscientia testem, et publicum in examinatione censorem. Non ille querit pro ignorantia confessionem; sed pro

miseriçordia confessorum. Fratres carissimi, Dominum deprecemur, ut sic absolvat pietas humiles, ut non puniat severitas contumaces. Per.

Post nomina.

Offerentes Deo, fratres carissimi, spiritalia munera, divinam clementiam deprecemur, ut has oblationes, quas in commemoratione sanctorum et pro salute omnium credentium offerimus, plena pietatis suae dignatione suscipiat, nostrum omnium preces exaudiat.

Ad pacem.

Deus vita credentium, regio vivorum, expectatio fidelium, resurrectio mortuorum, captivorum redemptio, aeternitas redemptorum, benignus indulitor supplicantium preces accipe, suffragantium intercessionibus mitigare, contentum peccata dimitte: et quos redemere dignatus es humilitate corporea, B protegere digneris virtute divina.

Contestatio.

Vere dignum et iustum est, omnipotens Deus, Deus Abraham; Deus Isaac, Deus Jacob: cujus verbo universa creata sunt; cujus spiritu omnia nunciuntur^a, una divinitas, et trina majestas; natura inseparabilis, persona individua; Deus unus et solus, unitas triplex, incomprehensa conjunctio, indivisa distinctio, quem unum in substantialiter, trinum personaliter nominamus, credimus, confitemur. Tu es enim Deus, et non est secundum opera tua. Tu fundasti terram super aquam; tu legem creaturis omnibus posuisti; qui in uno trinus appares, in tribus unus agnosceris: Pater ingenitus, Filius unus est generatus, Spiritus sanctus unus est ex^b Patre procedens, Patri et Filio c coaeternus. Una tamen in tribus virtus et dignitas, potestas, atque ita conjuncta divisio: quae tibi esset gloria in caelis, potentia in aquis, sapientia in terris, virtus in abyssis, claritas in angelis, dignitas in prophetis, sublimitas in evangelistis, auctoritas in apostolis; pietas in praecipis, placabilitas in templis, felicitas in holocaustis, largitas in ministris, per Dominum nostrum. Cui angelicus flammiferus chorus terribile exhibet obsequium: quem cherubin et seraphin aurigam sedentem pavida subiectione mirantur; ante cujus conspectum sex quaterni seniorum mirificus ordo splendens nitentium gemmarum coronam capitis vertice gestantium; animalium quoque diversis numerum vultibus variatae terga Evangelia una se jungentes, perenne jubilatione conlaudant dicentes: Sanctus. D

Contestatio de Abraham.

Incipit Contestatio dominicalis dicenda.

Vere dignum et iustum est, omnipotens Deus, qui Abrahæ famulo tuo unicum filium, quem ipse dederas, in sacrificium tibi victimam esse jussisti. O Domine in promittendo fidelis, in perficiendo liberalis, nunc per sterilem senem fecundasti; sed ut devotio comprobaretur in patre, affectio postponeretur in sobole, et qua futurum nesciebat affectum. Plus siquidem gavisus est offerens tibi filium, quam promissum crediderit nasciturum. Pro hoc enim non sibi, sed

tibi filium genuisse, quem sic festinabat offerre, e rege devotus pater, cum sacrificio jam parato ibat et devotus filius cum sacerdote perfectio. Ita enim utrumque sibi vota contulerant, ut nec pater de filii voluntate esset suspectus; nec filius de patris voluntate esset sollicitus. Consultit victima sacerdotem, et percussorem suum moriturus interrogat: Ecce adest ignis et ligna, ubi est ovis quæ est ad victimam? O spectaculum dignum Deo! o invictum devotionis triumphum, et magnum et inviolabile sacramentum. Devotio dicebat: Percute; pietas clamabat: Parce. Illa provocabat, ista revocabat. Filius tamen moriturus jacebat, non vinculis arduis inretitus, sed officium pietatis indutus. Totis ergo pater visceribus in sua viscera feriturus insurgit; et nullam devotionis suae afferre patitur tarditatem, nec ex tarditate perdidit mercedem. Sed ecce divinitas, quæ jusserat ut feriret, iterum dicebat: Parce, parce, inquit, devote pater, parce, religiose percussor, parce, sine crimine parricida. Ego libens victimam tuam acceptavi; votum non reprobo, sacrificium laudo, fidem non repello. Tu quidem non perimes filium, sed facti tui per sæcula manet exemplum. O qualem rem! nec filius timuit victimam, nec pater inventus parricida: quoniam adventum Domini nostri Jesu Christi expectabat, ante cujus conspectum omnes angeli atque archangeli.

Item Contestatio dominicalis.

Vere dignum et iustum est credentium populum semper Deo dicere laudes, et in Christo dominicam sublimitatis præferre virtutem, et in filio misericordem prædicare pietatem, per quem cuncta protulit, universa restituit. Sublata sunt omnia quæ prophetis vocibus a te mandaveras; perfecta sunt cuncta, quæ de adventu tuæ sublimitatis ante prædixeras. Tu es Leo de tribu Juda fortis in proelio; tu catulus leonis resurgens victor a mortuis; tu verus agnus Dei, diu quæsitus ad victimam, per cujus sanguinem placata sunt omnia; tu lapis angularis ædificantibus spreus, in Ecclesiæ capite constitutus, admirabilis postmodum effectus. Tu sacerdos excelsus et verus minister. Tu virga de radice Jesse prolata. Tu templum verum, quod pro nostra redemptione prostratum est. Tu post triduum resurgens vivus a mortuis. Tu igitur in Noe rector arcæ, non solum Noe, sed Ecclesiæ gubernator. In Abraham fidelissimus patriarcha, in Isaac gloriosissima hostia patris, in Jacob summæ patientiæ magister, in Joseph misericordiæ prædicator, in Moyse laudabilis dux, in David patriarcha præclarus, in Salomone abundantissimus fons sapientiæ in Isaia auctor omnium prophetarum, in Johanne primus baptista, in Stephano primus martyr, in Petro negantium fides, in Paulo Spiritus sanctus Paraclitus. Quod merito tibi, Domine, conlaudant opera illa, viginti quatuor seniores, et quatuor animalia senas alas habentes, dicentes: Sanctus.

expositione Symboli, pag. 315 (huj. edit. col. 490 in. et not. a).

^a Forte legendum, *mununtur*.

^b Hinc patet hanc missam usitatam fuisse ante aditamentum *Filioque*, quod jam superius vidimus in

Item Contestatio dominicalis.

Vere dignum et justum est, omnipotens verbum veritatis et lumen claritatis. Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis, die, in qua natus est Dominus. Die sancto Dominico baptismum introivit. Die sancto Dominico resurrexit Dominus. Die sancto Dominico fecit mirabilia in Cana Galileæ, aquas in vina convertit. Die sancto Dominico de quinque panibus et duobus piscibus quinque milia hominum pavit. Die sancto Dominico siccatum est mare ante populum Moysis. Die sancto Dominico ordinatus est Petrus a secundo Apostolus in Novo Testamento. Die sancto Dominico mare pedibus ambulavit. Die sancto Dominico respexit in terra Babylonis, et vidit tres civitates ardentes, una Babilla, secunda Babylonis, tertia Landoglado. Babilla cedunt pedes peccatorum; Babylonis cedunt pedes fornicatorum; Landoglado cedunt qui contradicunt verbo Domini. Ibi sonat ossa morigena peccatorum^b, et linguas aridas. Omnia quæcumque voluit Dominus fecit in cælo et in terra, in mari et in abyssis. Descendit ad infernum et exinde tulit Adam, et direxit eum in paradysum, et restituit eum una cum patriarchis. Merito tibi, Domine, omnis terra adorat te et constitetur.

Item Contestatio dominicalis c.

Vere dignum et justum est, omnipotens Deus, te angelorum aptare licet illa in cælestibus, te in personis trinum, unum Deum in Trinitate sine cessatione conlaudantes demonstrant. Sed nostra exiguitas, terrigeno pulvere circumsepta, quomodo poterit de tuis ineffabilibus operibus, saltim paucissima, in laudes promere verba? præsertim cum cælum tibi sedes sit, terra autem scabellum pedum tuorum; et cuncta visibilia et invisibilia pugillo concludens, solum replens sanctorum angelorum catervis, tellurem per gradus hominum locatim disponis mirifice. Sic namque te ordinante regalis potentia principatum gerit in mundo, quatinus in cunctis te Deum Dominum et auxiliatorem suum semper esse cognoscat. Proinde, Domine, subnixè deprecemur, ut proluxa per tempora isto in sæculo pacifice et feliciter principi nostro concedas regnare, et quandoque post annorum multa curricula peracta, tecum æterno aptes in regno per Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum, cui merito omnes Angeli, etc.

MISSA PRO PRINCIPE d.

Regem regum, atque cunctorum regnantium Dominum Deum omnipotentem, sub cujus nutu et virtute universa regna terrarum pia moderatione subsistunt, fratres dilectissimi, unanimiter deprecemur; ut principem nostrum tali jugiter tueatur auxilio, quali Abraham quondam cum trecentis decem et octo vernaculis suis de quinque regibus cum phalangeis prostratis victoriam referentem mirabiliter salvavit cum triumpho. Ut nepotem suum Loth, et prædam

^a Sic habet vetus exemplar.

^b An legendum, *os Amorrhæi, genus peccatorum?*

^c Hoc loco anteponitur secunda quidem sed antiquissima manu, missa pro regibus: quam postsequentem

A gaudens propria reduceret ad loca, ita principem nostrum semper victorem contra cunctos adversarios vivificet, salvum tueatur, conservet in læsum: qui Melchisedech et Abraham æterno tempore feliciter regnare [fecit] in mundum. Per Dominum.

Collectio.

Domine Deus omnipotens, qui per sapientiam inæstimabilem, qua ita disposuisti mundum, ut absque regibus et principibus nulla cum pace subsisterent climactera sæculi, quatinus honorum florente justitia, cuncta subacta labescerent perfidorum nequitia. Unde, Domine, te supplices deprecamur, tibi que devotis mentibus in hac die fundimus preces pro fidei famulo tuo principe nostro ill. atque pro universo exercitu illius. Ita eum, Domine, per dexteram virtutis tuæ contra omnes adversarios semper esse jubeas cum triumphis victorem, sicut quondam auxiliatus es Moysi, dum adversus inimicos suos dimicans, Hur brachia illius sustentaret usque ad vespem; illeque lumina levans ad cælos, mox te auxiliante, Domine, usque ad interfectionem suos percussit atque prostravit adversarios. Proinde te, Domine, subnixè deprecemur, ut taliter princeps noster in cunctis tuo jugiter fultus auxilio, innumeros per annos feliciter vigeat in regno. Per Dominum.

Post nomina.

Dominator Domine, qui superstitis atque defunctos, sicut volueris, misericors tuo tenes in nutu, adesto precibus nostris; ut Sanctorum nominibus recensitis, illorum meritis adjovemur, atque hæc sacrificia, quæ tibi offerimus, et viventibus proficiant ad salutem, et defunctis opitulentur ad requiem æternam. His inlatis muneribus princeps noster et universus exercitus illius in omnibus victor ope potitur divina deprecantibus nobis. Et sicut olim Josue dum septies cum tubis mœnia circuit Hierico, vocibus muris ilico victoriam cepit de urbe; ita, Domine omnipotens Deus, orantes deprecemur, ut si qui fortassis conati fuerint principis nostri contraire imperiis, sub pedibus illius tabescant feliciter prostrati. Præsta, Deus omnipotens.

Ad pacem.

Mediator cæli et terræ, omnipotens Deus Jesus Christus, qui pacata atque pacifica hominum diligis corda, te supplices deprecamur; ut pax illa, quam tenendam tuis reliquisti Apostolis, jugiter perseverans nostris vigeat in cordibus: et sicut David quondam forti manu spurio percusso Golia pacem Saulis fecit in populo, ita princeps noster te opitulante universis devictis undique gentibus pacifice innumeros per annos suo feliciter splendeat in regno.

Contestatio.

Dignum et justum est, Domine Deus omnipotens, laudes vocum nostrarum, si fas est, concentibus angelorum aptare, licet illi in cælestibus te in personis trinum, unum Deum in divinitate sine cessatione

Contestationem, in qua de rege agitur, referimus.
^d Hunc titulum, qui in exemplari deest, atque alios ejusdem missæ titulos supplevimus. In hac missa semper sermo est de principe, non de rege.

ronlaudantes demonstrent. Sed nostra exilitas ter-
rigeno pulvere circumsepta, quomodo poterit de tuis
ineffabilibus operibus saltim paucissima, etc., *ut su-
pra*, pag. 378 (*huj. edit. col. 559 versus medium*).

LEGENDIS COTTIDIANIS.

Epistola Pauli apostoli ad Romanos.

Fratres, rogo vos ut observetis eos qui dissensio-
nes et offendicula, præter doctrinam quam vos di-
dicistis, faciunt, et declinate ab illis. Hujusmodi
enim Christo Domino nostro non serviunt, sed suo
ventri, et per dulces sermones et benedictiones se-
ducunt corda innocentium. Vestra enim obedientia in
omni loco divulgata est. Gaudeo igitur in vobis, sed
velo vos sapientes esse in bono, et simplices in malo.
Deus autem pacis conteret Satanam sub pedibus vestris
velociter. Gratia Domini nostri Jesu Christi vobiscum.

Lectio sancti Evangelii secundum Lucam.

In illo tempore, factum est una dierum sedebat
Jesus docens, et erant Pharisei sedentes, et legis
doctores qui venerant ex omni castello Galileæ et
Judæ et Jerusalem, et virtus erat Domini ad sanan-
dum eos. Et ecce viri portantes hominem in lecto,
qui erat paralyticus, et quærebant eum inferre, et
ponere ante eum. Et non inveniētes qua parte illum
inferrent præ turba, ascenderunt supra tectum per
tegulas, et submiserunt illum in medio ante Jesum.
Quorum fidem tu vidit, dixit: Homo, remittuntur tibi
peccata tua. Et cœperunt cogitare Scribæ et Phari-
sæi, dicentes: Quis est hic? quid loquitur? blas-
phemus? Quis potest dimittere peccata, nisi solus
Deus? Cognovit autem Jesus cogitationes eorum, et
respondens dixit ad illos: Quid cogitatis in cordibus
vestris? quid est facilius dicere: Dimittuntur tibi
peccata, an dicere, Surge et ambula? ut autem scia-
tis quia filius hominis potestatem habet in terra di-
mittere peccata, ait paralytico: Tibi dico surge, et
tolle lectum tuum, et vade in domum tuam. Et con-
festim surgens coram illis, tulit lectum in quo jace-
bat, et abiit in domum suam magnificans Deum, et
stupor adprehendit omnes, et magnificabant Deum.

MISSA COTTIDIANA DOMINICALIS.

Placatus, Domine, quæsumus, quicquid meremur
averte, nec apud te delicta nostra plus valeant, sed
misericordia tua semper nos peccatores præveniat;
et per precem supplicem ita nos dignare respicere,
et a cunctis iniquitatibus nostris emunda.

Secreta ^b.

Præsta populo tuo, Domine, quæsumus, consolati-
onis auxilium, da veniam peccatis nostris, et ab
omni nos iniquitate custodi, et quia humana fragili-
tas incessabiliter meretur offensa, celerius in tua
misericordia gaudeamus.

Contestatio.

Vere dignum et justum est omnipotens Deus, te
semper cultu servitutis humanæ laudare, qui divinis
muneribus tuis, et cælestibus beneficiis in nostra hu-
militate largus ad lucem nos de tenebris revocasti:

^a Non dubito quin leg. sit ut in Vulgata: *Quis est hic
qui loquitur blasphemias*. Nihil tamen mutare visum est.

^b Secretæ ejusmodi orationes sunt ex ritu Ro-

ut qui ante in deserta et arida solitudine tenebamur,
vitæ patefacto salutari spiritu, rigorem misso nobis
Jesu Christo Filio tuo Domino Deo, Rege et Salvatore
nostro, qui in se delicta nostra suscipiens, et quic-
quid homo antea peccaverat, sanguine suo ablens,
nativitatem novam credentibus et ad se confugienti-
bus patefecit: in cujus ineffabili gratia gloriantes,
quæsumus, Domine, ut statuas in via recta, quos fir-
masti per gratiam per Christum Dominum nostrum.

MISSA ALIA.

Epistola Apostoli ad Galatas.

Fratres, omnes nos manifestari oportet ante tribu-
nal Christi, ut referat unusquisque propria corporis
sui prout gessit, sive bonum, sive malum. Quæcum-
que enim seminaverit homo, hæc et metet: quoniam
qui seminat in carne, de carne et metet corruptio-
nem; qui autem seminat in spiritu, de spiritu metet
vitam æternam. Bonum autem facientes, non deficiamus.
Ergo dum tempus habemus, operemur bona ad
omnes homines, maxime autem ad domesticos fidei,
in Christo.

Lectio sancti Evangelii secundum Matthæum.

Diebus illis interrogavit Dominum Jesum unus Pha-
risæus legis doctor tentans eum: Magister, quod est
mandatum magnum in lege? Ait illi Jesus: Diliges
Dominum Deum tuum in toto corde tuo, et in tota
anima tua, et in tota mente tua. Hoc est maximum
et primum mandatum. Secundum autem simile est
huic: Diliges proximum tuum sicut te ipsum. In his
duobus mandatis universa lex pendet et prophetæ.
Congregatis autem Phariseis, interrogavit eos Jesus
dicens: Quid vobis videtur de Christo? cujus filius
est? Dicunt ei, David. Ait illis: Quomodo ergo Da-
vid in spiritu vocat eum Dominum, dicens: Dixit
Dominus Domino meo, sede a dextris meis, donec
ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum? Si
ergo David vocat eum Dominum, quomodo filius ejus
est? Et nemo poterat respondere ei verbum, neque
ausus fuit quisquam ex illa die eum amplius interrogare.

ITEM MISSA DOMINICALIS.

Omnipotens sempiternæ Deus, cui potestas est sine
fine miserendi, respice propitius ad humilitatis
nostræ supplicem servitutem, quam ante te per precem
subjectam prætendimus, et præsta ut tibi subditas
mentes perpetuum defensionis servet auxilium.

Secreta.

Deus ^c in te sperantium fortitudo, adesto propi-
cius invocationibus nostris; et quia sine te nihil
potest mortalis infirmitas, præsta auxilium gratiæ
tuæ, ut in sequendis mandatis tuis, et voluntate tibi
et actione placeamus.

Contestatio.

Vere dignum et justum est omnipotens Deus, per
quem Moyses famulus tuus populum suum eduxit in
Christi triumphum per baculum crucis. Unde et bap-
tismus ejus significavit in mundo. Inde Maria can-
ebat in tympano, unde passio Christi veneranda

mano, ut superius observatum.

^c Hæc ex Sacramentario Gregoriano ad Dominicam
primam post Pentecosten.

depignitur ^a. Inde Jonas vaticinavit inclusus, unde Ecclesia margarita te fecundant. Inde David psallebat in cythara, unde Paulus Apostolus predicabat: Fundamentum aliud nemo potest ponere nisi Christus Jesus. Inde Petro mergenti manus porrigitur, ubi titubantis fides munitur, ibi caput Ecclesie confirmatur. Inde Lazarus de sepulcro proditur, unde resurrectio Christi gloriosa laudatur. Gaudentes angeli et exultantes archangeli, cherubim quoque ac seraphim.

ITEM ALIAS LECTIONES COTTIDIANAS.

Ad Titum.

Fratres, hæc loquere et exhortare, et argue cum omni imperio. Nemo te contemnat. Admone illos principibus et potestatibus subditos esse, neminem blasphemare, non litigiosos esse, sed modestos; omnem ostendentes mansuetudinem ad omnes homines. Eramus enim et nos aliquando insipientes et increduli, errantes, servientes desiderii et voluptatibus variis, in malitia et invidia agentes. Cum autem benignitas et humanitas apparuit salutaris nostri Jesu Christi....

Lectio sancti Evangelii secundum Lucam.

Tempore illo ibat Dominus Jesus in civitatem quæ vocatur Naim, et ibant cum illo discipuli ejus et turba copiosa. Cum autem adpropinquaret portæ civitatis, et ecce defunctus efferebatur filius unicus matris suæ. Et hæc vidua erat, et turba civitatis multa cum illi. Quam cum vidisset Dominus, misericordia motus super eam, dixit illi: Noli flere. Et accessit, et tetigit loculum. Hii autem qui portabant steterunt. Et ait: Adolescens tibi dico, surge. Et resedit qui erat mortuus, et cepit loqui, et dedit illum matri suæ. Accepit autem timor omnes, et magnificabant Deum dicentes, quia propheta magnus surrexit in nobis, et quia Deus visitavit plebem suam.

ITEM LECTIONES COTTIDIANAS.

Epistola Pauli apostoli ad Colossenses.

Fratres, induite vos, sicut electi Dei, viscera misericordie, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam, supportantes invicem, et donantes vobis ipsis, si quis adversus aliquem habet quærelam. Sicut et Dominus donavit, ita et vos. Super omnia autem hæc caritatem, quod est vinculum perfectionis, et pax Christi exultet in cordibus vestris.

Lectio sancti Evangelii secundum Lucam.

In diebus illis, factum est cum redisset Dominus Jesus, excepit illum turba. Erant enim omnes expectantes eum. Et ecce venit vir nomine Jairus, et ipse princeps erat Synagogæ; et videns eum procidit ad pedes ejus, et deprecabatur eum multum dicens, quoniam filia mea in extremis est; veni, inpone manum super eam, ut salva sit, et vivat. Et abiit cum illo, et sequebatur eum turba multa. Adhuc eo loquente, veniunt ab archisynagogo dicentes: Quia filia tua mortua est, quid ultra vexas Magistrum? Jesus autem verbo quod dicebatur audito, ait archisynagogo: Noli timere, tantummodo crede. Et non admisit quemquam sequi se nisi Petrum et Jacobum et Johannem fratrem Jacobi. Et veniunt in domum

^a An depingitur? Et paulo infra forte: Ecclesiam mar-

archisynagogi, et vidit tumultum, et flentes et ejulantes multum. Et ingressus ait eis: Quid turbamini et ploratis? puella non est mortua, sed dormit. Et iridebant eum. Ipse vero eiecit omnibus, adsumsit patrem et matrem puellæ, et qui secum erant. Et ingreditur ubi erat puella jacens, et tenens manum puellæ ait illi: Tabita cumi, quod est interpretatum, puella, tibi dico, surge. Et confestim surrexit puella, et ambulabat. Erat autem annorum duodecim. Et obstipuerunt stupore maximo, et præcepit illis vehementer ut nemo id sciret.

MESSA COTTIDIANA.

Quæsumus, omnipotens Deus, ne nos tua misericordia derelinquat, quæ et terrores nostros amovet, et noxia cuncta depollat.

Secreta.

Munda nos, Domine, sacrificii præsentis effectu, et perface miserator in nobis, ut ejus mereamur esse participes.

Contestatio.

Vere dignum et justum est, omnipotens Deus: verus homo carnem sumpsit de Virgine, verus Deus non abstulit virginitatem; verus homo positus in præsepio, verus Deus Magis stellam ostendit. Verus homo baptizatus a Johanne, verus Deus aquas Johannis sanctificavit. Verus homo ad nuptias fuit, verus Deus aquas in vinum convertit. Verus homo dormiebat in nave, verus Deus sedavit tempestatem. Verus homo fidem miratur centurionis, verus Deus sanavit puerum ipsius. Verus homo super aquas pedibus ambulavit, verus Deus Petro mergenti manum porrexit. Verus homo super Lazarum flevit, verus Deus una voce Lazarum ab inferis suscitavit. Quis non timeat talem Dominum, Regem æternum? cui merito. Sanctus.

ITEM LECTIONES COTTIDIANAS.

Epistola Pauli apostoli ad Philippenses.

Fratres, scio vos gaudii mei omnes [socios] vos esse. Testis enim mihi est Dominus quomodo cupiam vos omnes in visceribus Christi Jesu Domini nostri.

Lectio sancti Evangelii secundum Johannem.

Sic enim dilexit Deus mundum, ut Filium suum unigenitum daret in illo, ut omnes qui credunt in eum non pereant, sed habeant vitam æternam. Non enim misit Deus Filium suum in mundum, ut judicaret mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum. Qui credit in eum, non judicatur, qui autem non credit in eum, judicatus est, quia non credit in nomine unigeniti Filii Dei. Hoc est autem judicium, quia lux venit in mundum, et dilexerunt homines magis tenebras quam lucem. Erant enim eorum mala opera. Omnis enim qui male agit, odit lucem, et non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus. Qui facit veritatem, venit ad lucem, ut manifestentur opera [ejus,] quia in Deo sunt facta.

Item alia secundum Johannem.

Amen, amen dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego facio, et ipse faciet, et majora horum faciet; garitæ fecundant; vel: Ecclesia margaritis fecundatur.

et quodcumque petieritis in nomine meo, hoc faciam, **A** ut glorificetur Pater in Filio. Si diligitis me, mandata mea servate. Qui audit mandata mea, et servat ea, ille est qui diligit me : qui autem diligit me, diligetur a Patre meo, et ego diligam eum, et manifestabo ei me ipsum.

ITEM MISSA COTIDIANA DOMINICALIS.

Deus qui diligentibus te bona invisibilia præparasti, infunde in cordibus nostris tui amoris effectum, ut te in omnibus et super omnia diligentes, promissiones tuas quæ omne desiderium superant consequamur.

Secreta

Respice, Domine, quæsumus, afflictionem populi tui; et quos justitia corripis, misericordia consolari dignare, ut te custode servati, ab omnibus periculis hujus vitæ liberemur.

Contestatio.

Vere dignum et justum est omnipotens Deus, clemens et misericors, qui januam fidelibus tuis per studium pacis, et caritatis munimine patere voluisti; respice in nobis, et miserere nostri Deus, qui ad æternam vitam in Christi resurrectione nos reparas. Custodi opera misericordiæ tuæ; ut cum in majestate sua Unigenitus tuus advenerit, ad immortalitatis gloriam resurgamus per Christum Dominum. **SANCTUS.**

LEGENDA IN DEPOSITIONE SACERDOTIS.

Epistola Pauli apostoli ad Titum.

Fratres, de dormientibus ^b nolimus vos ignorare, ut non contristemini sicut ceteri qui spem non habent. Si enim credimus quod Jesus mortuus est, et resurrexit, ita et Deus eos qui dormierunt per Jesum **C** adducet cum eo. Hoc enim vobis dicimus in verbo Domini, quia nos qui vivimus, qui residui sumus in adventum Domini, non præveniemus eos qui dormierunt. Quoniam ipse Dominus in jussu et voce archangeli, et in tuba Dei descendet de cælo, et mortui qui in Christo sunt resurgent primi. Deinde nos qui vivimus, qui relinquemur, simul rapiemur cum illis in nubibus obviam Domino in aera, et sic semper cum Domino erimus.

Lectio sancti Evangelii secundum Johannem.

Dixit Dominus Jesus ad turbas : Amen amen dico vobis, quia qui verbum meum audit, et credit ei qui misit me, habet vitam æternam, et in judicium non venit, sed transit a morte in vitam. Amen amen dico vobis quia venit hora, et nunc est, quando mortui **D** audient vocem Filii Dei, et qui audierint vivent. Sicut enim Pater habet vitam in semetipso, sic dedit et Filio habere vitam in semetipso, et potestatem dedit ei judicium facere, quia Filius hominis est. Nolite mirari hoc, quia venit hora, in qua omnes qui in monumentis sunt, audient vocem ejus; et procedent qui bona fecerunt in resurrectionem vitæ, qui vero mala gesserunt, in resurrectionem judicii.

MISSA SACERDOTIS DEFUNCTI.

Præsta, Domine, quæsumus, ut anima sacerdotis

^a Hæc Collectio habetur in Romano Dominica post Pentecosten quinta.

^b Augustinus in sermone 173 ad populum ait, nos debere hanc lectionem in mente habere, « quando

tui ill. quem in hoc sæculo commorantem sacris muneribus coronasti, cælesti sede gloriosa semper exulet.

Collectio.

Deus qui contentum te portio es defunctorum, preces nostras quas in sacerdotis tui ill. depositione deferimus, propitius exaudi; ut qui nomini tuo ministerium fidele dependit, perpetua Sanctorum societate lætetur.

Post nomina.

Deus qui universorum creator et conditor es, cum sis tuorum beatitudo sanctorum, præsta nobis petentibus ut depositionem sacerdotis tui et corporis nexibus absolutum in prima resurrectione facias præsentari.

Contestatio

Vere dignum et justum est, mysteriorum cælestium consecrator æterne Deus, custos Ecclesiæ, sacerdotum decus, et laus omnium certa pontificum, eminentiam Majestatis tuæ, excelsum nomen orare; ut hæc sacra mysteria, quæ tuæ pietati offerimus pro anima et spiritu sacerdotis tui ill., cujus hodie depositionem celebramus, inter sanctorum consortium in libri vitæ jubeas paginam intimare, per Christum Dominum nostrum. Cui.

LECTIONES PRO DEFUNCTIS.

Epistola Pauli apostoli ad Romanos.

Fratres, nemo vestrum sibi vivit, et nemo sibi moritur. Sive enim vivimus, Domino vivimus; sive morimur, Domino morimur. Sive enim vivimus, sive morimur, Domini sumus. In hoc enim Christus mortuus est et resurrexit, ut et mortuorum et vivorum dominetur.

Lectio sancti Evangelii secundum Johannem.

In illo tempore, Dominus noster Jesus Christus loquebatur discipulis suis dicens : Hæc est voluntas ejus qui misit me Patris, ut omne quod dedit mihi, non perdam ex eo, sed resuscitem illud in novissimo die. Hæc est enim voluntas Patris mei qui misit me, ut omnis qui videt Filium, et credit in eum, habeat vitam æternam. Et resuscitabo eum in novissimo die.

MISSA PRO DEFUNCTIS.

Omnipotentem Dominum, fratres carissimi, deprecemur, ut animam famoli tui ill. quam de corporis carcere absolutam in illud sempiternum, et inviolabile sæculum migrare præcepisti, in Abrahæ sinum eum digneris excipere, et in consortio primæ resurrectionis suscitare jubeas.

Collectio.

Domine salvator noster, qui de fluctibus hujus sæculi bonorum animas suscipere dignatus es, animam quoque famoli tui ill. adsumere digneris, ut eum ad portum æternæ quietis admittas, ut cælestibus fruatur bonis et gaudeat se malis evasisse tormentis.

Post nomina

Rogamus etiam, Domine, pro anima famoli tui ill. quam in pace dominica adsumere dignatus es; ut locum refrigerii teneat, vitæ merita consequatur æterna, ibique eum statuere digneris, ubi est omnium celebramus dies fratrum defunctorum. » Quantum vero defunctis prosit sacrificium, idem testatur in sermone præcedente.

nium beatitudo justorum; et cum dies ille iudicii adven-
nerit, inter sanctos et electos tuos eum facias suscitari.

Ad pacem.

Judex superstitem pariter atque pausantium, pro
fidelium omnium defunctorum spiritibus te deprecamur,
sed maxime pro hujus anima famoli tui ill., ut
pro meritis et operatione justorum motus in eo anim-
adversionis exageres *, et omnia ei pro clemenu-
tia tuæ pietatis indulgeas.

Contestatio.

Vere dignum et justum est, omnipotens Deus. Tu,
Domine, cui omnia adsunt, cui vivunt omnia, qui
vocas ea quæ non sunt tamquam ea quæ sunt, æterne
miserator, qui non secundum iniquitates nostras re-
tribuis nobis; et si iniquitatem observaveris, Domine,
quis sustinebit? Atque ideo deprecamur Majestatem
tuam omnipotens Deus, ut remittas famolo tuo ill.
quos in hac vita habuit carnis errores. Tribuas ei,
Domine, delictorum suorum veniam in illo secreto
receptaculo, ubi jam non est locus pœnitentiæ. Non
intres in iudicium cum servo tuo. Quis enim in con-
specto tuæ justitiæ justus appareat? Non se ei oppo-
nat leo rugiens, et draco devorans, miserorum ani-
mas rapere consuetus. Non accusationem exequatur
adversus eum. Non obiciat quicquid semper suaden-
dum cum ipso est. Tu autem, Christe, recipe animam
famoli tui ill. quam dedisti, et demitte ejus debita
magis quam ille demisit debitoribus suis; ut ab
omni metu pœnæ adque ab æterni iudicii terroribus
absolutus, in bonis tuis demoretur in pace per Chri-
stum Dominum nostrum. Cui merito. SANCTUS.

Orationes ad defunctos.

Pie recordationis affecto, fratres carissimi, com-
memorationem faciamus cari nostri ill. quem Domi-
nus de temptationibus sæculi adsumpsit, obsecrantes

* An legendum, non exageres.

A misericordiam Dei nostri, ut ipse tribuere ei dignetur
placitam et quietam mansionem. Remittat omnes lu-
bricæ temeritatis offensas: ut concessa plenæ indul-
gentiæ venia, quicquid in hoc sæculo proprius error
attulit, ineffabile pietate ac benignitate sua indulgeat.

Item alia.

Tu nobis, Domine, auxilium præstare digneris, ut
per misericordiam largiaris, animam quoque famoli
tui ill. a vinculis corporalibus liberatam in pace
sanctorum tuorum recipias, et gehennæ ignis evadat.

Item alia.

Deus, qui justis supplicationibus semper præsto
ades, qui pia vota dignaris intueri, da animæ famoli
tui ill. cujus transitus hodie officia præstamus, cum
sanctis adque electis tuis beati muneris portionem.

Item alia.

Antiqui memores chirographi, fratres dilectissimi,
quo primi hominis peccato et corruptione addicta est
humana conditio, sub cujus lege id sibi unusquisque
formidat, quod alia investigavit, videatque, omni-
potentis Dei misericordiam deprecemur pro anima cari
nostri ill., cujus hodie depositionem celebramus, ut
eam in æternam requiem suscipiat, et beatæ resur-
rectioni repræsentet.

Item alia.

Te, Domine, sancte Pater, omnipotens Deus, sup-
plices deprecamur pro anima cari nostri ill. quem
ab hoc sæculo arcessiri jussisti. Dona ei, Domine,
locum lucidum et refrigerium. Liceat ei transire
portas inferorum et vias tenebrarum, maneatque in
mansionibus Moysi, Eliæ, et Simonis, et Lazari, cun-
ctorumque sanctorum, et in luce quam promisisti
Abraham et semini ejus; ut cum dies tremendus
ille resurrectionis advenierit, resuscitari eum præci-
pias ad indulgentiam, et non ad pœnam.

EXORCISMUM*.

AD SALIS SPARSUM FACIENDUM.

Exorcizo te, creatura salis, in nomine Patris, et
Filii, et Spiritus sancti; qui te per Eliseum in aquam
mitti jussit, ut sanaretur sterilis, qui divina oris sui
voce ait: Vos estis sal terræ; et per Apostolum suum:
Sit sermo noster sale conditus. Ideoque efficere sal
exorcizatum, ut ubicumque fueris aspersa, præstes
omnibus sanitatem mentis in protectionem salutis,
ad expellendas et excludendas omnes dæmonum
temptationes per Dominum nostrum Jesum Christum,
qui venturus est iudicare sæculum per ignem.

Benedictio salis.

Virtutis tuæ invictissimam fortitudinem deprecor,
Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, qui
inter cuncta quæ procreari jussisti, non minimam
gratiam conferre dignatus es sali, ut ex illo possint

universa condiri, quæ hominibus ad escam per filium
tuum Dominum nostrum dignatus es largiri: per
quem, Domine, supplices exoramus, ut hoc sal di-
gneris sanctificare, ut ex vultu Majestatis tuæ vir-
tutem contra omnes inmundos spiritus possit acci-
pere. Expellat a tabernaculis famolorum tuorum
quicquid potest esse pestiferum; exhibeat plenum
salutis effectum, detergat omnes præstigias inimici,
et omnia monstrorum genera longius faciat effugere,
gravedines omnes fantasiasque compescat, et tran-
quillitatis in omnibus conferat gratiam. Per signum
crucis Filii tui Domini nostri tutelam fidelissimam
desiderantibus præstes.

Exorcismum aquæ.

Exorcizo te creatura aquæ per Deum vivum, per
Deum creatorem, qui te in principio e terra sepa-

* Sic. Libenter autem pro titulo scriberem: *Benedictiones et exorcismi.* Edr.

ravit, et in quatuor fluminibus dividere dignatus est, ut ubicumque potata vel aspersa fueris, effugetur, et expugnetur inimicus et omnis putredinis vis, ut sis proprie Deo dicata.

Benedictio aquæ.

Deus qui ad salutem generis humani maxima sacramenta in aquarum substantia dedisti, adesto supplicationibus nostris, et elemento huic multimodis purificationibus præparato virtutis tuæ benedictionem infunde; ut hæc creatura mysteriis tuis serviens, ad ablegandos dæmones morbosque repellendos divinæ gratiæ sumat effectum; et quicquid in domibus fidelium hæc unda asperserit, careat immunditia, liberetur a noxia: non illic resideat spiritus pestilens, non aura corrumpens; abscedant omnes latentes insidiæ inimici, omnesque inquietudines procul aufugiant: et si quid est quod incolomitati habitantium invidet aut saluti, adspersione aquæ hujus abscedat, ut salubritas per invocationem sancti nominis permaneat impugnatione defensa.

Benedictio salis et aquæ.

Domine Deus omnipotens, institutor omnium elementorum, te per Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum supplices exoramus, ut has creaturas salis et aquæ benedicere et sanctificare digneris; ut ubicumque aspersæ fuerint, omnis spiritus immundus ab eo loco confusus abscedat atque recedat, nec ulterius in eo loco commorandi habeat potestatem; per virtutem Domini nostri Jesu Christi, qui tecum Deus Pater omnipotens, et cum Spiritu sancto æqualis semper vivit et regnat in sæcula sæculorum.

ORATIO IN DOMO.

Benedic, Domine, domum istam, et omnes habitantes in ea per intercessionem sanctorum tuorum benedicere et sanctificare digneris, et bonis omnibus amplificare: tribuas eis de rore cæli et de pinguedine terræ abundantem vitæ substantiam, in bonis omnibus desiderium ad effectum suæ miserationis perducatur. Per Dominum, etc.

ORDO AD CONSECRANDAS MONACHAS.

Omnipotens sempiternæ Deus, pater Domini nostri Jesu Christi: tu, Domine, adjuva voluntatem ancillarum tuarum, quæ meliorem portionem elegerunt; et præsta eis gratiam spiritalem, ut sobrie, pudice viventes, hæc semper faciant quæ tibi sunt placita. Dignare etiam, Domine, lampadas eorum inextinguibiles servare usque in finem; ut sponso veniente lætæ occurrere possint, atque regna cælestia intrare: inclusæ gratias tibi referant in regione vivorum hoc signum Filii tui bajulantes † qui vivit et regnat, etc.

AD VELANDAM VIRGINEM.

Hæc sunt, Domine, capitis consecrati splendidiore velamina. Nullus hic candidissimæ vestis ornatus cum quo errore decepta iter..... sequatur Agnum; ita lumen Ecclesiæ atque immaculata virgo uni Domino nupta beatam sedem requirat.

BENEDICTIO ABBATISSÆ.

Omnipotens Domine Deus, apud quem non est dis-

^a Hoc est quod ait Ambrosius in epistola 24 ad Vercellenses, « ipsam conjugium velamine sacerdotali et benedictione sanctificari oportere. »

cretio sexuum, nec ulla sanctarum disparilitas animarum: qui ita viros ad spiritalia certamina corroboras, ut feminas non derelinquas, pietatem tuam humili supplicatione deprecemur, ut huic famolæ tuæ ill., quam sacrosancto gregi virginum, nostrarum impositione manuum et hoc velaminis tegumento in cœnobio ill. matrem fieri optamus, clementia tua roboratrix perpetua non recedat. Da ei, Domine, fortitudinem spiritalia bella gerendi, ut nec honesta delaceret, nec inhonesta delæctet; atque ita a te illuminata, sibi creditam multitudinem animarum tuo sancto nomini jugiter admonendo faciat inservire, ut de nullius perditione confusa, tuæ Genitricis adjunctur cœtibus lætabunda, cum suis omnibus feliciter coronanda. Per, etc.

BENEDICTIO SUPER VIDUAM VESTE MUTANDAM.

Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, qui in tantum humano generi miserationis tuæ curam impendis, et ita virginitatis devotionem amplecteris, ut viduitatis professionem clementer acceptes, te, quæsumus, Domine, precibus inploramus, te supplices deprecamur, ut famolam tuam ill. quæ ob timorem tui nominis casto timore sibi prospiciens, viduitatis indumentum per nostræ humilitatis manus percipere postulavit, tuo auxilio contra inlecebras carnis atque insidias inimici munias præsidio ac defendas, ut sit famola tua ill. Anoxæ filiæ Fanuhelis similis in vigiliis, in abstinentia, in orationibus atque elemosynis prompta.

BENEDICTIO THALAMI SUPER NUBENTES ^a.

Deum qui ad multiplicandam humani generis prolem benedictionis suæ dona largiri dignatus est, fratres carissimi, deprecemur, ut hos famulos suos ill. et ill. quos ad conjugalem copulam ipse prælegit, ipse custodiat. Det eis sensus pacificos, pares animos, mores mutua caritate devinctos. Habeant quoque optatas ejus munere soboles, qua sicut donum ipsius tribuit, ita ipsius benedictione consequantur, ut hi famoli sui ill. et ill. in omni idem cordis humilitate deserviant. Per.

Item alia.

Te deprecamur, Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, super hos famulos tuos ill. et ill. quos ad gratiam conjugii venire jussisti, qui per nostram licet precem aut vocem benedictionem tuam desiderant. Tribue eis, Domine, fidele consortium caritatis. Induant caritatem Sarræ, pœnitentiam Rebecca, amorem Rachel, gratiam et caritatem Sannæ. Descendat super hos famolos tuos ill. et ill. sicut descendit ros pluvie super faciem terræ: manus tuæ sentiant actum, et Spiritus sancti tui percipiant gaudium sempiternum.

Oratio super eos qui secundo nubunt ^b.

Antiphona. Benedictio Domini super vos. Beati omnes.

Deus, qui multimoda subsidiorum remedia fragilitati humanæ beneficia confers, et tribuis incremen-

^b Antiquissima est in Ecclesia benedictio super nubentes, super secundo nubentes rarior.

tum; ut natura non defraudetur a semine, per quod A geminata propago crescat in progenies. Sic temporibus priscis Ruth Moabitem benedixisti, sic in novissimis per Apostolum tuum secunda matrimonia concessisti. Da eis ergo, Domine, famolis tuis procreandorum filiorum unanime desiderium, ut faciat Dominus hanc mulierem ill. quæ ingreditur in domum tuam, sicut Rachel et Lia, quæ ædificaverunt domum Israel, et sit exemplum virtutis in Ecclesia Dei. Per.

BENEDICTIO OMNI QUOD IN ECCLESIA OFFERTUR.

Deus, cujus verbo et potentia facta sunt omnia, ejus dono percipimus quæ ad vitæ remedium possidemus; supplices te nixis precibus exoramus, ut de sede majestatis tuæ hujus oblationis sanctificator accedas. Suscipe de manibus famulorum tuorum ill. munus oblatum, quod a tuâ clementia benedictum in B usum sanctuarii tui ill. maneat consecratum. Sint hæc in conspectu tuo libenter accepta, sicut quondam Abel pueri tui munera tibi ipsa placuerunt, et quia ob honorem amoris tui Ecclesia tua offerit, recompensa ei pro parvis magna: ut devotionem ejus aspicias, peccata dimittas, fide repleas, indulgentia fov eas, misericordia protegas. Per Dominum.

Benedictio calicis, et patenæ, et turris ^a.

Deus omnipotens, qui cum Moyse famolo tuo in Chore montem servando populo tuo præcepta disponeres, templum sanctum tuam qualiter ædificaret, instituisti. Precamur te, Domine, tuam majestatem, ut hunc calicem, patenam et turrem, in quo celebraturi sumus sacrosancta mysteria, cælesti benedictione sanctifices atque benedicas, ut sanctis vasculis tuis C acceptabilem deferat famulatum. Per.

Benedictio super eum qui in ecclesia primitus tondetur.

Manda, Deus, benedictionem et vitam famolo tuo III. ut unguentum quod descendit in capite et in barbam illius Aaron, toto maneat et in corpore, ut sit eodem famolo tuo ill. perfectio ad hanc quæ se juvenilem gaudet pervenisse ætatem, et quod in tuo nomine suo celebrat voto, a tua clementia tota corde benedictionem exspectet.

BENEDICTIO SUPER PUTEUM.

Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, qui Abraham, Isaac et Jacob patres nostros puteos fœderis fodere, atque ex his aquam bibere propicia divinitate docuisti, te supplices deprecamur ut aquam D putel hujus ad communis vitæ utilitatem cælesti benedictione sanctifices, ut fugato ea omni diaboli temptationis seu pollutionis incurso, quicumque ex ea deinceps biberit, benedictionem Domini nostri Jesu Christi percipiat. Per.

BENEDICTIO UBI ALIQUID IMMUNDUM CECIDERIT IN VAS.

Misericordiam tuam, Domine, supplices deprecamur, æterne, omnipotens Deus, ut descendat benedictio tua in horum vasorum pollutionem: emundet

^a Singularis est hæc benedictio turris, de qua fit mentio apud Gregorium Turonensem et Fortunatum. In testamento sancti Remigii Rhemorum episcopi: « Jubeo, inquit, turriculam et imaginatum calicem fabricari. » De hac alias fusius.

^b Hinc colligitur, hanc benedictionem factam fuisse

sive vinum, sive oleum, mela ut aquam; ut nullam iniquationem sentiamus, qui dixit: Omne quod intrat in os non coinquinat. Nos humiles servi tui, exigui sacerdotes, jussa implentes, laudes honoris tui in corde retinentes, cruce tua expellimus sordes omnes, fiducia divina protege omnes, vincamus molestias in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti regnantis in sæcula sæculorum.

BENEDICTIO PALMÆ ET OLIVÆ SUPER ALTARE.

^b Ecce dies, Domine, festa recolitur, in qua infantum præsciæ turbæ frontes arboreos adsumentes in tuæ laudis trophæo osanna in excelsis, filii David, Benedictus qui venit in nomine Domini acclamantes occurrunt, pro quibus omnes gentes cognoscerent te et victoriam levasse de mundo, et de diabolo obtinuisse triumphum: præsta ut plebs tua ad sanctam resurrectionem tuam excubanda perveniat; hæc que que creatura arboris olivarum una cum palmis, quas populus pro tuis laudibus..... benedicatur benedictione perenni: ut quicumque pia devotione pro expellendis languoribus, sive etiam pro expugnandas omnes insidias inimici in cunctis habitationibus suis eas adportaverint, aut biberint, ab omni sint impugnatione inimici securi; ut cognoscant omnes gentes, quia nomen tuum gloriosum est super omnia sæcula sæculorum.

BENEDICTIO AD AGNUM BENEDICENDUM IN PASCHA ^c.

Domine Deus, omnipotens Pater, qui populo tuo, quem eduxisti de terra Ægypti in manu robusta et brachio forti, per fidelissimum famulum tuum Moysen, præcipere dignatus es, ut Paschæ sollemnia celebraret, tuisque præceptis obtemperans agnum immacolatum imaginari, quem in figura ovis tui Domini nostri Jesu Christi immolaret, dum ait, Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Ob hoc igitur supplices quæsumus, ut intercedente Filio tuo Domino nostro Jesu Christo, hunc agnum præparatum benedicere et sanctificare digneris.

BENEDICTIO OMNI CREATURÆ PONORUM.

Benedic, Domine, et hos fructus nove ill. quos per temperamentum aeris et pluvie, et temporum serenitatem, ad maturitatem perducere dignatus es ad precipiendum nobis cum gratiarum actione in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti: per quem hæc D omnia, Domine, semper bona creas ^d.

BENEDICTIO AD MENSAM.

Benedicantur nobis, Domine, dona tua, quæ de tua largitate sumpturi sumus, qui vivis et regnas.

BENEDICTIO ROST MENSAM LEVATAM.

Gratias tibi agimus, omnipotens, æterne Deus, qui nos de tuis donis satiare dignatus es, per famulos il. Redde illis, Domine, pro parvis magna, pro temporaliibus præmia sempiterna, qui vivis et regnas.

Dominica Palmarum.

^e Hujus agni benedictionis meminit Ordo Romanus. ^d Hæc verba extrema sunt Canonis missæ, in qua olim hæc benedictio fiebat per hæc verba, teste Udalrico in lib. I Consuetud. Cluniac. cap. 35.

ORATIONES VESPERTINE.

Omnipotens sempiterne Deus, vespere et mane et meridie majestatem tuam suppliciter deprecamur; ut expulsis de cordibus nostris peccatorum tenebris, ad veram lucem, quæ Christus est, facias nos pervenire.

Item alia.

Deus qui inluminas noctem, et lumen post tenebras facis, concede nobis ut hanc noctem sine impedimento Satanæ transeamus, adque ad matutinis horis ad altare tuum revertentes, tibi Deo gratias referamus.

Item alia.

Inlumina, quæsumus, Domine, tenebras nostras, et totius noctis insidias repelle propicius. Per.

Alia.

Tuus est dies, Domine, et tua est nox: concede solem justitiæ tuæ permanere in cordibus nostris ad repellendas cogitationum tenebras iniquitatum.

Item alia.

Vespertinæ laudis officia persolventes, clementiam tuam, Domine, humile prece poscimus, ut nocturni insidiatoris fraudes te protegente vitemus.

Item alia.

Propiciare, Domine, vespertinis supplicationibus nostris, et fac nos sine ullo reatu matutinis tibi laudibus representari. Per.

ORATIO DE MATUTINIS.

Gratias tibi agimus, Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, qui nos transacto noctis spatio ad matutinas horas perducere dignatus es: quæsumus, ut dones nobis diem hanc sine peccato transire, quatenus ad vesperum gratias referamus.

Alia.

Doni tui est, Domine, quod quievimus: muneris

^a Post hanc orationem sequitur alia benedictio olei secunda manu. Frequens olim usus olei erat ad morbos sanandos. Unde episcopi nunquam sine oleo

A tui est quod ad te diluculo vigilamus. Dona desiderabilem fontem lucis post tenebras noctis; ut perfusore cælesti, tota die refrigeriis medicinalibus fo-veamur.

Alia.

Exsurgentes de cubilibus nostris, auxilium gratiæ tuæ matutinis precibus imploramus; ut discussis tenebris vitiorum, ambolare mereamur in luce virtutum.

Alia.

Matutina supplicum vota, Domine, propitius intruere, et oecula cordis nostri remedio tuæ clarificæ pietatis; ut desideria tenebrosa non teneant, quos lux cælestis gratiæ reparavit. Per.

Alia.

B Te lucem veram et lucis auctorem, Domine, deprecamur; ut digneris nobis tenebras repellere peccatorum, et clarificare nos luce virtutum.

EXORCISMUM OLEI.

Exorcizo te, spiritus inmundissime, per Deum Patrem omnipotentem et Jesum Christum Filium ejus Dominum nostrum; ut omnis virtus adversarii, omnes exercitus diaboli, omne phantasma eradicetur et effugiat ab hac creatura olei; et sit ei, qui ex hac creatura olei contingitur, ubicumque in membris illius tetigerit, vel perfusus fuerit, Domino auxiliante, benedictionem percipiat, et vitam æternam percipere mereamur.

Benedictio olei.

Rex gloriæ majestatis tuæ, Domine Deus, benedic hanc creaturam olei, et sanctifica eam. Infunde illam a rore cælesti spiritu sanctitatis; ut cujuscumque corpus vel membrum ex eo fuerit linitum vel perfusum, salutaris gratiam, et peccatorum veniam, et sanitatem cælestem consequi mereatur. Per Dominum nostrum Jesum Christum ^a.

peregredis proficisciebantur, ut varia exempla probant, quæ alia retulimus.

IN DEI NOMINE.

INCIPIIT JUDICIUS PŒNITENTIALIS.

I. Si quis clericus homicidium fecerit, et proximum suum occiderit, decem annos exsol ^a pœniteat. Post hos recipiatur in patriam cui commisit, satisfaciatur parentibus ejus quem occidit.

II. Si quis ruina maxima ceciderit ^b, et finem genuerit, septem annos pœniteat.

III. Si quis autem fornicaverit, sicut Sodomitæ fecerunt, decem annos pœniteat, tres in pane et aqua, et nunquam cum alio dormiat.

IV. Si quis vero homicidium casu fecerit, non volens, quinque annos pœniteat, tres in pane et aqua.

V. Si quis ad homicidium faciendum consenserit,

^a Ita scriptum est pro *exsol*.

^b Id est qui grave crimen carnale commiserit, si recte conficimus,

D et non factum fuerit, tres annos pœniteat, duos in pane et aqua.

VI. Si quis perjuraverit, septem annos pœniteat, tres in pane et aqua, et nunquam juret postea.

VII. Si quis coactus aut nesciens perjuraverit, tres annos pœniteat, unum in pane ^c.

VIII. Si quid furtum capitale fecerit, quadrupedia vel casas frugerit, quinque annos pœniteat, tres in pane.

IX. Si quis maleficio suo aliquid perdidit, decem annos pœniteat, tres in pane.

X. Si quis pro amore veneticium fecerit, et nomi-

^c Supplendum videtur hic et in sequentibus, et aqua.

nem perdiderit, tres annos pœniteat, unum in pane et aqua.

xi. Si quis mulieri partum deceperit, sex quadragenas agat in pane.

xii. Si quis clericus vel superio gradus, qui uxorem habuit, et post honorem iterum eam cognoverit, sciat se adulterium commisisse. Clericus ^a quatuor, diaconus sex, sacerdos septem, episcopus duodecim, singuli in pane et aqua juxta ordinem suum.

xiii. Si quis cum sanctæmoniale vel Deo devota fornicaverit, unusquisque superiore sententiâ juxta ordinem suum pœniteat.

xiv. Si quis vero propter concupiscentiam, vel libidinem seipsam fornicaverit, unum annum pœniteat.

xv. Si quis sepulcrum violaverit, quinque annos pœniteat.

xvi. Si quis concupiscit mulierem, et non vult eam suscipere, unum annum pœniteat.

xvii. Si quis eucharistiam, corpus Domini, neglexerit aut perdiderit, unum annum pœniteat. Si per ebrietatem aut voracitatem illum vomerit, tres quadragesimas in pane et aqua. Si vero per infirmitatem, una hebdomada in pane et aqua.

xviii. Si quis clericus, aut uxor sua, vel cujuscumque infantem oppresserit, tres annos pœniteat, unum in pane.

xix. Si quis vero maleficus inmissor tempestatis, septem annos pœniteat, tres in pane et aqua.

xx. Si quis autem membrum voluntate truncaverit, quinque annos pœniteat.

xxi. Si quis autem usuras ^b undecumque exegerit, tres annos pœniteat, unum in...

xxii. Si quis per potestatem aut quodlibet ingenium res alienas malo ordine invaserit, superiore sententiâ pœniteat.

xxiii. Si quis sacrilegium fecerit, quod aruspices vocant, si per aves aut aguria colunt, vel ad divinationes eorum vadunt, quinque annos pœniteat, tres in pane et aqua.

xxiv. Si quis clericus proximum suum percusserit, et sanguinem fuderit, uno pœniteat anno.

xxv. Si quis malo ordine cupidus, aut avarus, aut superbus, aut tenebrosus, aut fratrem suum [odio] habuerit, tres annos pœniteat.

xxvi. Si quis sortes ^c sanctorum contra rationem invocat, vel alias sortes habuerit, tres annos pœniteat, unum in pane et aqua.

^a Locus observatione dignus de continentia clericorum, etiam eorum qui conjugati erant. Concilium Africanum, a Zacharia pontifice relatum in epistola 9 ad Pipinum, cap. 11, minores clericos ad continentiam non cogit, sed secundum uniuscujusque ecclesiæ consuetudinem observari debere sancit. Concilium Matisconense, can. 11, honoratiores tantum clericos, id est majores, ad id adstringit. Fortasse hic clericorum nomine subdiaconi censentur, de quibus videnda Gregorii magni epistola 42 lib. 1. Confer Petri Damiani Opusculum 7, a cap. 10 et num. 28, infra.

^b Et hic locus observandus contra usuras, nulla mentione facta solorum clericorum. Confer pœnitentiale Cummæani, cap. 8, ubi usurariis quatuor anni

xvii. Si quis ad arbores vel ad fontes aut cancellos, vel ubicumque, nisi in ecclesia, votum voverit, aut solverit, tres annos pœniteat, unum in pane et aqua, quia hoc sacrilegium est. Et qui ibidem comederit aut biberit, unum annum pœniteat.

xviii. Si quis clericus, postquam se Deo voverit, iterum ad sæculum reversus fuerit, vel uxorem duxerit ^d, duodecim annos pœniteat, sex in pane et aqua, et numquam in conjugio copuletur. Quod si voluerint, sancta sedes apostolica separavit eos a communionem sanctorum. Similiter et mulier postquam se Deo vovit, et tale scelus admisit, similiter faciat.

xxix. Si quis falsitatem commiserit, septem annos pœniteat, tres in pane.

B xxx. Si quis cum quadrupedia fornicaverit, si clericus, duos annos, diaconus quinque, presbyter septem, episcopus decem.

xxxi. Si quis Kalendas Januarias in cervolo, vel vicola ^e vadit, tres annos pœniteat.

xxxii. Si quis mulier avorsum fecerit voluntarie, tres annos pœniteat, unum in pane et aqua.

xxxiii. Si quis per invocationem dæmonum hominum mentes tulerit, quinque annos pœniteat.

xxxiv. Si quis virginem vel viduam raptus fuerit, tres annos pœniteat, unum in pane et aqua.

xxxv. Si quis dilaturas fecerit, quod detestabile est, superiore sententiâ subjaecat.

xxxvi. Si quis servum vel qualemcumque hominem in captivitatem duxerit, tres annos pœniteat, unum in pane.

xxxvii. Si quis domum vel æream cujuscumque igne cremaverit, superiore sententiâ pœniteat.

xxxviii. Si quis aliquid de ministerio sanctæ ecclesiæ fraudaverit vel neglexerit, septem annos pœniteat, tres in pane.

xxxix. Qui pruritu voluntatis fluvium patitur seminis, et per somnum pollutus peccaverit, surgat et oret ad Deum, cantet septem psalmos, et die illo in pane et aqua vivat; et iterum canat triginta psalmos in cruce, et ad altare non accedat usque mane.

xl. Si per somnum peccaverit quasi cum femina, viginti quinque psalmos cantet.

xli. Si ex cogitatione per somnum pollutus fuerit, quindecim psalmos dicat.

xlii. Si ex corpore repleto pollutus fuerit, psal-

pœnitentiæ imponuntur. Exstat cum operibus Columbani editionis Lovantensis an. 1667.

^e Sortes ejusmodi fiebant per sacros codices, ut notum est.

^d Hæc iisdem ferme verbis reperies in Pœnitentiali Cummæani, cap. 3.

^e Legendum videtur, vitola pro vitula, ut in variis locis. In sermone tamen sancti Pirminii a nobis edito, qualis est in Codice Einsidlensi, legitur vehiculas, tomo IV Analect., pag. 586. Forte quod prohiberentur vectiones in vehiculis quæ ab hominibus in speciem pecorum compositis trahebantur. In præfatione de Assumptione Deiparæ supra, pag. 301 (huj. edit. col. 447 init.), legitur reicolum pro vehiculum.

mos duodecim dicat, et die illo jejunet.

XLIII. Si quis sacrificium per negligentiam perdidit, uno anno pœniteat.

XLIV. Et qui neglexerit sacrificium, et a vermibus consumatur ^a, dimidio anno pœniteat in pane et aqua. Et ipsum in igne comburatur, et abscondat cineres sub altare.

XLV. Qui autem miserit per neglectum in sacrificium ^b, quadraginta diebus pœniteat.

XLVI. Sacerdos qui offert, et ceciderit de manibus ejus Eucharistia in terra, et non invenerit eam, scopam munda scopet et comburat igne, et abscondat cineres ejus sub altare in terra, et dimidium annum pœniteat. Si autem invenerit locum, similiter faciat et pœniteat quadraginta diebus. Si autem usque ad altare ceciderit, uno die pœniteat. Si vero declinaverit in terra, lingua sua lingat. Si fuerit tabula, radat. Si non fuerit, mittat tabulam, ut non conculcetur sanguis Christi, quadraginta diebus. Si autem super altare ceciderit stilla, sorbeat illam, et tres dies pœniteat. Si exegerit per linteam ad alium, sex diebus pœniteat in pane; et si ad tertium, septem diebus pœniteat; ita ut ponat calicem sub linteamina, effundat aquam tribus vicibus, et bibat. Si quando in-

^a Vel hinc patet Eucharistiam per ea tempora, id est ante mille annos, in viaticum infirmorum assertam fuisse.

^b Locus obscurus. Crederem legendum *amiserit sacrificium*, nisi articulus 43 aliter suaderet.

^c Id est, si cantando titubaverit. Cummeanus, in cap. 15: *Si titubaverit sacerdos super orationem Dominicam, quæ dicitur periculosa*, etc. Pœnitentiale C

A fert calicem, et effuderit in terram, decem diebus pœniteat in pane et aqua.

XLVII. Si tutoaverit ^c sacerdos super oratione Dominica, die uno in pane et aqua. Qui autem communicaverit inconsius ^d, septem diebus pœniteat. Qui per ignorantiam communicaverit, sex diebus pœniteat.

Oratio super pœnitente.

Deum omnipotentem ac misericordem, qui non vult mortem peccatorum, sed ut convertantur et vivant, fratres carissimi, deprecemur; ut ad veniam rectam famulus tuus ill. misericordiæ veniam propiciatus indulgeat, si qua sunt culparum suarum omnium vulnera, quæ post sacri lavacri undam contraxit, ita in hac publica confessione delicta sanentur, ut nulla cicatricum signa remaneant. Per Dominum nostrum.

Item alia.

Salvator Redemptorque noster, qui non solum pœnitentibus, sed etiam omnes qui nec ante venire cupiunt, veniam propitius et miserator indulges, supplices quæsumus: ut hunc famulum tuum ill. ad corporis et sanguinis tui communionis, indulta venia, cælestem benedictionem perducas. Per.

vero Columbani: *Si decantans psalmum titubaverit*, etc.

^a Quasi diceret conscius, cui ignorans opponitur. Cummeanus, in fine cap. 15: *Qui communicaverit sacrificium inconsicii, septem dies pœniteat. Quicumque alicui capitale crimen admittenti communicaverit, septem dies pœniteat.*

RATIO INSTITUTIONIS CURSUUM ECCLESIASTICORUM ^a.

Audivimus dicente scriptura pro quali virtute cantantur omnes cursus.

Nocturni cantantur pro illa virtute, quam fecit Dominus quando ostendit primogenita Ægypti, et quando eduxit Paulum, et Sileam de carcere clauso foras. Et de hoc dixit Evangelista: Media nocte clamor factus est, ecce sponsus venit, exite obviam ei.

. cantus pro hoc cantatur quando negavit sanctus Petrus ac passionem Domini, et recordavit postea ad corpore sani.

[Matutinum] pro hoc cantatur, quia Dominus mane surrexit, et dixit evangelista: Prima autem Sabbati Maria Magdelene venit mane, cum adhuc tenebræ essent; tertia die resurrexit quæ lucebat ad prima Sabbati. Quia et angeli, et homines, et aves, quæ jussit super terram, omnes in illa hora Deum conlaudant. et tunc animas justorum qui in inferno erant, in ipsa resurrectione liberavit, quia mane surrexit.

Prima autem pro quid cantatur? Quia tunc fuit consilius datus contra Filium Dei, quomodo eum perderent Judæi.

Tertia vero crucifigitur. Et hora tertia sic descendit Spiritus sanctus super apostolos, quando dixit Dominus: Accipite Spiritum sanctum, quorum demiseritis peccata, demissa sunt; et quorum retinueritis, retenta sunt.

Sexta vero hora sic ascendit Dominus in crucem, sic tenebræ factæ sunt usque ad horam nonam. Et tunc vocavit Dominus Saulum quando persecutor erat Christianorum, et dixit: Saule, Saule quid me persequeris? Et tunc venit vox ad Cornelium quando dixit, Corneli exaudita est deprecatio tua, et elemosynæ tuæ ascenderunt coram me.

Nona vero hora sic emisit spiritum, et sic ostensum est vas sancto Petro, ubi habebat omnia munda et immunda, sic dixit angelus: Surge Petre, comede.

Undecima vero sic cœnavit eum apostolis, quando jejunavit quadraginta diebus et quadraginta noctibus.

Duodecima vero sic ascendit Dominus in montem Oliveti orare, et quia gutta sanguinis in sudore cecidit, propter illud quod ad Adam dictum fuerat: In sudore vultus tui vesceris panem. **EXPLICIT.**

^a Hunc titulum, qui in Codice legi non potest, de nostro apposuimus.

SYMBOLUM APOSTOLORUM

Cum magna cautela collectum, et credentibus adsignatum.

Petrus dixit: Credo in Deum Patrem omnipotentem. Johannes dixit: Credo in Jesum Christum Filium ejus unicum, Deum et Dominum nostrum. Jacobus dixit: Natum de Maria virgine per Spiritum sanctum. Andreas dixit: Passum sub Pontio Pilato, crucifixum et sepultum. Philippus dixit: Descendit ad inferna. Thomas dixit: Tertia die resurrexit. Bartholomæus dixit: Ascendit in caelos, sedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis. Matthæus dixit: Inde venturus judicare vivos et mortuos. Jacobus Alphæi dixit: Credo in Spiritum sanctum. Simon Zelotes dixit: Credo in Ecclesiam sanctam^a. Judas Jacobi dixit: Per Baptismum sanctum remissionem

^a Omittitur *Sanctorum communionem*, uti et apud Augustinum, maximum Taurinensem, Petrum Chrysologum, et alios nonnullos. Habetur tamen supra in traditione Symboli, pag. 312 (*huj. edit. col. 48° init.*)

A peccatorum^b. Matthias dixit: Carnis resurrectionem in vitam æternam. Amen.

Hoc est quod ad duodecimum numerum apostolorum cum magna cautela collectum est, et credentibus adsignatum †. Quia fides sanctarum Deo ad hominibus nominibus nomen est fides divini muneris portio est: fides Deo hominem sociat, fides presentia et futura conjungit, fides etiam quæ invisibilia sunt facit videre, fides post sepulcrum operis calum atque regna caelorum promittit. Ideoque qui in tali confessione permanserit, a superveniente ira timere non potest †.

^b Apud Cyprianum: *Remissionem peccatorum per sanctam Ecclesiam*, in epistolis ad Magnum et ad Liberalem.

INCIPIIT CAPITULUS DE VETERE [TESTAMENTO] CANONIZATUS

De Vetere.

Libri Genesis, Exodum, Leviticum, Numeri, Deuteronomium, Josue, Judicum.

Libri mulierum Ruth, Sterh, et Judith.

Maccabeorum libri duo; Job et Thobias, libri singuli. Regum quattuor, Prophetarum libri sexdecim. Daviticum quinque^a. Salomon tres. Proverbiorum, Ecclesiastes, et Cantica canticorum^b, Esdra unus. Fiunt libri Veteris numero quadraginta quatuor.

^a Olim apud veteres Psalterium dividebatur in quinque partes seu libros, quorum singuli desinebant in Psalmis, quorum finis est. *Fiat fiat.*

^b Hi tres libri alia manu, sed antiquissima adjecti, nempe Proverbia, Ecclesiastes, Cantica, erant in

B

De Novo.

Apostolorum libri, [Pauli] quatuordecim Epistolæ; Petri duæ, Johannis tres. Jacobi et Judæ singulæ, Apocalypsis uno, Actus Apostolorum uno. Evangelia libri quatuor, Sacramentorum uno^c. De Novo sunt libri viginti octo.

Fiunt in summa libri septuaginta duo.

EXPLICIT CODEX BOSIENSIS.

veteri canone Hebræorum.

^c Observa hic in numero librorum sacrarum recenseri librum Sacramentorum: quo nomine veteres eum librum designabant, qui Collectiones et Praefationes ad missas continebat.

ANTIPHONARIUM MONASTERII BENCHORENSIS. (*Murat. anecd. t. IV, p. 121 sqq.*)

In antiphonarium monasterii Benchorensis.

Ex Codice ms. Ambrosianæ Bibliothecæ, num. 10, lit. C descriptum per me fuit hoc opusculum: Mutuus est liber non uno in loco; vetustatem autem illius ad annos pene mille ascendere conjeci, caractere ad Saxonicum accedente, litterisque nonnullis minio distinctis. Celebre autem olim fuit in Ultonia Hiberniæ Provincia Benchoreuse, sive Benchoreuse monasterium diversum ab altero Benchorensi cœnobio in Wallia Angliæ provincia sito. Usserius in Britanniar. Ecclesiar. Antiquitatibus, pag. 476 et 531, ad Benchoreuse Hibernicum cœnobium refert locum desumptum e lib. II, cap. 2, Hist. Eccles. Bedæ, cujus verba sunt: « Erant autem plurimi eorum de monasterio Bancor., in quo tantus fertur fuisse numerus monachorum, ut cum in septem portiones esset cum præpositis sibi rectoribus monasterium divisum, nulla harum portio